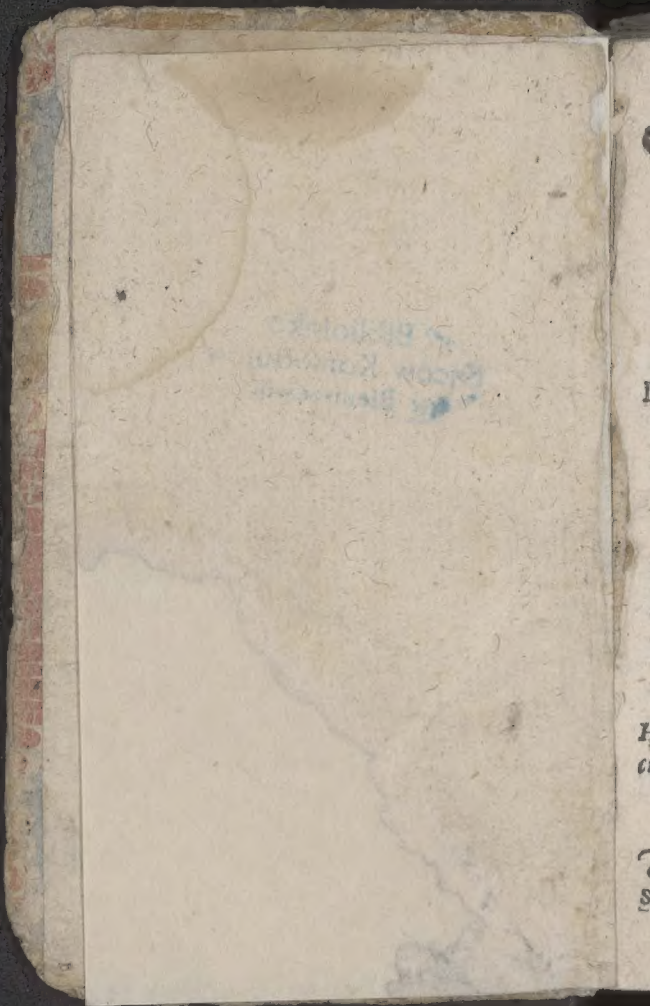

B. T. 12

Biblioteka
Ojców Kamedulów
w Bieniszewie

IN NOMINE
CHRISTI CRUCIFIXI:
SENTENTIÆ
S A C R Æ

In Quinq; Opuscula Divise.

De Symbolo Apostolorum.
SEV DE FIDE.

De alijs Virtutibus, & quæ his sunt annexæ.

De Opposito Virtutum sc:
De PECCATIS.

De DECEM DEI PRÆCEPTIS,
vbi breviter de Præceptis Ecclesiæ.

Tandem De SACRAMENTIS.

In gratiam & commodum

ORDINANDORVM

AUTHORE

P. M. F. FERDINANDO OHM aliàs
JANUSZOWSKI, Ord: Prædic.

His annexa brevis Monitio ad Lectorem Opus-
culorum jam impressorum sc: SENTENTIARUM

MORALIUM & THOMISTARUM.

Cum licentia Superiorum.

CRACOVIAE, Typis NICOLAI ALEXANDRI
SCHEDEL, S. R. M. Typ: A: D: M. DC. XCIX.

Ad Hunc P. Prædic.

THOMAS à KEMPIS

L. 1. de Imitatione Christi C. 3.

Humilis tui cognitio certior via est ad Deum, quam profunda scientiæ inquisitio. Non est profunda scientia, aut qualibet simplex rei notitia, quæ bona est in se considerata, & à Deo ordinata, sed præferenda est semper bona conscientia & virtuosa vita. Quia verò plures magis student scire, quam benè vivere: ideo semper errant, & pene nullum vel modicum fructum ferunt.

O si tantam adhiberent diligentiam ad extirpanda vitia, & virtutes inserendas, sicuti ad movendas quæstiones: non fierent tanta mala & scandala in populo, nec tanta dissolutio in coenobijs. Certè adveniente die Judicii, non quæretur à nobis quid legimus, sed quid fecimus: nec quàm benè diximus, sed quàm RELIGIOSÈ viximus. Thom. à Kempis loco citato,

(66)(66)(66)
CHRISTO CRUCIFIXO

DILECTO
CHRISTI CRUCIFIXI

SERVO

S. ROMVALDO

Eremitarum Camaldulensium

PATRI.

SACRO

EREMITARUM CAMALDULENSIVM

ORDINI

Fr. FERDINANDVS OHM alias JA-
NYSZOWSKI Ord: Prædic.

In Signum Profundissimæ

Venerationis

OFFERT.

Um alij magnis Principi-
bus sua opera consecrant, ut
omnia sub eorum tutela pro-

PP. Ordinis Camald in Inoula
Vigrensi

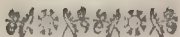
*Spero gressu incedant: hâc occasione
Magne Eremitarum Camaldulensium
PRINCEPS SENTENTIAS SACRAS
in gratiam & commodum ORDINANDORUM
collectas Tuo Nomini consecrandas
dixi (præmissâ Tibi Christe Crucifixe
superprofundissimâ submissione)
verè enim Magnus es, non solum
inter homines, utpote ex Illustissima
familia Ducum natus, sed quod majus,
apud Deum. Magnitudo hac excellentiâ
virtutum mensuratur. Fuit ergo in Te
sincerus Religionis affectus, dum in
Monasterio Classensi militiam Christi
sub Regula S. P. BENEDICTI inchoasti.
Fuit profundissima ad tollendas
Sathanae insidias humilitas: magno
tamen apud Principes & Reges in
honore fuisti, multig; Tuo consilio
mundi illecebris abjectis solitudinem
petiere. Sufficiat adducere Petrum
Urseolum Venetiarum Ducem.
Fuit admirabilis patientiæ amor: in-
clusus enim circa paludem Cammias
clen.*

clensem dictam Orizarium, ita inde
totus tumefactus & depilatus exivisti,
ut non eadem quæ inclusa fuerat facies
videtur. Nam & caro sic viridis erat
ut vix stellioni discolor appareret. Quid
de rigore jejuniij? præter alia jejuniij
onera per continuum annum singulis
diebus nihil habuisti nisi unum pugil-
lum elixi ciceris. Sed quis singula ex-
narraret? sufficiat, in Te B. PATER
& Tuis Discipulis antiquorum Ere-
mitarum rigorem expressum: taliter
enim in Syria cum Tuis vixisti, ac si
altera denuo Nitria videretur. Omnes
siquidem nudis pedibus incedentes,
omnes pallidi, & nimia omnium res-
rum extremitate contenti. Nonnulli
verò damnatis januis clausi, ita mora-
tui videbantur mundo, velut in sepulo-
thro p̄ siti. Vinum nec in gravissima
agritudine petebatur. Sed cur ego de
Monachus loquor, cum & ipsi Mona-
chorum famuli, ipsi quoq; custodes pec-
corum jeunaverint, silentium tenean-
t

rint, disciplinas inter se fecerint, & de
quibuslibet verbis pœnitentiam flagi-
taverint. O aureum (exclamat B.
Petrus Damianus) Romualdi sæcu-
lum, quod etsi tormenta persecutorum
non noverat spontaneo tamen Marty-
rio non carebat. Cujus tamen causâ
in Pannoniam profectus, sed morbo re-
verti coactus, relicto ibidem perpetuo
per Discipulos fructu.

Etiâ ad vos Venerabiles Eremitas
maldulenses sermo meus dirigitur, cum
& sub Vestro Venerabili Nomine Sa-
crarum Sententiarum Opusculum
lucem publicam videre desideret. Ve-
nerabile enim Nomen Vestrum: Vos
enim antiquorum Eremitarum (quo-
rum magnifica opera universus Orbis
stupet, quorum collationibus seu dictis
Angelicus Doctor suam Angelicam vi-
tam componebat) veri imitatores.
Hac de causa candidus Ordo Vester,
mirabili visione præsognatus. Scalanz
enim à terra calumpertingentem, per
quam

quam homines in veste cādida ascendes
bant, per visum & Senus Patriarcha Vester
constitit, eoque Sacram Camaldus
lensum Religionem designari mirabilis
ter agnovit. Hac inquam de causa: tali
enim visione, veros antiquorum Eremitarum
imitatores praeignari congrue
bat. Felix adhuc seculum, quod, anti
quorum Eremitarum splendore non spoli
atum inter montium & sylvarum feras tot
caelestis Iherusalem cives alit. Et licet
in profundo silentio constituti, Ecclesia
tamen militantem, exemplari nocturno
nā diurna, psalmodia, alijsq; ad De
um superoptimum fuis precibus, sus
tentatis Quo etiam Apostolica in cæ
lis corona (ut legentibus & confide
rantibus, S. PAULI primi Eremita vi
tam patet) possidetur. Accedit Reli
giosa conversationis odor quo populo
prædicatis. O quàm benè docet, qui
exemplo docet. Sub Tanti ergo &
Tali Nomine Opusculum meum
tucem publicam videre desiderat. Fave inter
cessione S. Pater. Favete precibus tanti
Patris Filij.

M O N I T I O

*Ad LECTOREM SENTENTIARVM
THOMISTICARVM.*

Perplexi bono sensu excusentur. Vbi
eadem, multis conclusionum pro-
bationes potius esse tantum declaratio-
nes: & sic non obijciatur inefficacia ra-
tioni, cum non adsit.

Perplexitates nonnullæ in particulari
insinuantur vñ cum editione Sententia-
rum Thomisticarum.

Ad tollendam verò perplexitatem li 4.
d: 39 sciendum, cum idem sit objectum
habitus quod & actus primarius, id est
cum objectum formale *Q. od* contritio-
nis sit peccatum sub ratione injuriæ Deo
illatæ &c: idem erit objectum formale
habitus poenitentiae, vt etiam habet N.
P. Labat d: 1. de Sac: Poen: dno: 4. §. 1.
ibi. *probaturs vitima pars*. Et sic quoniam lo-
citur esse objectum materiale, dicitur
comparativè ad formale *Q. 10*, quod est
jus divinum læsum &c. vt habet citatus

Doct.

Doctor l. c. §. 3. ibi. Colliges 4to. Et
sic p^rmaratio quâ probatur pœnitenti-
am distingvi à charitate est omittenda.
Consequenter in ratione quâ probatur
pœnitentiam distingvi à religione non
interponendum jus divinum, sed sic di-
catur. Item distingvi à religione quæ
pro objecto formali respicit
cultum Dei & non sa-
tisfactionem.

MONI.

MONITIO

Ad Lectorem Sententiarum Moralium.

Monui: perplexa sane intelligenda, attendendo antecedentia & sequentia: precipue prima editionum, v. g. ex omissione aliquius particule (aliena inadvertentia) omissa, sane intelligenda intentio Authorum.

v. g. in 2. d. 29. conc. 2. post ly, cui censetur subiectus, adde, tunc enim teneatur, sc. se conformare.

Idem dic, dum aliqua particula casu irrepfit, v. g. ly non, vt in additione tertia. 2. edit. &c.

Idem: dum vnus terminus pro alio ponitur, v. g. quantitas cibi, p. qualitas cibi. 1. d. 19

Nec mihi contrarior, licet nonnullae conclusiones sint in se tales. Nam quandoq; in aliena sententia, vel in communi, non attendendo leges particulares, loquor. vel tanquam securius, vel saltem vt probabile propono. Et sic nec S. Thome contrarior, v. g. in 2. d. 66. Conc. 6. & in 4. d. 6. Conc. 8.

Inadaquatio censurarum relatarum, etiam substantia-

stantialis, sic excusetur, ut mereantur excusari
Authores ex quibus non præmonitus desumpsi.
Minor quod non moneant.

Inadequatio censurarum substantialis est v. g.
quando omittitur conditio ad incuriendam cen-
suram necessaria. v. g. si non restituerit. Acci-
dentalis: quando, v. g. non referuntur complices
Vel quando non enumerantur alia pœna.

Hanc inadequationem substantialem habes l.
1 d. 35, de Decimis conc. 4 prima editionis,
sed in 2. edit: sublatam. His inadequationes
substantiales, quantum potui (non tamen omni-
modam securitatem promitto) in secunda edi-
tione, tractando de Censuris, sustuli, & in mo-
nitione secunda editionis insinuavi.

Inter alias, extra Bullam Cœne D: reserva-
tas, in prima editione inadequatè retuli. De-
cimam quintam, vigesimam, trigessimam quar-
tam & trigessimam sextam. Inter non reserva-
tas verò vigesimam septimam;

Sequendo impressionem quâ impressa Theol: P.
G. 11, omisi in prima editione excommunicatio-
nem Bullæ C. D, de advocantibus causas spiri-
tuales &c.

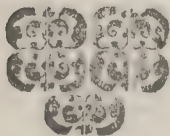
Quod

*Quodd autem in vno vel altero casu referatur
Author pro Authore. Papa pro alio Papa Numerus
pro numero. Minoris est momenti.*

*L: 4: d: 19. ¶ Dices: sic habeo. Dices non
licet juvare reum justè damnatum ut
rumpat carcerem ergo nec consulere,
vel præbere instrumenta R. N. noul-
ios negare eqm. Sed ego non video di-
sparitatem. Dico tamen re melius confide-
ratâ, agnoscenda disparitas.*

*L: 2: d: 42. legatur conjunctim ut habet S;
Th sc. reverentia minueretur & servor chari-
tatis non multum augetur.*

*Videnda ergo monitio secunda editio-
ni præfixa, & alia in fine
eiusdem editionis
posita.*

Facul-

*Facultas & Approbatio
Ordinarij.*

EGO M. FRANCISCUS PRZE-
WOSKI S. T. D. & Professor.
S. R. M. S. S. Floriani Præpositus.
Ordinarius Librorum Censor. Opu-
sculum, cui Titulus SENTENTIÆ SA-
CRÆ in gratiam & commodum,
Ordinandorum ab *A. R. P. F. FER-*
DINANDO JANUSZOWSKI S. T. D.
collectæ, vidi. Quod cum nihil Or-
thodoxæ fidei aut bonis moribus
dissonum in se contineat: sed non
solum Ordinandis verum omnibus
legentibus sit proficuum & utile.
ideo illud approbo & in lucem
publicam prælo ed. do & concedo
facultatem, Datum in præpositu-
ra S. Floriani 31. Ianuarij 1699.

M. FRANCISCUS PRZEWOSKI
S. T. D. & Professor, Præpositus S. Flo-
riani, S. R. M. S. Ordinarius Librorum
Censor.

Facultas Ordinis

F. VINCENTIVS KVLESZA

S. T. M. Provincialis Prov: Pol:

S. O. Prædicatorum.

Authoritate Officij N. ac præ-
sentiam. ferre vobis A. R. R. PP.
Almi Studij N. Generalis Conven-
tūs Crac: Prov. Pol. Moderatori-
bus ad præfers, gibeum: Tho-
mistæ S. holæ tenentibus, com-
mittimus ac in meritum S. Obe-
dientiæ mandamus, quatenus O-
puscul: (cui titulus SENTENTIAE SA-
CRÆ in gratiam & commodum Or-
dinandorum) ab A. R. P. S. T. M. F.
Ferd: Ohm Janu: zinski composi-
tum diligenter perlegant, revide-
ant, recognoscantq; , sicq; reco-
gnitum, relectum ac revitum iuxta
S. Conc: Trid. Can: prout in Dñs
judicaverint Typis publicis excu-
dendum approbent, In N. P. & F.
& Sp. S. Amen: In quorum fidem
his

his manu N. subscriptis sigillum
officij apponi mandavimus D. in
Cerv. N. Cr. SS. Trin. 1 Septi 1698.

*C. f. in D. VINCE: KULESZA,
M. PROV. Rtâ P. 232. mpr.*

*F. JONATIAS KOWNACKI S. T.
Praefectus Prior Elbig. &
Soc. mpr.*

*Approbatio Theologorum Ordinis
SENTENTIAS SACRAS in gratiam &
commodum Ordinandorum ab
A. R. P. S. T. M. F. Ferdinando Janu-
fowski accuratissimè collectas ex
mandato A. R. P. M. Prov. cum fru-
ctuosa iucunditate perlegi, quan-
tumq; omnibus Ordinandis, imò
& cæteris legentibus proficuæ fu-
tura sint, ipse probavi. ideo præ-
lo dignascenteo. Crac: in Conv.
SS. Trin. 18 Januarii. 1699.*

*Ego F. THOMAS ENGVER Baccalaureus actualis & ProRegens
Studijs Geni Crac: Ord: Præd:
mpr.*

Opus certè desideratissimum;
Opusculis A. R. P. S. T. M. F.
Ferdinandi Ohm alias Janussonski S.
O. P. C. Crac: comprehensum pro
eruditione Christiana Catholica,
& iusticiis S. Ordinibus collec-
tum ex SS PP. ex mandato &c.
vidi, lexi & perpendi, quod ad
laudem Dei, & utilitatem S. Eccle-
siae Romanae, utpote absq; omni
ruga & nævo, prælo publico ex-
ponendum judicavi Cracov: ad
Aedes SS. Trin. Orat Præd: 1698.
23. Decemb.

F. VRBANUS BAHRIŃOWSKI,
O. P. S. T. L. & Mag: Studij
Gen: Crac: mpr.

OPV.

R

OPVSCVLVM

PRIMUM,

De Symbolo Fidei

PROLOGVS.

I. YMBOLVM FIDEI est
Collectio articulorum Fidei.
Est autem Articulus Fi-
dei, invisibilis veritas de Deo
nos arctans ad credendum.

Particula *arctans* non debet sumi pro ne-
cessitate coactionis, cum credere sit vo-
luntarium, sed pro necessitate finis, quia
accedentem ad Deum oportet credere
& sine fide impossibile est placere, ut
Apostolus dicit ad Hebr. 11 sic explicat
S. Th. 22. q. 1. a. 6, ad 3.

2. Si plures veritates non habent
specialem difficultatem, censentur una
veritas, v.g. quod Christus D; sit passus,

A

mer-

2 De SYMBOLO APOSTOL.
mortuus, & sepultus. Vel si vna veri-
tas continetur virtualiter in alia, vt ve-
ritas Sacramenti Eucharistiæ sub verita-
te de Omnipotentia Dei, ut docet S; Tho-
loco cit: a: 8. ad 8.

3. Tria numerantur Symbola. 1. A-
postolorum, 2. Nicænum, à primo tan-
tùm secundùm maiorem explicationem
distinctum. 3. S. Athanasij.

DISTINCTIO I.

De primario Objecto Symboli Fidei.

1. **D**EVS sic explicari potest, *Ens per
essentiam, id est, Ens cui necessarium
convenit existere.* Ex illo Exodi 3. *Ego sum
qui sum.* 2. *Ens super omne ens, & à quo
omne aliud ens dependet:* 3. *Ens quo nihil
majus aut melius excogitari potest.*

2. Deus est ubiq; per essentiam, præ-
sentiam & potentiam. Esse ubiq; per
essentiam, est adesse immediatè omnibus
secundùm suam entitatem. Per præsen-
tiam, est cognoscere omnia. Per poten-
tiam, est posse operari in omnibus rebus
quæ.

De SYMBOLO APOSTOL. 3

quicquid vult S. Thom. 1. p. q. 9. a. 3.

3. Quamvis DEUS sit ubiq;, speciali-
tèr tamen est in cælo empyreo. 1. Ob
loci dignitatem. 2. Quia in eo speciali-
tèr splendet Divina Majestas, quàm in
alijs mundi partibus. 3. Quia ibi speci-
aliter operatur, Beatissq; seipsum manife-
stat & fruendum exhibet.

4. Sanctissima Trinitas, sunt tres perso-
nae, Pater & Filius & Spiritus S. in unitate
essentia Divina. Quod mysterium nonnul-
lis similitudinibus explicari solet. S. Di-
onysius L. de Divinis Nominibus c. 5.
comparat tribus luminosis unitis, quo-
rum est idem lumen. Alij comparant
tribus plieis ejusdem vestis. Alij aliter.
Quæ similitudines deficiunt. Alias tan-
tum mysterium, non esset tantum myste-
rium.

DISTINCTIO II.

*De numero Articulorum Symboli
Apostolorum.*

1. **A**postoli antequam in mundum dis-
pergerentur Symbolũ composue-
runt

4 *De SIMBOLO APOSTOL.*
runt, ponentes singuli singulos articu-
los. Qui autem hunc vel illum in parti-
culari, non conveniunt Theologi. Pro-
pterea circa hoc non molestandi Ordini-
nandi. Piè credendum B. V. *MARIAM*
in medio Apostolorum tanquam Magi-
stram fuisse, dum Symbolum compone-
batur. S. Paulus Apostolus nullum
Symboli articulum composuit, quia
non fuit adhuc electus.

2. Secundum Catechismum ex De-
creto Tridentini jussu Pij V. editum
duodecim hoc modo numerantur arti-
culi, Symboli Apostolorum.

1. Credo in DEUM Patrem Omnipoten-
tem, creatorem cæli & terræ.

2. Et in IESUM Christum, Filium ejus
unicum Dominum nostrum.

3. Qui conceptus est de SPIRITU S.
natus ex MARIA Virgine.

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifi-
xus, mortuus & sepultus.

5. Descendit ad inferos, tertiâ die
resurrexit à mortuis.

6. Ascendit ad cælos, sedet ad dexte-

ram

De SYMBOLO APOSTOL. 8

rato DEI Patris Omnipotentis.

7. Inde venturus est judicare vivos & mortuos.

8. Credo in Spiritum sanctum.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam,
Sanctorum communionem.

10. Remissionem peccatorum.

11. Carnis resurrectionem,

12. Vitam æternam, Amen:

3. Ex his primus articulus pertinet ad Deum Patrem. Sex sequentes ad Deum Filium. Alij ad Deum Spiritum sanctum. Et sic Symbolum fidei in tres partes dividitur. Prima, circa Personam Patris, & creationem Patri appropriatam. Secunda circa Personam Filij, & redemptionem. Tertia circa Personam Spiritus s. & Sanctificationem huic appropriatam.

4 Secundum S. Thomam 22, q. 1-
a. 8. quatuordecim numerantur articuli.
Septem ad Divinitatem, Septem ad humanitatem. Circa Divinitatem, 1. de unitate essentia. 2. de Persona Patris, 3. de Persona Filij, 4. de Persona Spiritus

6 De SYMBOLO APCSTOL.

ritus S. 5, de creatione, 6. de Sanctificatione, dum dicitur, *Sanctam Ecclesiam Catholicam. Sanctorum communionem. Remissionem peccatorum.* 7. de remuneratione,

5. Circa humanitatem Christi D: 1, de Incarnatione, seu de Conceptione Christi 2. de Nativitate ejus ex Virgine. 3. de Passione ejus, Morte & Sepultura, 4. de Descensu ad inferos 5. de Resurrectione, 6. de Ascensione. 7. de Adventu ad judicium.

6 Nec putes Authores Catechismi Romani contraire S. Thoma, cum fuerint Ordinis nostri & Discipuli S. Doctoris. Fuerunt F. Franciscus Forerius Lusitanus. F. Leonardus Marinus Archiepiscopus Lancianensis. F. A. ydus Fulcarius Episcopus Mutinensis. F. Thomas Marriq; S. Palatii Magister, & F. Eustachius Lucatellus, Ordinis N. Procurator Generalis. Sed hi duo ultimi tantum reviderunt. Praefati ergo, dum Symbolum fidei in duodecim articulos dividerunt, numerum Apostolorum compo-

De SYMBOLO APOSTOL. 7
nentium attenderunt. S. verò Thomas
res contentas attendit. Qui etiam Opu-
sculo 5. ait. *Nec refert ad veritatem fidei,*
vel errorum vitiationem, qualiter distingantur.

DISTINCTIO III.

Circa primum Articulum

De Omnipotentia Dei Patris &
opere creationis.

1. **L**icet omnes Personæ sint omni-
potes: quia tamen Pater est prin-
cipium omnis productionis; & ipse à
nullo producitur, ideo ei omnipotentia
appropriatur, seu specialiter, nostro mo-
do loquendi, attribuitur.

2. Opera sex dierum hoc ordine pro-
cedunt. Primo die creavit Deus cælum
& terram. 2. fecit firmamentum, divi-
siq; aquas quæ erant sub firmamento,
ab his quæ erant supra firmamentum.

3. Congregavit aquas quæ sub cælo e-
rant in locum unum, & apparuit arida,
produxitq; terra herbam virentem, & li-
gnum faciens fructum. 4. fecit Solem,

Lunam,

8 PRIMVS ARTICVLVS.

Lunam & Stellas. 5. reptilia & volatilia.

6. Bestias & reptilia terræ. Difficultates circa hæc videantur apud S. Thom. 1. p. præcipuè à q. 68

3. Circa creationem hominis hæc occurrunt. 1. Licet homo inter creaturas corporeas primatum teneat, postremo tamen creatus. 2. Homo ad imaginem & similitudinem Dei creatus, quæ est secundum animam, in quantum hæc habet incorruptibilitatem. S. Thomas Opusc. 6. 3. Locos ubi Adam creatus ignoratur, certum tamen exera paradysum fuisse conditum.

4 Probabile, in agro Damasceno. 4. Creatus à Deo perfectus secundum magnitudinem corporis & ætatem. Scientia, aliis donis, etiam dominio in creaturas irrationales, ornatus. 5. Ex hujus costa Evam efflexit, quod præstint, ut ostenderet mulierem sociam & collateralem esse viri, non servam, neq; dominam sed Viro capiti suo subditam. 6. Fuisset immortalis (cùm per peccatum
catum

SYMBOLI APOSTOL: 9

catum intraverit mors in mundum ad Rom. 5) transferendus, tempore à Deo destinato, in cælum, S. Th: 1. p. q. 102. art. 4.

5. Immortalitatem causabat, quædam virtus supernaturalis inexistens animæ, per quam anima poterat corpus ab omni corruptione præservare, quamdiu ipsa Deo subiecta mansisset, S. Th: 1. c. q. 97. a. 1. Lignum enim vitæ semel sumptum præservabat quidem à corruptione, sed tantum ad determinatum tempus, S. Th: 1. c. 2. 4.

6. Res invisibiles, idest Angeli (de quibus loquor ordine Symboli Nicæni) non sunt creati ante mundum corporeum, sed simul. Concilium Lateranense C. Firmiter, ubi dicitur. Deum simul ab initio temporis, utramq; de nihilo condidisse creaturam, spirituales & corpoream, Angelicam & mundanam. Et quidem primâ die creati sunt Angeli, si locum petas, in cælo empyreo. S. Th: 1. p. q. 61. a. 4.

7. Tres sunt Angelorum hierarchiæ.

10 SECUNDVS ARTIC:

Prima continet Seraphinos, Cherubinos, Thronos, Secunda. Dominationes Virtutes, Potestates. Tertia. Principatus, Archangelos, Angelos. Et sic sunt novem chori Angelorum. Quorum officia describo in 2. Sententiarum Thomisticarum distinctione 7. Vbi alia de Angelis videantur calamo brevi & facili descripta.

DISTINCTIO IV.

Circa secundum Articulum.

1. **H**ic articulus proponit Iesum Christum esse Filium Dei, verum, unigenitum, ejusdem naturæ cum Patre. Et sic esse verum Deum, æqualem Patri, coeternum, personaliter distinctum, Dominum omnium. Licet autem & nos dicamur Filij Dei secundum illud ps: *ego dixi Dij estis, & filij excelsi omnes*, hoc tantum secundum participationem & adoptionem, non secundum naturam.

2. Hæc circa Nomen I E S V S sunt scienda, 1, IESVS est Nomen significans De.

SYMBOLI APOSTOL: **II**

Deum & hominem. 2. Significans Salvatorem, 3. Voluntate Dei impositum, *Et vocab. Nomen ejus IESVM*, Matt. 1. 4. cum cetera nomina Christi D. salutem quam nobis dedit, attingant, hoc ipsum universæ salutis humanæ vim complectitur, Catechismus Romanus. & propterea dicitur nomen super omne nomen, 5. ad pronuntiationem hujus Nominis inclinamur.

3. Additur Christus, id est, unctus, quia verè oleo Spirituali unctus ad triplicem dignitatem, Sacerdotis, Regis & Prophetæ.

4. Erat Sacerdos. Officium Sacerdotis est esse Mediatorem inter Deum & populum, inquantum preces populi Deo offert, & pro eorum peccatis Deo satisfacit, hoc autem maxime convenit Christo D. s: Th. 3. p. q. 22. a. 1.

5. Erat Rex. *Regnabit in Domo Jacob in æternum & regni ejus non erit finis* Luc. 1: Hoc regnum spirituale atq; æternum, in Ecclesia militante, eam fundando, Sacramenta instituendo &c. inchoat,

12 SECVNDVS ARTIC.

tur , & in triumphante perficitur.

6. Negari non debet Christum Deum hominem habuisse dominium super omnia regna mundi in temporalibus, licet id in paucis actionibus exercuerit, non quidem supremum, quod illi ut Deo tantum competebar, nec infimum fundatum in voluntate humana. iure enim humano introducta est divisio rerum, & jurisdictio ad servandam inter homines pacem. Tali dominio carere, perfectionis erat, sicut tali carere ad religiosam pertinet perfectionem. Habuit tamen dominium medium fundatum in unione hypostatice, hoc enim conducebat ad exaltationem sui Nominis, ut in Nomine Iesu omne genu flectatur, ita P. M. Julius Bianchi Venetus, Professor Romanus super minervam, tractando in 3. p. D. Thomæ.

7. Erat verè Prophetia, & in eo fuit verè prophetia. S. Th: 3. p. q. 7. a. 8. *Propheta magnus surrexit in nobis*, Lucæ 7. Quæ enim procul, ab aliorum viatorum, notitia erant, annuntiabas, Scias ex

N. P. M.

SYMBOLI APOSTOL: 15

N. P. M. Labat in 3. p. disp. 5. dubi 3.
§. 3 prophetiam ex se non importare
claram vel obscuram cognitionem, sed
solum notitiam eorum quæ procul sunt
ab aliorum viatorum cognitione, siue il-
la sit clara, siue obscura.

DISTINCTIO V.

Circa tertium Articulum

In hoc Articulo & Conceptio
Christi D. seu Incarnatio,
& Nativitas declaratur.

I. **Q**uando ergo B. V. Maria credidit
Angelo & consensit, dicendo,
*Ece ancilla Domini fiat mihi secundum ver-
bum tuum*, tunc Spiritus S. super-
venit in eam, hoc est, fecundavit eam, & forma-
vit in instanti de purissimo sanguine B.
Virginis, corpus, & in eodem instanti
in quo formatum est corpus, creata est
anima de nihilo, & hæc eodem instanti
conjuncta est corpori organizato & illa
duo scilicet corpus & anima simul fuerunt
Divinitati unita in Filij Dei persona, &
sic

14 **TERTIVS ARTICVL:**

fic eo instanti facta Incarnatio quo B. V. *et* consensit, dicendo, *fiat mihi secundum verbum tuum.* Hæc ex B. Alberto Magno L. 4. c. 4. Compendij Theologica veritatis.

2. Licet opera ad extra sint communia toti Trinitati, Conceptio tamen Christi D. appropriatur, seu i oltro modo loquendi, specialiter tribuitur Spiritui S. quia hoc opus bonitatis, opera autem bonitatis specialiter attribuuntur Spiritui S.

3. Nec tamen Spiritus S. potest dici Pater Christi D. nam licet Christus D. secundum quod homo sit de Spiritu S. conceptus sicut de principio activo, non tamen secundum similitudinem speciei, sicut homo nascitur de Patre suo.

4. Nativitas Christi D. est triplex: Divina, humana & gratuita. Prima ex Patre ab æterno. Secunda ex Matre in tempore. Tertia in mente per gratiam. B. Albertus M. loco cit. c. 10. & hanc triplicem Nativitatem representat Ecclesia per tres missas die Nativitatis D.
Missa

SYMBOLI APOSTOL: 15

Missa noctu celebrata repræsentat Nativitatem Divinam. In aurora, secundum carnem ex B. V. Maria. Cantata in di. gratiam. B. Albertus M. loco cit. quem vide.

5. Secundum temporalem Christi D. Nativitatem B. V. Maria est vera Mater. Nam corpus Christi D. est de B. V. sumptum, & ex purissimo sanguine Beatissimæ formatum. Seu quod in idem redit. Conceptus est de Maria Virgine materiam ministrante in similitudinem speciei, quod sufficit ad rationem veræ Matris, S. Th: 3. p. q. 32 ar. 3. & q. 35. a. 3

6. Per medium annorum quo Christus D. venit intelligitur plenitudo temporis, id est tempus gratiæ. Dicitur medium, quia mediat inter annum iræ, qui fuit Veteris Testamenti, & annum gloriæ. Dionysius Carthusianus super Canticum Abacuc. *Audivi auditionem*

tuam & timui.

DISTIN.

DISTINCTIO VI.

Circa quartum Articulum.

Hic Articulus Passionem Christi
D. in Cruce suspensionem,
Mortem & Sepulturam
credendam proponit.

Secundùm S. Vincennum Ferrerium
reclatum à P. M. Seraphino à Por-
recta in 3 p. D. Thomæ q. 47. art. 1.
Christus D. his instrumentis flagellatus,
sc. Virgis spineis, flagellis habentibus
nodos, aculeis acutissimis transfixos, &
catenis habentibus in summitatibus
vincos. Primi enim milites flagellantes
habuerunt virgas de spinis, & vepri-
bus acutissimis confectas, quibus flagel-
lando cutem Christi aperuerunt. Secun-
di primis fatigatis succedentes habuerunt
flagella, in quorum summitate erant no-
di aculeis acutissimis transfixi, & his
flagellando Sanctissimam carnem scin-
debant. Tertij secundis succedentes ha-
buerunt catenas, in quarum summita-
tibus vinci, quibus flagellando Sanctissi-
mam carnem extraxerunt, 2.

ARTIC: IV. SYMB: APOST. 17

2. Quidam ex revelatione numerant supra quinque millia ictuum. Alanus de Rupe c. 15. dicit, Divo Bernardo à Christo D. revelatum. *Qui amat mecum portare Crucem, is in dies. mihi p'sso, recitet quindecim, Pater N. & Ave per annum solidum, & complebit nunc unum vulnarum meorum.* Fors essent quinque millia vulnarum, quadringenta septuaginta quinque.

3. Secundum S. Anselmum in Dialogo de Passione Domini, corona Christi Domini non fuit de spinis, quæ vulgò dicuntur spinæ, sed de juncis mariais, quæ acutiores habent aculeos, Idem docet S. Bonav. Ludolphus Carthusianus apud P. M. Ruzel l. 1. p. 1. c. 8. ubi alias sententias refert.

4. Secundum S. Greg. Nazianzenum & S. Bonaventuram, Christus D. tribus clavis fuit Cruci affixus. S. Greg. Turonensis. Innocentius III, Consalvus Duranthus, Gvlielmus Luntanus Episcopus & alij tenent, quòd quatuor. Pedes enim duobus affixi, ut est in revelationibus S. Birgætæ l. 4 c. 70.

18 ARTIC: QVARTVS.

5. Non numerando titulum Crucis, de quatuor lignis fuit Crux Christi D. sc. de Cedro, Cupresso, Palma & Oliva, Titulus secundum Bedam debuxo. Et sic numerando titulum de quinque lignis, V. P. Magistrum Ruzel 1, 2. de S. Cruce parte 1. c. 1. 2. 3, & 4. Hæc ligna & positio eorum exprimuntur his versibus,

6. Pes Crucis est Cedrus. Corpus tenet alta Cupressus. Palma manus retinet Titulus latatur Olivâ.

7. Antequam poneretur Columna pro sustentanda tabula tituli, Crux Domini erat ad instar T, Ita Innocentius III, in præfatione ad Patres Concilij Lateranensis Tau (ait) est ultima litera Hebraici Alphabeti exprimens formam Crucis, qualis erat antequam Domino Crucifixo Pilatus titulum superpone-
ret. V. P. M. Ruzel loco cit. c. 7.

8. Secundum Ludolphum Carthusianum de vita Christi 2. p. c. 63. Pars superior Crucis signat januæ cæli apertionem, inferior inferni destructionem, à dextris gratiæ collationem, à sinistris peccatorum remissionem,

9. Christus D. non fuit totus nudus in Cruce. Ita S. Anselmus de Passione D. & multi alij apud Ludolphum Carthusianum, p. 2 c. 58. & 63. Alij SS. Patres qui oppositum senti e videntur loquuntur de nuditate moraliter omnimoda, qualem censetur habere existens in balneis, licet aliqua pars tegatur, parum enim pro nihilo reputatur, Rationem dat Conalvus Duranthus l. 1. c. 17. quod Christus D. coram Sanctissima Matre, a ipsiq: mulieribus sanctitate conspicuis sic apparere noluerit. Flagellatus tamen nudus omnino fuit, ut patet ex revelatione S. Birgittæ l. 1, c. 10. ibi *alligatus autem nihil omnino operimenti habebat sed sicut natus est stabat & patiebatur erubescenziam sua nuditati.* Vide P. M. Ruzel l. 1, p. 1. c. 18.

DISTINCTIO VII.

Circa quantum articulum.

Hoc Articulo proponitur victoriosus descensus ad inferos, & gloriola Resurrectio à mortuis

2. Ani;

1. **A** Nima Christi D. tanto tempore fuit apud inferos, quanto corpus in sepulchro. S. Th. 3. p. q. 52. a. 4. Hori autem Resurrectionis eduxit Christus Dominus de limbo Patrum animas, & die Ascensionis in cælum perduxit. De loco damnatorum & cum solo originali decedentium (nam & hi sunt essentialiter damnati) nullum eduxit. S. Th. 1. c. a. 6. & 7. De purgatorio illos tantum qui erant sufficienter purgati, vel etiam, qui dum adhuc viverent, meruerunt per fidem & devotionem ad mortem Christi D. Ut eo descendente, liberentur à temporali purgatorii pœna S. Th. 1. c. a. 8.

2. Ex his patet præter cælum quatuor esse receptacula animarum. Primum, ubi damnati, pœnâ damni, id est earentiâ visionis beatificæ, & pœnâ sensûs torquentur. Secundum, locus Purgatorii, immediatè existens supra damnatorum infernum. Tertium, limbus pœrorum cum solo originali decedentium. Quartum, limbus Patrum, à quo Christus

SYMBOLI APOST:

21

flus D. animas antiqui testamenti sine originali & mortali decedentium eduxit. Ita hæc receptacula ordinat Samuel de Lublino V. Purgatorium & sentit ignem inferni, qui in profundo cruciat damnatos, ascendere ad purgatorium, qui tamen ad decedentes cum solo originali non ascendit, cum hi pœnam damni tantum patiantur, multò minùs ascendebat ad Patres in lymbo. Hæc circa descensum ad inferos.

3. Circa Resurrectionem hoc inter alia sciendum, ideo Christum D. retinuisse Sacras cicatrices. 1. ad maiorem sui gloriam. 2. ad confirmandum corda Discipulorum circa fidem suæ Resurrectionis. 3. Ut Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat. 4. ut suâ morte redemptis, quàm misericorditer sint adjuvi, propositis ejusdem mortis indicijs, intinuet. 5. ut in judicio, quàm justè damnentur ibidem denuntiet.

ita S. Th. 3. p. q. 54. a. 4.

DISTIN.

DISTINCTIO VIII.

Circa sextum Articulum.

De Triumpho Ascensionis in cælum & Throno sessionis à dextris æterni Patris.

I. **Q**ui resurrexerunt Matth. 27. non ascendunt in corporibus cum Christo. S. Th. 3. p. q. 53. a. 3. ad 2. ex S. Aug. Et sic solus Christus D. perfectâ Resurrectione, id est, non mortuus, ante universalem resurrectionem resurrexit. Ex privilegio B. V. M. & piè creditur de S. Ioanne Euangelista, ait S. Thom. opusculo sexto explicando præsentem articulum.

2. Si loquamur de Christo D. ut Deo, *sedet ad dexteram Patris*, idem est ac, est in æqualitate Patris, Si loquamur ut de homine, *sedet ad dexteram Patris*, id est, est in bonis paternis potioribus præ cæteris creaturis, id est, in maiori beatitudine, & habens iudiciariam potestatem. S. Th. 3. p. q. 58. a. 3. & 4. Et sic per dexte-

ARTIC. VI. SYMB: APOST. 22
dexte am Patris intelligitur, gloria Pa-
tris, beatitudo & potestas judiciaria.

DISTINCTIO IX.

Circa septimum Articulum.

De extremo Iudicio.

1. **L**icet in morte subeamus iudicium
particulare, necessarium tamen
iudicium Vniuersale, ut omnibus inno-
tescat iusta Supremi Iudicis de factis no-
stris sententia. Colligi potest ex Scriptu-
ris quod Christus D. ad iudicium uni-
uersale sit descensurus, circa locum
Montis Oliveti, sicut & inde ascendit,
Præminat autem Mons Oliveti valli
Iosaphat. Scias ex B. Alberto Magno in
Compendio Veritatis Theologicæ l. 7.
Christus D. sedebit in loco eminenti
cum Sanctis, mali verò subtus in terra
quam dilexerunt.

2. Sol & Luna non obscurabuntur
tempore Adventus Christi D. quia to-
tus mundus innovabitur Christo D. ve-
niente & Sanctis resurgentibus. Ob-
scura;

24 ARTIC: SEPTIMVS

ſciturabuntur ergo tempore propinquo ante iudicium, vel ſimul, vel diverſis temporibus, S. Th. in ſupp. 3. p. q. 73: art. 2.

3. Omnes ante diem iudicii morientur. Quia omnes homines Dei ſententiã morti adjudicati ſunt propter peccatum. S. Th. in ſupp. 3. p. q. 78. a. 1. Quando autem in Symbolo dicitur, *venurus eſt iudicare vivos & mortuos*, per vivos non intelliguntur qui nunquam mortui, ſed qui tempore propinquo & ſignorum vi mortui, S. Th: loco cit. ad 1.

4. De igne ultimæ conflagrationis hæc è multis ſcienda. 1. Ignis occupabit tantum de ſpatio, quantum occupaverunt aquæ diluvij, & ſic quindecim cubitis erit altior montibus. S. Th. in ſupplemento 3. partis q. 74. a. 6. Quare non perveniet ad ſphæram ignis, nec purgabit elementum ignis, S. Th. loco cit. 2. Poſt iudicium involvet malos, S. Th: l. c. a. 7. Quicquid de illo igne calidum, uſtivum & impurum reperietur, deſcendet ad inferos ad augendam pœnam

SYMBOLI APOSTOL. 21

poenam malorum, quicquid verò subtile
& lucidum, remanebit superius ad au-
gendam gloriam Beatorum. S. Th. 2. 2.
q. 73. immò quicquid ignobile in mundo ad lo-
cum poenarum confluet. B. Albertus M.
in Compendio Veritatis Theologicae L.
7. c. 20. Ex dictis intelliges durante ju-
dicio mundus stabit in igne conflagra-
tionis, ut etiam docet Dionys. Carth.
Dominica 1. Adventus in enarratione
Evangelij.

5. De Cruce quæ tempore judicij ap-
parebit sequentia habet Carth. loco cit.
serm. quinto. *Tunc apparebit Crux Christi,*
atq; ut aliqui volunt reintegrabitur. vel ali-
quid lucidum in Crucis specie apparebit.

6. Docet Philippus à S. Trin: tract. 23
in 1. 2 disp 9 du. 5. ad 2. Sententiæ
finales sc. *Venite benedicti &c. ite maledicti*
&c. tantum diriguntur ad adultos. Nam
in ultimo judicio tantum fiet mentio
operum bonorum ad laudem, & malo-
rum ad confusionem.

7. Et sic sententia à Christo D. con-
tra reprobos fulminanda, contra mor-

26 *ARTIC: SEPTIMVS*

tuos in solo originali, licet in iudicio apparebunt, non dirigitur, quamvis h. sine essentialiter damnati, utpote carentes visione Dei. In carentia enim claræ visioni Dei consistit essentialiter damnatio, sicut in clara visione Dei, consistit essentialiter beatitudo.

8. Pœnam damni & sensûs patientur damnati. Per pœnam damni intelligitur amissio seu carentia beatitudinis æternæ. per pœnam sensûs intelligitur, quæ inferendo aliquid nocivum sive corpori, sive animæ, torquet & affligit. Dicitur autem pœna sensûs quamvis anima torquatur, quia nocumenta nociva potissimum sensibus percipiuntur. Ex his pœna damni, utpote amissio summi boni, est maior, quam solam experiuntur morientes, cum solo originali decedentes. pœna enim sensûs solum per peccatum personale contrahitur secundum S. Bernardum dicentem, in interno solam propriam ardere voluntatem;

9. Pro coronide circa præsentem articulum quaeritur quomodo innovabitur

SYMBOLI APOSTOL. 27

mundus? Ridet Carthusianus Domini-
nica 1. Adventus serm. 4. *Complanabitur
terra, erit pulchra ut aurum. aqua sicut chri-
stallus. aer ut calum. ignis ut sidera. lux Lunæ
erit septemplex, seu tanta ut modò Solis. lux
Solis septies tanta ut nunc. Siderum quoq; lux
proportionaliter tunc creditur augenda. Sol
perpetuò stabit in oriente. Luna iugiter plena
erit in occidente, & motus cessabit calorum,
eruntq; omnia in termino* Ita ille, quem
Cardin: Bellarminus doctissimum &
sanctissimum vocat. S. tamen Thomas
in supplem. 3. p. q. 91. a. 4. docet, ter-
ram fore in superficie perviam ut vitrum.
Sic ergo terra & cælum, quoad acciden-
tia, transibunt.

DISTINCTIO X.

Circa octavum Articulum.

Credo in Spiritum sanctum.

1. **N**omen spiritus S. duobus modis
sumitur. 1. complexè seu ut com-
positum ex duabus dictionibus. 2. ex
vfu Ecclesiæ, incomplexè seu per mo-

B 2

dum.

28 *ARTIC: VIII: STMB: APOST:*
dum vnius dictionis. Primo modo est
commune tribus Personis, quia quæli-
bet & Spiritus & sancta. Secundo mo-
do, soli tertiæ personæ convenit, Quo
nomine congruè ab Ecclesia nominatur,
quia Spiritus à spirando est qui tam im-
pulsus, Spiritus autem S. procedit ut im-
pulsus, cum procedat ut amor, qui est
impulsus seu inclinatio in rem, secun-
dum illud. *amor meus pondus meum, eo je-
ror, quocunq; feror.*

2 Hæc inter alia de Spiritu S. cre-
denda. Esse consubstantialem seu ejus-
dem naturæ cum Patre & Filio. Proce-
dere à Patre & Filio:

3 Spiritus S. in specie columbæ su-
per Christum D. baptizatum apparuit,
ad designandam dispositionem requisi-
tam in baptizato, sc. nè fictus acce-
dat, S. Th. 3. p. q. 39. a. 6. ad 4. In
igneis verò lingvis super Apostolos, ad
designandum fervorem, quo corda Apo-
stolorum erant commovenda, ad prædi-
candum Christum D. ubiq; inter pressu-
ras, S. Th: loco citato.

DISTIN

DISTINCTIO XI.

Circa nonum Articulum.

**Sanctam Ecclesiam Catholicam,
SS. communionem.**

1. **E**cclēsia dividitur in militantem,
purgantem & triumphantem. Mi-
litans timet & expectat. Purgans, tan-
tū expectat, Triumphans ab utroque
libera.

2. Ecclesia militans est *societas visibi-
liū fidelium baptizatorum sub vno capite Chri-
sto in calu, & Vicario ejus in terrā, inter se
eodem cultu communicantium.* Hæc voca-
tur regnum Dei, sponsa Christi, corpus
mysticum Christi.

3. Quatuor sunt notæ & conditio-
nes veræ Ecclesiæ à Concilio Nicæno
expressæ, ibi. *Credo, vnam, Sanctam, Ca-
tholicam & Apostolicam Ecclesiam.* Addunt
aliqui quintam scilicet Romanam. Sed hæc
non tam est nota, quam subiectum præ-
dictarum notarum. Has explico inten-
tentis Thomisticis in 3. d. 57.

4. Etiam peccatores quāvis sint ex

reprobis seu damnandis, modò sint fideles, pertinent actu ad Ecclesiam, secus hæretici. De fideleibus excommunicatis dubium, sed probabile puto pertinere ad Ecclesiam ut doceo in præfato opusculo l. 4. d. 33.

5. Aliqui per communionem Sanctorum intelligunt congregationem fidelium. In primitiva enim Ecclesia fideles etiam peccatores dicebantur Sancti ob sanctitatem Ecclesiæ cuius erant membra. Et sic hæc pars articuli solùm ponitur claritatis gratia.

6. Sanctus Thomas Opusculo 6. circa præsentem articulum per communionem Sanctorum, intelligit participationem tum bonorum Christi D. utpotè Capitis, qualia sunt Sacramenta & merita ejusdem. tum bonorum Fidelium, adinvicem. Nam bonum Christi communicatur omnibus Christianis, sicut virtus capitis omnibus membris. Et sic communicantur nobis Sacramenta & merita Christi. Item quicquid boni faciunt omnes justi communicatur in charita-

ritate existentibus, secundum illud, Plal.
118. *Particeps ego sum omnium timentium*
te. Et inde, qui in charitate vivit parti-
ceps est omnis boni quod fit in toto
mundo. Sed tamen specialius illi pro
quibus specialius fit aliquod bonum.

7: Et sic per *ly sacramentum* intelligi pos-
sunt res sacræ, vt sunt merita Christi
D. Sacramenta, dona gratiæ, doctrinæ
Christi D. Intelligi etiam possunt ho-
mines iusti, qui ad invicem de bonis o-
peribus participant, quemadmodum in
corpore naturali operatio vnius mem-
bri cedit in bonum totius corporis.

8, Fit autem hoc modo hæc partici-
patio bonorum operum, quod benefa-
cta iustorum subveniant alijs in necessi-
tibus, defendant in periculis, confir-
ment in bonis. Sumitur ex Synodo Co-
lonensi in præfenti.

9. Hæc communio bonorum exten-
ditur ad purgatorium. cum animæ ibi-
dem existentes uniantur nobis per cha-
ritatem,

10 Participant etiam mali de bene-

32 ARTIC. NONVS

factis iustorum, non quidem vt iusti per quandam derivationem cum sint membra mortua, sed per impetrationem, qua sæpè auxilia divina resurgendi à peccatis conceduntur, auxilia inquam efficacia. Participant item de benefactis iustorum, inquantum intuitu horum sæpè evadunt afflictiones & vindictam Dei.

11. Ex dictis patet, in hac communionem Sanctorum fundari indulgentias viventium & suffragia mortuorum.

DISTINCTIO XII.

Circa decimum articulum.

Remissionem peccatorum.

1. **N**on datur tam immane scelus, vel tantus peccatorum conatus, qui non possit per penitentiam deleri. Nam dicitur iohannis 2. *Deum prestabo super malitia.* idest. misericordia & bonitas divina vincit quamlibet malitiam peccatoris. Peccant contra hunc articulum, de misericordia Dei desperantes,

SYMBOLI APOSTOL: 33

2. Quando Matt: 12 dicitur, peccatum in Spiritum sanctum neque in hoc sæculo neq; in futuro remitti non est sensus, quòd nullatenus remittatur, sed difficulter, quia fontem gratiæ & pietatis sc. Spiritum sanctum fastidit ac repellit. Sicut morbus lethalis & insanabilis dicitur, qui difficulter curatur, & quo ægrotus medicinam odit & Medicum abominatur.

3. Unum peccatum mortale nequit remitti sine alio. Quia dum peccatum mortale remittitur gratia sanctificans infunditur, quæ nullum peccatum mortale compatitur.

4. Seclusâ revelatione scire certò non possumus peccatum nobis esse remissum. Conjecturali tamen notitiâ per aliqua signa id fieri potest. Hæc autem signa, quòd aliquis percipiat se delectari in Deo, & contemnat res mundanas, & non sit conscius alicujus p: mortalis; S. Th. 1. 2. q. 112. a 5. Signa quibus conjecturaliter cognoscitur prædestinatio, recito in 1. Sent. Thomisticarum dist. 21.

DISTIN:

DISTINCTIO XIII.

*Circa undecimum Articulum,
Carnis Resurrectionem.*

1. **R**esurrectionis nostræ habemus sym-
bolum in rebus naturalibus. Nam
granum seminatum corrumpitur putre-
scit & moritur, postmodum repullulat,
reviviscit & resurgit.

2. Hæc circa corpora resurgentium,
ex S. Th. Opusc. sexto circa præsentem
articulum sunt scienda. 1. Idem cor-
pus quod nunc est, & quantum ad car-
nem & quantum ad ossa resurget. 2.
Corpora resurgentia erunt alterius qua-
litatis, quam nunc sint, quia non so-
lùm beatorum sed & damnatorum erunt
in corruptibilia. quia boni semper erunt
in gloria & mali semper erunt in pœ-
na. 3. Omnes, boni & mali cum omni
integritate ad perfectionem corporis
pertinente resurgent. non enim erit ibi
cæcus vel claudus, nec aliquis defectus.
4. Omnes resurgent in ætate perfecta,
qualis fuit Christi D. ultimas duas par-

ARTIC. XI. SIMB: APOST. 35
res docet B. Albert: M. loco mox citado.
De primis enim duobus non est difficul-
tas.

5. Hæc circa qualitatem corporum.
Bonorum scienda ex S. Th. loco cit:
Sancti habebunt corpora glorificata, in
quibus erit quadruplex conditio (aliàs,
dos) prima est claritas, secunda impas-
sibilitas, tertia agilitas, quarta subtili-
tas. Adverte ex Philippo à SS. Trin.
disp. 6. in 1. 2. dub. 3. per hanc dotem
non habet corpus gloriosum esse in eo-
dem loco cum alio corpore, sed habet
quod facillè possit partes dividere & per
eis se intrinittere. Allegat S. Thomam
V. citatum l. c.

6. Circa qualitatem verò corporum
malorum, hæc sunt scienda, ex S. Th.
l. c. 1. Corpora eorum erunt obscura,
2. passibilia, licet nunquam corrumpan-
tur: 3. gravia. 4. ad instar putridorum.

7. Per tubam ad cujus sonitum re-
surgemus intelligit S. Greg. relatus à B.
Alberto M. in Compendio verit: Theo-
logicæ L. 7. c. 16. manifestam Christi
appa-

36 ARTIC: VNDECIMVS.

apparitionem, videlicet vt habet vim cufusam in perij. Sr Thom: in Supp. 3. p. q. 76. a. 2. intelligit vocem imperantem Chrifti D. Secundum alios intelligitur ministerium Angelorum in colligendis cineribus.

8^r Satis prebabiliter à quibusdam dicitur, quod resurrectio erit crepusculo. Sole existente in Oriente & Luna in Occidente, quia in tali dispositione, Sol & Luna creantur esse creata, ut sic eorum circulario compleatur per totum per reditum ad idem punctum. Vnde de Chrifto dicitur, quod tali horâ resurrecti, ita in terminis S. Th. loco c. q. 77. art. 3.

DISTINCTIO XIV.

Circa duodecimum Articulum.

Vitam æternam.

1. **A**D vitam æternam omnes homines creati. Deus enim vult omnes saluos fieri. Non tamen omnes pervenient ad vitam æternam, immo pauciores mult.

SYMBOLI APOSTOL. 37

multi enim sunt vocati, pauci electi. immo ex Christianis pauciores salvabuntur, tanquam probabilius docet Philip-
pus à Ss. Trin. disp. 17. in 1. p. dub. 4. sequens Caiet: & refert S. Greg. M. S. August: S. Hier. & Chrysostomum. Hæc perditio erit ex nobis. Cur ergo Deus hos creavit quos futuros malos præscivit? respondet Magister Sent: in 2. d. 3. quia prævidit quid boni de eorum malis esset futurus.

2. Vita æterna seu beatitudo nostrâ consistit in clara visione Dei. Dicit enim S. P. Aug: in Soliloquijs (36) *Hoc est plena beatitudo, & tota glorificatio hominû videre faciem Dei sui.* Vident autem Beati non solum essentiam Dei, sed & alia quæ sunt formaliter & eminenter in Deo. Formaliter sunt attributa & relationes, eminenter creaturæ.

3. Proprietates vitæ æternæ seu beatitudinis hæ sunt. 1. Felix amandi necessitas. 2. Summum gaudium seu delectatio. Primo gaudent Beati de bono divino in se considerato. Secundo de bono

18 ARTICVL: DVODECIMVS
bono proprio, & felicitate qua potiun-
tur, vt tamen relata ad Deum tanquam
ad vltimum finem, 3. Felix impotentia
peccandi. 4. Perpetuitas.

4. Dotes animæ beatæ, sunt, visio,
comprehensio, seu tentio & delectatio.
Intelligunt autem Theologi per has do-
tes, ornamenta quædam seu dispositio-
nes animæ, elevantes eam ad statum dis-
similem vitæ, & conjunctionem spiri-
tualem cum Deo. Harum explicatio-
nem vltiorem vide in 4. Sent: Tho-
misticarum dist, 59.

5. Tres etiam sunt aureolæ Beatorum,
sc. Martyrij Virginitatis & Doctoratûs:
Est autem aureola gaudium quod Beati
habent ex victoria de mundo, carne,
vel diabolo, sicut aurea vocatur, tum
ipsa beatitudo, tum gaudium de beatitu-
dine. Aureola Martyrij est gaudium ex
victoria de mundo. Virginitatis, ex vi-
ctoria de carne. Doctoratûs, ex victo-
ria de Diabolo, qui per doctrinam ab ho-
minibus pellitur. Hæc debetur etiam
Confessorijs & Scriptoribus, ea quæ ad
salu-

salutem dirigunt, scribentibus. Ex his nobilior Martyrii, deinde Virginitatis, tandem Doctoratus.

6. Q. V. Aureola differat à fructu? scias, nunc de fructu sermo est, secundum quod ex semine confurgit, spirituale autem semen est verbum Dei. R. ergo, sic loquendo de fructu, fructus verbi Dei differt ab aurea, & ab aureola: quia aurea consistit in gaudio, quod habetur de Deo, aureola verò in gaudio de operum perfectione, sed fructus consistit in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secundum gradum spiritualitatis, in quem proficit homo ex semine Verbi Dei. S. Thom: in supp. 3. p. q. 96. a. 2. Id est, fructus consistit in gaudio quod habetur de utilitate, ex perceptione Verbi Dei, hominem quodammodo spiritualizantis. Hic fructus soli continentia correspondet: hæc enim præcipuè liberat hominem à subjectione carnis, & quodammodo hominem spiritualizat, ratione cujus fructus homini respondet. S. Th, loco cit. a. 3.

Et

40 *ARTIC: XII. STMB: APOST.*

Et hæc de vita æterna, quæ de numero
Novissimorum (hæc autem sunt 4.
sc. Mors, Iudicium, Infernus,
Gloria cælestis) & de Syn b. lo
Apostolorum, in honorem
Capitis Apostolorum.

OPVSCVLVM
SECUNDUM,
De Virtutibus & iisdem
annexis.

PROLOGVS.

Iustus est bona qualitas menti, quæ
rectè vivitur, quæ nullus malè vitur,
ex 3. Th: 1. 2. q. 55, a. 4. Divi-
ditur in intellectualem, moralem, &
Theologicam. Intellectualis est illa quæ
perficit intellectum ad cognitionem ve-
ri. Moralis, quæ voluntatem complet
ad

ad prosecutionem boni honesti. Theologica, quæ circa Deum immediatè versatur. Intellectualis subdividitur in habitum primorum principiorum, sapientiam, scientiam. autem & prudentiam. De natura harum vide dicta in 3. Sent. Thomisticarum distinct: 52. Moralis subdividitur in 4. Cardinales tanquam principales, sc. prudentiam, iustitiam, fortitudinem & temperantiam. Theologica in Fidem. Spem & Charitatem.

DISTINCTIO I.

De Fide.

1. **F**ides, aliàs prima virtus requisita in Christiano, est *habitus supernaturalis quo cor credendum veritates à Deo Ecclesia revelatas.* Definitio apud S. Paulum. (*fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*) utpote profundior, relinquitur Scholasticis. V. S. Th. 2 2. q 4. a. 1. Inter alias prærogativas fides sua certitudine superat omnium scientiarum naturalium certitudi-

nem

nem, & sic circa res fidei nulla debet esse vacillatio.

2. Fides, alia est formata, alia informis. illa est in hominibus justis, hæc in peccatoribus. Alia explicita, alia implicita. Hæc est quæ creduntur veritates in alio, v: g. credo quicquid credit Ecclesia. Illa est quæ quis credit veritates fidei in seipsis distinctè, v. g. Trinitatem Personarum Divinarum. Incarnationem, &c.

3. Credere Deo, Deum & in Deum sic differunt. Credere Deo est firmiter tenere vera esse quæ revelat, Credere Deum est firmiter tenere Deum esse. Credere in Deum est credendo tendere in Deum tanquam in ultimum finem: & sic nequit dici credo in B. V. Mariam.

4. Ad eliciendum actum fidei hæc requiruntur. Ex parte intellectus præter habitum fidei, requiritur illustratio actualis. Ex parte voluntatis pia affectio, ex gratia Spiritus sancti in doctrinam Christi concepta. Et hoc est vocari ad fidem interiorius. Aliquando præter hæc

voca-

vocamur ad fidem per prædicationem
exteriùs.

5. Hæc ex multis sunt motiva quæ faciunt fidem nostram credibilem. 1. Quòd modo mirabili fides Christiana per mundum propagata. Mirabili inquam modo, quia celeriter per pauculos Piscatores, pauperes, contemptibiles, ante rudes, qui non solum homines rudes, sed & suo tempore doctissimos, & principes ad fidem Christi traxerunt. 2. Quòd multis magnisq; miraculis fides nostra à Christo ejusq; Discipulis confirmata. Id præter alia constat ex quatuor Evangelijs, ubi, cæci, muti, surdi &c. leguntur sanati. 3. Quòd inter Doctores Ecclesiæ tanta circa fidem concordia, ut etsi diversarum nationum fuerint, diversisq; sæculis floruerint, idem tamen docuere. Illa motiva videantur apud Theologos.

6. Sicut qui vno peccato mortali Deum offendit amittit totaliter charitatem, ita qui vni articulo discredet amittit totaliter fidem. S. Th. 2, q. 5. a. 3.

7. Præter sacram Scripturam aliquæ traditiones non scriptæ ad regulam fidei pertinent. Patet ex S. Paulo 2. ad Thess. 2. Itaq, fratres state, & tenete traditiones quas didicistis, sive per sermonem sive per Epistolam nostram.

DISTINCTIO II.

*Quæ tenetur Christianus scire
& credere.*

1. Christiani à Christo cujus fidem profitentur, dicuntur. Primò autem sic vocari cæperunt Antiochiæ, cum antea vocarentur Fideles, Discipuli, Fratres, Sancti, Galilæi & Nazaræi à Iesu de Nazaret Galilæo.

2. Tenetur quilibet Christianus necessitate mediij credere explicitè hæc duo principia, Deum esse & esse remuneratorem.

3. Suppositâ sufficienti promulgatione Evangelij, tenemur eadem necessitate credere explicitè mysterium SS. Trinitatis, Incarnationis & Redemptionis, immò

Immo Philippus à SS. Trinitate disp. 4. in 2. 2. dub. 5. citans D. Bonavi & Bonacina circa 1. Decalogi præceptum, q. 2. punct. 2. cum M. Bannez, idem docent de Morte & Resurrectione Christi De Alios articulos tenemur credere necessitate præcepti. Quomodo distingvatur necessitas medij & præcepti patebit ex dicendis de Baptismo.

4. Tenemur necessitate præcepti de B. V. M. credere, Verbi Divini Incarnationem in ejus utero. Esse Virginem. Matrem Dei.

5. Tenemur necessitate præcepti scire tria Sacramenta: sc. Baptismum. Eucharistiam. Pœnitentiam. Reliqua tunc quando recipimus. Præcepta Decalogi. Præcepta communia Ecclesiæ, maxime confessionis & communionis annuæ, immortalitatem animæ. Peccatum originale. Necessitatem gratiæ Deum esse orandum, consequenter scienda oratio Dominica. Deum esse timendum, cum possit mittere in gehennam.

6. Quamvis Fidelibus svadendum,

ve Symbolum, Decalogum, Orationem Dominicam & Salutationem Angelicam explicitè sciant & memoriâ teneant, sicut & signaculum Crucis, non tamen est mortale illa nescire, dummodo illorum substantia sciatur. Ita docet de primis quatuor Suárez, & de ultimo Sanchez, relati in Summa Dianæ V. Fides. Et sic quoad orationem Dominicam sufficiet scire ejus summam, sc. à Deo omnia esse petenda. Quoad Symbolum Apostolorum, Sacramenta, Decalogum & Ecclesie præcepta sufficiet quòd rogati de singulis sciant respondere.

7. Nec sufficit ad æternam salutem prædicta credere, sed sunt adhuc nonnullæ obligationes: 1. Exigente occasione mori pro fide. 2. Agere Deo gratus pro ad fidem vocatione. 3. Imitari fidem Christi, quæ habenda pro speculo quotidiano.

DISTINCTIO III.

De S P E.

1: Speo

1. **S**pes est habitus supernaturalis, quo certo speramus beatitudinem ex auxilio Dei. Vel secundum Magistrum Sententiarum in 3. d. 16. Est expectatio certa beatitudinis proveniens ex gratia Dei & merito nostro, Quod autem aliqui habentes spem deficiant à consecutione beatitudinis est ex defectu liberi arbitrii ponentis obstaculum sc. peccatum, non autem ex defectu Divinæ potentie & misericordie. S. Th. 2. 2. q. 18. a. 4. Ex quo intellige, fundamentum certitudinis spei esse omnipotentiam & misericordiam Dei.

2. Spes dicitur ex meritis provenire, quantum ad ipsam rem expectatam, pro ut aliquis sperat beatitudinem se adepturum ex gratia & meritis, non auditur provenire ex meritis quantum ad entitatem: sic enim ex sola gratia infunditur.

3. Ex dictis patet spem consistere in hoc, quod homo innitens auxilio Divino confidat bene agendo ad æternam beatitudinem pertingere.

4. Licet sperare in creatura ut secundum maiorem

dario juuante, & sic B. V. Maria dicitur nostra spes: Licet etiam confidere in proprijs meritis vt proficiantur ex gratia Dei.

5. Hos effectus causat in nobis spes beatitudinis æternæ. 1. Facit nos obseruare mandata Dei. Scias. Licet benè operari intuitu retributionis æternæ, secundum illud Psalmi 118. *Inclinavi eorum ad faciendas justificationes tuas in æternum propter retributionem* Hinc meritò Alexander VIII. sequentem in ordine decimam damnavit propositionem, anno 1690. die 7. Decembris. *Intentio quâ quis detestatur malum & prosequitur bonum, merè ut celestem obtineat gloriam. non est recta nec Deo placens.* Meritò inquam damnavit. 2. Spes beatitudinis æternæ consolatur nos in tentationibus & alijs afflictionibus. 3. Tollit anxietatem in morte.

DISTIN.

DISTINCTIO IV.

De C H A R I T A T E.

Hæc virtus est maximè necessaria Christiano, cum ut patet ex Apost. 1. ad Corinti: 13.
nihil sine charitate sumus

1. **C**haritas est virtus (vel potius habitus) supernaturalis quo Deum diligimus ex toto corde, ex tota anima & ex totis viribus & proximum sicut nos ipsos, Dicitur vel potius habitus, assignando aliud genus, in gratiam eorum, qui sciunt quid sit habitus. Idem erat advertendum in definitione fidei & spei. Ex dicta definitione habes duo esse charitatis præcepta; unum de Deo, alterum de proximo.

2. Quando dicitur ex toto corde &c. non putes amorem Dei debere esse summum intensivè, sed apprehensivè, ita ut pluris Deum ames, quàm omnes creaturas simul sumptas.

3. Signum hujus amoris ordinarium, sumitur ex observantia mandatorum,

C

&

50 De CHARITATE

& exercitio virtutum. Extraordinarium, ex præparatione animi, effundendi; pro fide, sanguinem.

4. Charitatem esse formam aliarum virtutum, est per eam ordinari alias virtutes in ultimum finem. S. Th. 2. 2. q. 23. a. 8. Et sic licet fides & aliae virtutes in peccatoribus sint secundum suam naturam & essentiam virtutes, non tamen habent statum perfectum virtutis. & sunt veluti mortuae, utpotè informes. Hac ratione charitas est excellentissima omnium virtutum.

5. Nomine proximi intelligitur, qui nobiscum communicat, vel communicare potest in beatitudine æterna. S. Th. 2. 2. q. 25. a. 10. Et sic Angeli, inimici, peccatores veniunt nomine proximi. Quò etiam reducitur corpus nostrum, cum sit aliquomodo particeps beatitudinis, in quantum ex beatitudine animæ redundat quædam beatitudo in corpus sc. sanitatis & incorruptionis vigor. S. Th. loco cit. a. 5.

6. Et sic patet quæ sit ratio, cur aliquis

quis ut proximus à nobis diligatur. sc.
 communicatio in beatitudine æterna.
 Vtteriùs patet Dæmones & alios damna-
 tos nomine proximi non venire. Possu-
 mus tamen naturam Dæmonum dilige-
 re, non quidem volendo bonum vitæ æ-
 ternæ, sed ut conseruentur in suis natu-
 ralibus ad gloriam Dei. S. Th. l. c. a. 11.
 Eodem modo discurre de creaturis irra-
 tionalibus. S. Th. l. c. a. 1.

7. His declaratur charitas erga pro-
 ximum. 1. Non solùm verbo, sed & re
 juvare. 2. Infirmitatem supportare. 3.
 Gaudere in prosperis. 4. Compati in
 adversis. 5. Et quidem præcipuè, à pec-
 cato reducere. Ex quibus hæc etiam
 inimicis ostendenda, quæ alijs communi-
 ter ostenduntur. Sola enim signa amici-
 ciæ specialia, possunt inimicis, excipe
 articulum mortis, denegari. S. Th. loco
 cit. a. 9. Quod intellige per se loquen-
 do. Nam si omisso signorum amicitiae
 specialium esset scandalosa, aut per ali-
 quid horum posses sine tuo incommo-
 do, inimicum tibi & Deo reconciliare,

52 *De CHARITATE.*

id omittere esset grave peccatum, vel etiam, si inæqualis persona toleret alium salutando prævenire, v. g. subditus Prælatum, ut advertit P. Hermannus in Medulla Theologiæ Moralis l. 2. tr. 3. c. 2, dub. 2. ex P. Layman.

8. Quatuor sunt ex charitate diligenda sc, Deus, Proximus, Corpus nostrum. Nos ipsi. S. Th. l. c. a. 12. Hic autem est ordo charitatis, ut post Deum plùs homo diligat animam suam, quàm aliorum: deinde plùs animas aliorum, quàm proprium corpus, proprium verò corpus magis quàm corpora aliorum. S. Th. l. c. q. 26. a. 2. 3. 4. 5. Q. An aliquando obligemur elicere actus Fidei, Spei & Charitatis? R. quòd sic, saltem semel in anno. Sermo autem est de obligatione sub p. mortali, cùm loquamur de re magni momenti, v. 1. Sent. Mor: d. 2: 3. 4

DISTINCTIO V.

De Virtutibus Cardinalibus,

Inter virtutes morales, hoc est, ad com-

componendos mores ordinate, quatuor sunt principales, sc. prudentia, iustitia, fortitudo & temperantia. Ideo vocantur cardinales, quia super eas volvitur tota conditionis humanæ ratio, eisq; veluti cardinibus, vniuersa vitæ humanæ moles subnixæ est.

2. Prudentia est *recta ratio agibilium*. seu est *virtus moralis*, quæ prescribit quid hîc & nunc liceat, expediat aut debeat fieri secundum rectam rationem.

3. Nomine agibilium, primariò intelligenda sunt moralia id est, ad bonos mores pertinentia, & ad finem moraliter bonum, id est, honestam conducen-
tia. Secundariò intelligenda sunt, quæ pertinent ad commodum vitæ humanæ, & ad benè vivendi quomodocunq; rationem.

4. Iustitia est *perpetua & constans vltis ius suū unicuiq; tribuens*. seu est *virtus moralis*, quæ ius suum unicuiq; tribuit. Per ius hîc & nunc intellige id quod debetur alteri secundum æqualitatem, vel arithmeticam ut in iustitia commutativa, vel geometricam

54 *De VIRT: CARDIN:*

tricam, vt in iustitia diuinitiva, quæ
potius dicenda proportio, quam æqua-
litas.

5. Partes integrales iustitiæ, hoc est,
necessariæ ad officium integrum iustitiæ,
sunt, facere bonum & declinare à ma-
lo. Alias dicuntur officia iustitiæ Chri-
stianæ.

6. Bonum & malum hic & nunc non
sumuntur in generali, sic enim pertinent
ad omnem virtutem: sed bonum sumi-
tur vt habet rationem debiti ad proxi-
mum, malum verò vt habet rationem
noxi.

7. Partes subiectivæ seu species iusti-
tiæ sunt tres, Legalis, distributiva, com-
mutativa.

8. Iustitia legalis est *quâ damus bono
communi quod suum est.* v. g. Inimicus facit
incursum contra civitatem, cives ex iu-
stitia legali & propter bonum commune
obligantur ad sumenda arma.

9. Distributiva est *quâ damus unicuique
suum debitum secundum merita,* v. g. duo
vel tres concurrunt pro dignitate obti-
nenda,

De VIRT: CARDIN: 55

nenda, ex iustitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

10. Commutativa est quā damus vni cuiq; secundum aequalitatem rei ad rem, ut patet in emptione & venditione.

11. Fortitudo est considerata periculorum susceptione & laborum perpassio, vel apud ex D. Th. Fortitudo est virtus existens in irascibili, coëstiva timori & audacia moderata instantibus periculis. Duplex est actus fortitudinis, sc. aggredi & sustinere.

12. Temperantia est, virtus, quæ moderatur appetitum circa delectabilia secundum tactum & gustum, prout rectam rationem decet, ob specialem honestatem, quæ est in tali moderatione. P. Gonet in Manuali Thomistarum de Virt: Cardinalibus c. 5. § 2. Et sic temperantia proprie sumpta tantum moderatur delectationes quæ sunt in cibo, potu & rebus veneratoris, idem ex S. Th.

DISTINCTIO VI.
De DONIS SPIRITVS SANCTI
*Beatitudinibus Evangelicis. &
Fructibus Spiritus S.*

Quoad I.

1. **D**Onum Spiritus S. generaliter sumptum est id quod gratia à Spiritu S. ut à causa efficiente procedit, Et sic omnes gratiae & virtutes infusae possunt dici dona Spiritus sancti.

2. Donum Spiritus sancti specialiter sumptum est, specialis dispositio à Spiritu S. animae impressa, quae disponitur ut facile ab eo ad opera extraordinaria moveatur. Sed hujus explicatio ad Theologos Scholasticos vide dicta in 3. Sententiarum Thomisticarum Distinct. 7.º

3. Septem sunt dona Spiritus sancti: ut patet ex Scriptura Isaiae 11. sc. Donum Sapientiae. Intellectus. Consilij. Fortitudinis. Scientiae. Pietatis. Timoris Domini. Horum explicationem V. loco citato,

Quo-

Quoad II,

4. Beatitudines Evangelicæ sunt quidam actus donorum spiritûs S, quibus ex instinctu & motione speciali spiritûs sancti ad vitam æternam seu beatitudinem consummatam accedimus. Et sic sunt quædam inchoationes beatitudinis futuræ,

5. Beatitudines Evangelicæ sunt octo

1. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cælorum. 2. Beati miseres, quoniam ipsi possidebunt terram. 3. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. 4. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. 5. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. 6. Beati munda corde, quoniam ipsi Deum videbunt. 7. Beati pacifici quoniam Filij Dei vocabuntur. 8. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

6. Scias, beatitudinem secundam & septimam non coincidere. Nam secunda loquitur de homine ad seipsum, ex-

58^a De BEATITUDINIBVS

cludendo inordinatas passiones irascibilis: septima verò loquitur de homine cum respectu ad proximum, cum co tranquillè vivendo.

7. Item scias, per luctum in tertia beatitudine intelligi exclusionem inordinatarum passionum delectationis & gaudij. In quarta per iusticiam intelligitur vita æterna.

Quæsitum.

8. Quomodo si tantum sunt septem dona, ponuntur octo beatitudines? quæ ut docet S. Thom 1.2. q. 69. a. 1. sunt actus donorum R2. ex S. Th. l. c. a. 3. octavam beatitudinis impertinere ad septem præcedentes, quasi confirmationem & manifestationem earum: continet enim quædam firmitatem animi, ne propter humanas persecutiones homo recedat ab his, quorum in alijs septem beatitudinibus mentio habetur.

Quoad III.

9. Fructus (ut in præsentì sumitur) est quidam actus quo mens humana benè dispo-

De FRUCT: SPIRITVS S. 59

nitur, procedens ex motione Spiritûs S. Ita loquitur P Gonet de donis Spiritûs S. 2.2.

10. Licet omnis beatitudo Evangelica sit fructus, ut ex immediatè dicto patet, non tamen è converso: cum beatitudo Evangelica, ut pote quâ specialiter ad vitam æternam accedimus, sit aliquid perfectum & excellens, S. Th. 1.2. q. 70. 2. 2.

11. Fructus Spiritûs S. sunt duodecim ut patet ex S. Paulo ad Galatas 5. *Charitas*, id est, dilectio Dei super omnia, *Gaudium* id est delectatio in Deo, quam experiuntur alacriter Deo servientes. *Pax*, id est, tranquillitas conservativa præfatæ gaudij, non obstantibus turbantibus hujus vitæ. *Patientia*, id est, duriarum sustinentia. *Benignitas*, id est, benefactorum collatio, seu executio. *Bonitas*, id est voluntas beneficii d. Sumuntur hic voluntas pro actu. *Longanimitas*, id est, magnitudo animi in futuris bonis expectandis. *Mansuetudo*, id est motuum iræ exclusio. *Fides seu fidelitas*, id est, promissorum observantia. *Modestia*: id est, in dictis & fa-

60 De CONSILIIIS EVAN:

et s. decencia. *Cassitas*, id est, concupiscentiarum illicitarum remotio, *Continentia*, id est concupiscentiarum licitarum, quales sunt in elcis &c. moderatio.

DISTINCTIO VII.

De CONSILIIIS EVANGELICIS

1. **C**onsilia Evangelicà communiter numerantur tria. Voluntaria paupertas Perpetua castitas, Humilis & perpetua obedientia. Addit Lorichius in Thesaurò utriusque Theologiæ, Martyrium. Si hæc vòto firmantur amittunt rationem consilij & inducunt naturam præcepti.

2. Dicuntur consilia : quia sunt liberæ observationes, ita ut sine earum observatione, & iustus quis esse possit, & vitam æternam consequi, etsi valde difficulter, propter impedimenta varia in hoc mundo.

3. Dicitur Evangelica : nam etsi fuerint in lege veteri, non tamen cum tanta perfectione & solemnitate ut in nova lege. vide Philippum à SS. Trin. in

De CONSILIIIS EVAN: 61

1. 2. de Statu Religiosq̃ disp. 6. dub: 1. ubi probat in lege antiqua Statum Religiosum verè extitisse.

4. Paupertas Religiosa est *Voluntaria rerum temporalium sub certa regula vel constitutionibus voto firmata abdicatio*, Castitas Religiosa est *perfecta omnis delectationi venerea sub certa regula vel constitutionibus voto firmata renunctio*. Obedientia est, *prompta praeceptorum Superiorum sub certa regula vel constitutionibus voto firmata executio*.

5. Ad paupertatem refertur vilis habitus & victus. Item abdicatio omnium secularium negotiorum & officiorum. Ad perpetuam castitatem servandam, referuntur, parcitas ac tenuitas victus, vita solitaria & clausura, jejunia & strati vilitas. Ad humilem obedientiam referuntur omnia quæ ad colendum Deum pertinent, ut orationes, meditationes, sacrificia, laudes, gratiarum actiones &c. Ita Loricinus sub litera C, Attendat ad hæc Monachi & alij Religiosi & caveant ne signum prædestinationis vertant in signum æternæ damnationis;

Itatus

62 *De Bonis Operibus. De Ieiunio*
status enim Religiosus est signum præ-
destinationis, ut docet S. Laurentius Lu-
stinianus de perfectione Monachorum.
cap. 7.

DISTINCTIO VIII.

*Assignatur generalis divisio bono-
rum operum,*

TRia sunt bonorum operum genera.
Ieiunium. Oratio. Eleemosyna.
Quo ad I.

1. Ieiunium latè acceptum, est corpo-
rū per abstinētiā sibi & patris vel in par-
te vel in toto, castigatio. Specialiter seu
pro Ecclesiastico sumptum est castigatio
corporis certis diebus juxta præscriptum Eccle-
siae consistens in abstinētia à carnibus, & una
per diem cibi refectio.

3. Ieiunium Ecclesiasticum tria requi-
rit. 1. Ut semel in die comedamus,
alias solvitur jejunium. 2. Requirit ab-
stinētiā à carnibus. Nomine carnis
hic & nunc, veniunt etiam originem à
carnibus retinentia, ut sunt ova, casei,

lactē

Iac. Hæc non ubiq; prohibentur die jejuniij. 3. Requirit debitam horam edendi quæ est hora undecima. Vide dicta in Sent; Moral; dist: 19. ex quo patet jejunium plùs dicere quàm abstinentia.

4. Dies in quibus ex præcepto jejunandum, sunt dies Quadragesimæ, exceptis diebus Dominicis. Apud nos incipit Quadragesima à feriâ quarta Cinerum. 2. Quatuor anni tempora. *cap. statuimus dist: 76.* in quibus præcipitur jejunium trium dierum. 3. Præcipitur jejunare in quibusdam Vigilijs, quæ ideò Vigiliæ dicuntur, quia Christi fideles ijs diebus non solum jejunabant sed & vigilabant, quod hoc tempore dignis de causis sublatum est. Vigiliæ in quibus jure communi jejunatur, sunt Vigilia Nativitatis Domini. Assumptionis B. V. M. c. *ex parte se observati ne jejuniij.* in vigilijs tredecim Apostolorum, in quo numero comprehendit S. Mattheum & S. Paulum. c. *consilium de observatione jejuniij,* exclusam tamen non solum vigilia S. Philippi & Jacobi, in qua non jejunatur ob Pacha-

lis

lis lætitiæ signum, sed & Vigilia S. Ioannis Evangelistæ ob Natalis Domini Solemnitatem, in Vigilia Pentecostes jejunatur saltem ob receptam consuetudinem, quæ attendatur. *et statuimus dist:* 76. idem die de Vigilia S. Ioan: Baptistæ & S. Laurentij ob longum usum moribus receptum. In alijs Vigilijs non est obligatio jejunandi nisi peculiaris aliqua consuetudo svadeat. Idem die de Feria sexta & diebus Rogationum in quibus sub p. mortali non jejunatur nisi consuetudo præcipiat, ita refert Bonac. de præceptis Ecclesiæ q. 1. pun. 5. propositione secundâ. Reliqua de diebus jejuniij, attendendo consuetudinem regni Poloniæ, dicentur Deo favente in fine Decalogi.

Quo ad II.

5. Oratio est *ascensus & elevatio mentis ad Deum.*

Explicatur Oratio Dominica.

6. Dicendo *Pater noster*, charitatem
Dei

Dei ad nos, quæ bonum nostrum vult
ut optimus Pater, consideramus: dicen-
do *in calu*, majestatem. Licet enim sit
ubiq;, specialiter tamen in cælis, ut di-
ctum est tractando de objecto Symbo-
li Fidei.

7. Oratio Dominica septem habet pe-
titiones.

1. *Sanctificetur nomen tuum.* Per hanc
petimus gloriam Dei propagari.

2. *Adveniat regnum tuum.* Per hanc pe-
timus gloriam Dei ad nos pervenire.

3. *Fiat voluntas tua.* Per hanc petimus
ut simus obediētes Deo. *sicut in celo &
in terra.* Hoc est, sicut Angeli & alij bea-
ti in celo, ita nos in terra.

4. *Panem nostrum quotidianum da nobis
hodie.* Per hanc petimus, & panem Sa-
cramentalem sc. Eucharisticum, cujus
quotidianus vsus proficit nobis, in quo
intelliguntur alia Sacramenta & dona.
Et panem corporalem, per quem intel-
ligitur omnis sufficientia victus & alio-
rum corpori necessariorum.

5. *Et dimitte nobis debita nostra, sicut &*

*nos dimittimus debitoribus nostris. Per hanc
petimus liberari à peccatis.*

*Et ne nos inducas in tentationem. Per hanc
petimus, non tam carere tentationibus,
quàm ne consentiamus illis.*

*7. Sed libera nos à malo. Per hanc pe-
timus liberari à pœnalitatibus præsen-
tibus, quæ impediunt sufficientiam
vitæ.*

Hæc explicatio sumitur ex S. Th: 22.
q. 83. a. 9.

De Salutatione Angelica.

8. Salutatio B. V. dividitur in tres
partes. Primam partem incœpit Angelus,
cùm dixit. *Ave gratia plena Dominus te-
cum. benedicta tu in mulieribus.* Secundam
subjunxit Elisabeth, cùm ait; *Et benedi-
ctus fructus ventris tui.* Tertiam apposuit
Ecclesiâ, ut in reverentia Nomen MA-
RIÆ haberetur. Nam Maria non
est in textu. ita in terminis loquitur B.
Albertus M. l. 4. Compendij veritatis
Theologicæ c. 2. ubi plura reperies de
prædicta salutatione Angelica. Scias, B.

Eli.

Elizabeth, non solum dicta verba pronou-
ou classe, sed & prænitisle. *Benedicta in*
inter mulieres, ut narrat sacer textus Lucii,

Quoad III.

9. Eleemosyna est alienæ miseriæ sub-
levatio. Quia autem homo sublevatur
& secundum corpus & secundum ani-
mam, ideo duo sunt opera eleemosy-
næ seu misericordiæ, sc. corporalia &
spiritualia.

10. Opera misericordiæ corporalia
sunt septem. Esurientes pascere. Potum
dare sitientibus. Operire nudos. Ca-
ptivos redimere. Agrotos invisere. Ho-
spitio peregrinos suscipere. Mortuos se-
pelire.

11. Opera misericordiæ spiritualia sunt
etiam septem. Peccantes corrigere, Igno-
rantes docere. Dubitantibus rectè con-
sulere. Pro salute proximi Deum orare.
Consolari mæstos. Ferre patienter inju-
rias. Offensam remittere, vide dicta.

in 1. Sententiarum Moralium

d. 23, & 29.

OPVSCVLVM TERTIUM.

De Opposito Virtutum &c

PROLOGVS.

I. D notitiam peccati conducit
notitia conscientie. Consci-
entia est actus intellectus practici
qui dicat de bonitate vel malitia
eorum quæ agimus. ut sunt à nobis hic & nunc.

2. Dividitur ex parte objecti in re-
ctam & erroneam seu veram & falsam.
Ex parte actus, in certam, quæ est absq;
formidine. Probabilem quæ uni parti
adhæret cum formidine oppositæ. Du-
biam quæ nulli parti adhærens suspen-
dit iudicium. Scrupulosam, quæ uni par-
ti adhæret cum timore oppositæ, ex le-
vi fundamento.

3. Si conscientia scrupulosa includit
iudicium non multum differt ab erro-
nea. Scrupulus tamen differt, quia hic
est

est inani apprehensio, & hinc ortus timor & anxietas alicubi esse peccatum ubi non est.

4. Ad notitiam peccati etiam conduci notitia ignorantiz. Hæc alia est juris alia facti. Exemplum primæ dum ignoratam v. g. excommunicationem in percussorem Clerici. Secundæ, dum percutio Clericum & nescio esse Clericum.

5. Item ignorantia alia est invincibilis alia vincibilis. Illa est, dum ignoramus quæ aut scire non tenemur aut non possumus. Hæc est dum ignoramus, quæ scire tenemur & possumus, eorumque antea aliquem saltem scrupulum habuimus.

6. Quando adhibuimus diligentiam, sed non sufficientem est ignorantia culpabilis sed non crassa. Quando nullam, est ignorantia crassa.

DISTINCTIO I.

Explicatur definitio & divisio peccati in communi.

1. Pec'

1. **P**eccatum est dictum vel factum vel concupitum contra legem eternam S. P. Aug. Quoniam affirmatio & negatio reducuntur ad idem genus, ideo cointelligendum est: peccatum quoque esse, non dictum quod secundum legem Dei dici debebat, & non factum quod fieri oportebat, in corde quoque omittum, quod desiderari amarique debebat. Utrobique enim est deviatio à statuto legis divinæ, quæ ab æterno existit in Deo, estque exemplar & regula agendorum per eos, qui subdantur gubernationi ejus.

2. Dividitur in personale & originale. Personale est, quod propriâ peccantis voluntate committitur. Originale, quod etiam naturæ dicitur quod communivoluntate primi Parentis, quæ totius humani generis censetur, esse commissum.

3. Dividitur 2. in actuale & habituale. Actuale est actus malus & difformis regulis morum. Habituale consistit in quadam macula, quæ in anima relinquitur ex peccato actuali, & in ea remanet donec per penitentiam deletur.

4. In mortale & veniale illud insert
mortem animæ, eam privando gratiâ & chari-
tate & avertendo ab ultimo fine. Hoc verò
nec gratiâ nec charitate privat sed ejus tan-
tùm fervorem minuit, nec avertit ab ultimo fine
sed ejus consecutionem retardat.

5. In commissionis & omissionis. Pec-
ca um commissionis consistit in productione
alicujus actûs mali & dîffermis regulis morum
Omissionis est carentia seu privatio alicujus
actûs debiti & lege præscripti. primum pu-
gnat cum præcepto negativo, ponendo
actum qui jubetur non poni. Secundum
pugnat cum præcepto affirmativo, negli-
gendo actum, qui præcipitur.

6. In carnale & spirituale. Carnale est
quod perficitur delectatione carnali v. g. gula
& luxuria, quæ in delectatione ciborum
& venereorum consumuntur Spiritua-
le verò perficitur in delectatione spirituali, ut
superbia, invidia & similia, quæ in sola
apprehensione alicujus rei concupiscuntur, vel
ad placitum habitæ consumuntur. Car-
nale plus habet de conversione quàm de
aversione. Spirituale plus de aversione
quàm

quàm de conversione. Ex quo inferas peccatum esse aversionem à Deo & conversionem ad creaturam.

7. In peccatum quod est contra Deum, proximum & seipsum. Quando homo detrahit Deo amorem & reverentiam debitam dicitur peccare in Deum, ut sacrilegus, hæreticus, blasphemus. Quando homo suas passiones ratione non regulat peccat in seipsum, ut avarus, gulosus, luxuriosus. Quando homo non servat proximo jus debitum, vel offendit humanam societatem cui naturaliter alligatur, tunc contra proximum, ut fures, homicidæ, adulteri &c.

8. In peccatum cordis, oris & operis. Quæ divisio dupliciter intelligi potest, 1. ut per peccatum cordis illud intelligatur, quod interius consummatur, v. g. hæresis. Per peccatum oris, quod locutione perficitur, v. g. mendacium. Per peccatum operis, quod opere completur, v. g. adulterium & homicidium.

9. 2do hæc divisio intelligi potest, ut sit non tam in diversa peccata, quàm in diversos gradus peccati. Iracundus enim

v. g: ex hoc quod appetat vindictam, primo perturbatur in corde. 2. in verba contumeliosa pronipit. 3. procedit ad facta injuriosa. idem patet in luxuria, & quolibet alio peccato, in quo est primo conceptio cordis, sc. cogitatio. deinde manifestatio & locutio, tandem completio externa.

10. Octavo dividitur peccatum, in peccatum ex infirmitate & passione, ex ignorantia & malitia. Peccatum ex infirmitate & passione est quod oritur ex aliqua gravitatione & motione appetitus sensibili trahentis voluntatem ad consensum. Peccatum ex ignorantia est quod procedit ex ignorantia culpabili & vincibili. Ex malitia, quod plenâ libertate & voluntate committitur nullâ passione incitante & nullâ ignorantia excusante. Primum peccatum dicitur contra personam Patris, cui appropriatur potentia. Secundum, contra personam Filij, cui appropriatur scientia. Tertium contra personam Spiritus S. cui appropriatur bonitas.

11. Tandem dividitur in peccatum

D

pro.

proprium & alienum. illud est quod ab ipso peccante committitur. Hoc verò licet ab alio committatur nobis tamen imputatur. Et hoc multipliciter. Vel ratione præcepti, vel consilij, vel svaluationis, vel adulationis vel protectionis vel propter defectum correctionis. Hæc desumpta sunt ex N. Opusculo sent: Moralium.

De Peccatis in Particulari.

DISTINCTIO II.

De Superbia:

1. **D**escendendo ad particularia peccatum dividitur in septem capitalia; sic dicta quia ab his aliis oriuntur. Sunt autem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia.

2. Superbia est appetitus inordinatus, hoc est perversus appetitus, excellētia. Perversus autem erit, si fuerit contra rationis regulam. v.g. quia est aut de re falsa, aut mala aut non commensurata appetenti, aut ob malum finem. Ex Nicolao
Molai.

De SUPERBIA

25

Mosciceni 1. p. Tyrocinij Artis Pœnit.
de Superbia.

3. Quatuor modis contingit superbia.

1. Quando quis iudicat quod bonum,
quod habet, ex se habeat seu à se. 2. Quā-
do iudicat quod bonum quod habet, ex
Deo habeat, attamen ex suis meritis. 3.
Quando jactat se habere, quod non ha-
bet. 4. Quando quis singulis despectis;
vult videri se singulariter habere, quod
habet. S. Greg. apud S. Th: 22. q. 162.
3. 4.

4. Samuel de Lublino 2. p. casuum.
Conscientiæ duodecim filias assignat su-
perbiæ. Sunt autem. inobedientia, con-
temptus, præsumptio, ambitio, vanaglo-
ria, hypocrisis, jactantia, discordia, cu-
riositas, pertinacia, contentio & infide-
litas. Moscicenis loco cit: addit novi-
tatum inventionem: sed hanc reducere
posset Samuel de Lub. ad curiositatem.

5. Inobedientia est vitium, quo qui
tenuit facere quod jubetur.

6. Contemptus est, quo lex, vel etiam
ipse legislator despicitur, Quid sit contem-

De

pus

plus formalis v. dictam 4 Sent: Mori:
d. 3. §. Quæritur.

7 Præsumptio est, per quam ex falsa aut
nimia virium conscientia aggredimur exceden-
tia nostram facultatem.

8 Ambitio est inordinatus appetitus ho-
noris, aut dignitatis ratione honoris. Dixi ad-
vertendo ex sylv: V. superbia, ratione
honoris: nam appetitus tantum dignita-
tis pertinet ad præsumptionem secun-
dum S. Th: apud Gecium v. Ambitio.
Ex quo patet quomodo intelligendus
Moscicensis deficiens ambitionem etiam
per dignitatem.

9 Vana gloria est inordinatus appetitus
claræ opinionis & laudis a se aut aliis. Scias
pro nonnullorum consolatione: hæc
tantum est peccabile, licet sit de fallis
(demmodo non mortiferis) & transito-
riis immoderate, & licet sit de bonis
operibus, ieiunio, oratione &c. quæ quis
facit consulto propter vanam gloriam.
Mosc. l. c & Fernandez p. 4. de super-
bia n: 10.

10. Hypocrisis est simulatio virtutis aut
san-

sanctitatu quam homo non habet. Ad sit Mo-
fciensis loco citat. in si hoc faciat bo-
no fine, ne alios scandalizet, quia est
mendacium. Dico tamen si velis caven-
do scandalum te virtuosum representa-
re licet non fueris, fac propositum e-
mendandæ vitæ & tu conno-ue- tie is.

11. Inſtantia, quâ quis se verbis extollit
super illud quod est, vel quod homines opinantur
de eo.

12. Discordia est voluntarium contrarie-
tas circa aliquid unum, dum unum alicui placet,
alteri verò displicet.

13. Curiositas est inordinatum desiri-
um sciendi, siue per intellectum, siue per sen-
sum, ea quæ ad se non pertinent, vel si perti-
nent, maior tamen cura adhibetur in illis co-
gnoscentis quàm par sit. inventio novitatum
est excogitatio inusitatorum admirationem pa-
rientium, ut sit in suspendendis novis opi-
nionibus. in usa intolite formæ vesti-
endi, convivendi, &c.

14. Pertinacia est persistencia in suo ju-
di- & asseratione plusquàm oportet.

15. Contentio est sermo contrarius al-

seri, veritatem impugnans, non animo disputandi sed contradicendi.

16. Infidelitas, est, exclusio fidei. Privativa tunc est dñi qui nec credit, nec discret sed animum suspendit. Contraria dum qui discredat. aut credit esse falsa, quæ proponuntur.

17. Scias pro meliori prædictorum notitia. Superbia dupliciter sumitur. Communiter ut se extendit ad excellentiam personæ, honoris, laudis, dignitatis, virium. Et specialissimè, ut se tantum extendit ad excellentiam personæ sistendo in ipsa. sc. dum quis vult excellentior esse quàm sit, in quacunq; materia, ex quacunq; occasione, absq; eo quòd desideret dignitatem, & absq; eo quòd aggrediatur aliquod præclarum opus, vel affectet laudem,

18. Ambitio ergo præsumptio & similes, ita oriuntur & sunt filia superbiae, intellige. specialissimè sumptæ, quòd sint etiam species superbiae communiter sumptæ. Et hæc de illis in recto potest prædicari; verum enim est Ambi-

tio est Superbia, seu inordinatus appetitus excellentiæ &c.

DISTINCTIO III.

De Avaritia.

1. Avaritia est appetitus inordinatus habendi. sc. divitias, aliasvè res temporales exteriores.

2. Avaritiæ filia sunt multæ ait Mo-
scicensis 2. p. Tyrocinij Artis Pœnitentiariæ § de Avaritia, ex quibus septem ab aliquibus numerari solent. Proditio, Fraus, Fallacia seu dolus, Perjurium, quò revocatur mendacium, inquietudo, violentia & obduratio.

3. Proditio est manifestatio alicujus occulti, illativa nocuenti.

4. Fraus est deceptio alterius in aliquo facto, illativa nocuenti.

5. Fallacia est deceptio alicujus in verbis, illativa nocuenti.

6. Perjurium est mendacium juramento firmatum illativum nocuenti.

7. Inquietudo est, inordinata temporalium sollicitudo.

8. Violentia est, rapina seu extorsio bonorum.

9. Obduratio sive immiserericordia est, duritia in pauperes denegando eleemosynam.

DISTINCTIO IV.

De Luxuria.

1. **L**uxuria est inordinatus appetitus venereorum.

2. Sex sunt species Luxuriæ. Simplex fornicatio. Stuprum. Adulterium. Incestus. Raptus. Peccatum contra naturam. S. Th: 22, q. 154 a. 1.

Sacrilegium (quod est illicitus concubitus cum femina voto castitatis adstricta, vel in loco sacro, aut ab habente votum castitatis) non numeratur à S. Th inter species luxuriæ, quia ex se directe pertinet ad irreligiositatem & reductivè ad luxuriam.

3. Simplex fornicatio est illicitus concubitus soluti cum soluta non virgine in vase naturali. Dicitur solutus cum soluta, idest, non exsistentes in Matrimonio, si-

ve ra-

ve rato sive consummato. Ad hanc speciem reducitur concubinatus.

4. Stuprum est *desfloratio virginis per fractionem claustris virginis*. Differt specie à fornicatione, secundum S. Th. l. c. a 6.

5. Adulteriu m est *illicitus concubitus, vel conjugati cum conjugata, vel conjugati cum libera vel liberi cū conjugata*. In primo aperta est in confessione circumstantia utriusq; conjugati, quia iniustitia duplex & æquivalet duplci peccato.

6. Incestus est *illicitus concubitus cum consanguinea vel affine usq; ad 4um gradum inclusive*. Huc pertinet peccatum cum habente cognationem legalem, cum à se baptizata. Secundum aliquos cum filia confessionis.

7. Raptus est *dum quis abducit feminam à domo parentum vel eorum sub quorum cura est, aut à domo propria si sit sui juris, ipsā invitā at fornicandum cum illa, aut matrimonium contrahendum* V. Trid, sess 24 c 6.

8. Peccatum contra naturam est *omni actus libidinosus extraneus, aut contra modum à natura institutum*.

9 Peccati contra naturam quatuor sunt species. Mollities seu pollutio, Bestialitas, Sodomia, Inordinatus concubitus.

10 Mollities seu pollutio est *voluntaria seminis effusio extra vas*. Potest habere speciem alterius libidinis, si quis in actu turpi delectetur de alio actu sive morosè, sive cum animo perpetrandi si posset, aut acti de facto perpetrare.

11. Bestialitas est *coitus cum bestia*. Ad bestialitatem reducitur coitus cum Dæmone succubo vel incubo: quia corpus assumptum à Dæmone non est verum corpus humanum.

12. Sodomia est *illicitus concubitus vel masculi cum masculo, vel femina cum femina*. Pollutio ex tactu personæ ejusdem sexus reducitur ad Sodomiam.

13. Concubitus masculi cum femina in vase præpostero secundum Armillam conformiter ad mentem D Thomæ non est propriè Sodomia, sed potius concubitus inordinatus & monstruosus, consequenter specie distinctus à concubitu

bitu masculi cum masculo.

14. Tandem inordinatus concubitus tunc est, quando non est debita corporum positio, vel quando non seminatur in vase, vel quando non adhibetur instrumentum debitum. Primus concubitus si sit in vase debito & sine periculo effusionis seminis non est mortalis inter conjuges. Hæc sunt desumpta ex N. Opusculo Sent. Mor: l. 1. d. 26.

15. Ad hæc reducuntur, Turpiloquium. Auditus turpium sermonum. Lectio obscenorum. Aspectus. Tactus causa voluptatis carnalis. Oscula eodem sine facta. Choreæ. Motus sensualitatis. De his consule Mosc: p. 2. Tyrocinij Art. Pœnit: §. de Luxuria & Sent. Mor: l. 1. d. 29.

16. Filias luxuriæ enumerat Samuel de Lublino & Gab: à S. Vinc. V. Luxuria sc: cæcitatem mentis. inconstantiam, inconsiderationem, præcipationem, amorem sui, odium Dei, desiderium præsentis vitæ & horrorem futuri sæculi.

17. Cæcitas mentis impedit hominem,

ut non cogitet de caelestibus. nec sacras conciones. nec pia monita intelligat.

18. Inconfidētia facit ut homo sapē agat, quæ suum statum dedecent, cū non levi aliorum scandalo.

19. Præcipatio impedit consiliū de mediis necessariis ad actum bonum.

20. Inconstantia facit ut homo non servet propositum maximè de vita emendatione.

21. Amor eūi, quo homo plus seipsum diligit quàm Deum,

22. Odium Dei, quo voluntas expressè avertitur à Deo, displicendo de ejus bono vel volendo ei aliquod malum.

23. Horror futuri sæculi facit ut homo cogitet de morte & eam nimis timeat,

24. Desiderium præsentis vitæ, quo homo cupit hic semper vivere.

25. Infert Gabriel à S. Vinc. Luxuriam maximè cavendam à viris contemplativis, literatis, studiosis, Rectoribus, Gubernatoribus, Principibus, Iudicibus &c.

DISTINCTIO V.

De Invidia.

1. **I**nvidiam definit N. Mosc. l. c. §. de Invidia. *Est tristitia de alieno bono, eò quòd impedit aut diminuit seu obscurat invidentis excellentiam.* Bona autem hominis sunt scientia, honor, fama, reputatio, divitiæ, favor, veneratio, dignitates &c

2. Secundùm citatum Doctorem tristitia de bono alterius habet septem respectus.

3. Primò, quia est bonum illius, cui malum optamus, & hoc pertinet ad odium.

4. 2. Quàmvis in se bonum sit, præbet tamen occasionem mali, v. g. insolentia. Et sic tritari de bono alterius pertinet ad charitatem.

5. 3. Quia bonum unius est nocivum alijs. Et sic tritari de dominio oppressoris pertinet ad compassionem respiciendo præcisè oppressos.

6. 4. Quia bonum unius est formidolosum alteri, v. g. Sperat Petrus ex officio, dignitate Joannis, aliquid injuste proventurum & de præfatis excellentijs tristatur, quod pertinet ad timorem.

7. 5. Quia tali bono v. g. prosperitate indignus: Et sic tristani pertinet ad indignationem. Quod si tristitia sit de injustitia in distributione bonorum, sic tristani pertinet ad justitiam.

8. 6. Tristatur quis de bono alterius, non quia est in altero, sed quia ipse caret eo, Qualiter tristani pertinet ad æmulationem.

9. 7. Tristatur quis de bono alterius quia est malum dolentis: hoc est, quia redundat in aliquod ejus gloriæ incommodum. Et sic tristani propriè pertinet ad invidiam.

10. Hi modi tristandi de bono proximi ideo assignari ut intelligatur natura invidiæ propriè acceptæ.

11. Quomodo doctrina Moise & Samuelis de Lublino assignantium septem modos tristitiæ circa bonum proximi
sic

fit concilianda cum doctrina S. Thomæ assignantis, quatuor modos, altioris est fori.

12. S. P. Gregorius relatus à S. Th: 2: 2. q. 36. arg. 4. has refert filias invidiæ. Et sunt odium, susurratio, detractio, lætitia in adversis proximi, afflictio in prosperis ejus. Quid sit odium, patet ex dictis & patebit ex dicendis: Quid susurratio, & detractio patebit ex dicendis circa octavum præceptum.

DISTINCTIO VI.

De Ira.

IRa dupliciter sumitur. Communi, iter seu vulgariter & propriè. Communiter sumitur pro quadam perturbatione animi cum actuali impatientia. Propriè & specialiter pro appetitu vindictæ.

1. Ira ad vindictam pertinens duplex est. Licitæ & illicitæ. Licitæ vocatur ira per zelum, illicitæ vocatur ira per vitium.

2. Zelus est appetitus vehemens puniendi malum

malum, servando tamen rationis ordinem & legis dispositionem. v. g. ut iustitia servetur &c.

4. Ira vitiosa est *inordinatus appetitus vindictæ*. v. g. eo solo quod injur a finis affecti, & sic ut animus irati fatietur alienâ miferiâ.

5. Ira differt ab iracundia. illa enim dicitur *odium*, hæc potentiam. Ait Gab: à S. Vinc: v. ira. Aedit, iratus vehementer comparatur arrepto à Damone.

6. Germina seu filias iræ in tres classes distinguit Mot. l. c. § de ira ex S. 7 h. Nam in corde nascitur indignatio, tumor mentis & odium. in ore clamor, maledictio, contumelia, blasphemia, rixæ verbales in facto, pugna seu rixæ reales, seditiones. factiones.

7. Indignatio est *quâ homo indignum reputat* (illud à quo malum accipit) suâ *affabilitate*, familiaritate & colloquio, averrens ab eo faciem aut oculos, nolens de eo audire ullum verbum horum, ac detestans, quod ei aliquando amicus fuerit, benefecerit &c.

8. Tumor mentis, quo in corde injuria versatur, rumoratur atq; exagatur, cum repetitione causæ, & interiori aspera respiratione, excogitatione mediorum ad exercendam vindictam: ac proinde quasi tumescit mens tali amaritudine repleta.

9. Odium est quo displicet proximi bonum, vel optat malum. Differt ab ira. Nam iratus non intendit nocere, nisi ei qui sibi vel suis nocuit, ut vindicta sit quasi quædam recompensatio. Per odium autem intenditur malum absq; tali respectu, sed absolute eo tantum fine, ut alicui malè sit, propterea, quod vel nequam sit, vel nobis contrarius, vel quia ejus persona est odiosa, nobisq; displicet.

10. Clamor est, confusa, tumultuosa, subelata vox, locutio.

11. Quid maledictio conrumelia & similia, patet ex dicendis circa octavum præceptum. Quid blasphemia, ex dicendis circa primum præceptum.

Hæ descriptiones filiarum iræ desum:

sumptæ sunt ex P. M. Nicolao Mosc. l.
c. 5. de ira.

12. Seditio est rebellis nonnullorum contra superiorem commotio.

13. Factio est modum de inferendo danno sive temporali sive spiritali adinventio. Hæ undecim filiz iræ possunt reduci ad sex à S. Th. 2. 2. q. 158. a. 7. assignatas. Et sic non contradicitur S. Thomæ.

DISTINCTIO VII.

De Gula.

Gula est inordinatus cibi potus, q. appetitus. Appetitus inordinatus solius cibi, vocatur comessatio. Solius potus, ebrietas.

2. Quinq; sunt gulæ species. Præproperè. Laute. Nimis ardenter. Studiosè. S. Th. 2. 2. q. 148. a. 4. ex S. Greg.

3. Prima species gulæ est Præproperè, quando quis ex impatientia prævenit tempus comedendi. 2. Quando quærit cibos lautos & pretiosos. 3. Quando multum comedit vel bibit. 4. Quando

avidè cibum sumit. 5. Quando nimis accuratè cibos præparat, vel sic paratos deliderat. Ita in terminis Gab. à S. Vinc. v. Gula.

4. Filix gulæ sunt quinque. 1. Inepta læticia. 2. Scurrilitas. 3. Immundicia. 4. Multiloquium. 5. Hebetudo mentis. S. Th. l. c. a. 6 ex S. Greg.

5. Inepta læticia dicitur quâ homo gaudet in his, quæ ex se nullam, vel saltem non tantam faciunt delectationem. Hæc turpitudine apparet in ludo, joco & similibus.

6. Scurrilitas consistit in verbis ac gestibus inverecondis. Ut sunt impuræ cantilenæ, versus, cavilli, gestus, tactus petulantes, turpes &c.

7. Immundicia sumitur pro superflua & turpi humorum à corpore emissionem. ut sunt vomitus. Pollutiones in somnis turpibus causatæ ex nimio cibo vel potu &c.

8. Multiloquium est multitudo locutionis cum superfluitate præter utilitatem vel necessitatem.

9. Hebetudo mentis est grossities intellectus quâ homo non potest pertingere ad cognitionem.

tionem rei, nisi per multa ei sit exposita. Hoc
evenit tum ratione vaporum quibus op-
pletur cerebrum. Tum ratione dele-
ctationis superflua, ex qua fit, ut mens
quasi inhaereat patinis & vitris.

DISTINCTIO VIII.

De Acedia.

1. Acedia est tristitia de bono divino, non
quatenus est arduum & difficile,
sed quatenus ad nos pertinet, nobis est utile
& nostrum beneficium, ducens ad finem,
vel consistens in fine excellentissimo.

2. Hinc collige vulgum non proprie
intelligere hoc peccatum pro signitia
aut pigritia ad Dei obsequium, aut pro
tristitia. v. g. de jejuniis incidente tali
tempore vel alio bono opere, inquantum
est laboriosum, animo & corpori no-
lestum, vel impeditivum delectationum
mundanarum: talis enim tristitia ex re-
pugnantia sensualitatis oritur, & ordina-
rie etiam consensu rationis accedente,
veniale peccatum est, ait P. M. Nicol:
Mosc.

3. Septem filia acediae assignantur :
 Pigritia seu torpor. Tædium seu fastidium.
 Evagatio mentis Pusillanimitas. A-
 versio à bono divino, aliàs malitia à
 D. Greg. dicta. Exasperatio contra bene-
 monentes, aliàs rancor. Desperatio.

4. Pigritia seu torpor est quando homo
 negligit & omittit facere, quæ ex præcepto
 vel quasi ex præcepto tenetur facere. v. g. non
 communicando in valchate &c.

5. Tædium est, propter quod aliquis in-
 chians bonum opus nauseat super illo, tanquam
 insipidi, & deserere proponit.

6 Adverte. Prima pars hujus descri-
 ptionis non inquit si iam invidia, sed
 secunda pars : nam nausea super bono o-
 pere est ipsimet acedia, cùm sit irriti-
 tia de bono divino. Hinc Bonac. & Fer-
 nand z acediam definiunt per tædium &
 nauseam.

7. Evagatio mentis est, quando quis re-
 fugiens a sanctis, divertit ad impertinentia, quæ
 in cogitationibus versat. & deserens at-
 tentionem debitam distractionem volun-
 tariè admittit,

8. Pusillanimitas est quā homo non adde-
det divina consilia, quae perfectionis sunt, ag-
gredi.

9. Aversio à bono divino, alias ex D.
Gregorio dicta malitia, est tristitia aggra-
vans hominem propter bonum seu beneficium à
Deo nobis exhibitum. v. g. si quis in tan-
tū esset aversus à D. o. quod audiens
vel cogitans statutum sibi à Deo, quod
sit futurus civis Sanctorum, tristeretur
& fastidiret quasi nolens hoc esse. Vel si
displicerent ei bona spiritualia, vellentque
ea non fecisse. Vel si contemneret Dei
beneficia, desiderando se non fuisse na-
tum, non esse ad beatitudinem ordina-
tum. Detestaretur, quod sint ei provi-
sa ad beatitudinem media. v. g. Sacra-
menta &c. Sed potius est consummata
acedia & non filia, ut innuit Mosc.

10. Huc spectant illi qui propter ni-
mium affectum ad res temporales amisso
gustu spiritualium, desiderant in mundo
perpetuitatem non curantes gloriam
aeternam. immo interdum corde & ore
beatitudini renuntiant, proponentes
temporalia aeternis,

De ACEDIA

95

II, Exasperatio contra benè monen-
tes, aliàs Rancor, *importat quandam animi*
commotionem contra ad bona inducentes v. g.
Parentes. Confessarios. Concionatores,
&c.

Quid sit desperatio patebit ex dicen-
dis de peccatis contra Spiritum S.

DISTINCTIO IX.

De Gravitate Peccatorum Capi- talium.

I. **S**uperbia est peccatum mortale ex ge-
nere suo si sit consummata & perfe-
cta, idest, si quis ita excellere appetat,
ut Deo, superioribus, eorumque legibus
subijci nolit. imperfecta, quā quis, subij-
ciendo quidem quibus tenetur, in suo
tantum affectu se magnificat, est p. ve-
niale, ut refert P. Hermannus ex Cajeta-
no v. Superb. Quia sine Dei & aliorum
despectu plus iustō se efferre, non est gra-
vis deordinatio. Effet gravis cum nota-
bili aliorum contemptu, complacendo
in aliorum notabili abiectione.

21. Av 2.

2. Avaritia ut est rei alienæ immoderatus appetitus v. g. alienum retinendo, & ut opponitur iustitiæ, ex genere suo est p. mortale: ut verò est immoderatus appetitus propriarum divitiarum in ijs delectando, tenaciter retinendo, & ut opponitur liberalitati, est solùm ex genere suo p. veniale. Qualiter avaritia communiter & ordinatè sumitur, Hanc doctrinam sumplit Gab. à S. Vinc. ex S. Th. 2.2 q. 118 a. 4.

3. Luxuria ut sumitur pro inordinato actu extra matrimonium est ex genere suo p. mortale. Quia prodigatur semen humanum in quo est homo in potentia: quod sine dubio est grave & notabiliter repugnans rationi. Sumitur ex S. Th. q. 15. de malo a. 2.

4. Invidia ex genere suo est p. mortale. Quia contrariatur charitati. Sicut enim charitas gaudet de bono proximi ita invidia trahitur. D. Th. 2.2. q. 36. a. 3. & q. 101 de malo a. 2.

5. Ira sumpta pro inordinato appetitu vindictæ ex genere suo est p. mortale. Quod

De GRAV: PEC: CAPIT: 97

(Quod intellige quādo est ex plena de- liberatione, & malum quod infertur est notabile) Quia contrariatur charitati & iustitiæ. Sumpta pro perturbatione ani- mis, v. g. si quis nimis ardentem commo- veatur internus, vel si nimis exterius si- gna interioris commotionis manifestet, non est ex suo genere mortalis. S. Th. 22 q. 156. a. 3. & q. 12. de Malo a. 3.

6. Gula ex genere suo solum est p. ve- nial e Gabriel à S. Vinc: V. Gula ex S. Th. Quia ex genere suo in hoc consistit quod quis inordinatè cibum vel potum appetat, v. g. quia plùs, citius, avidius, lautius sumit, quàm deceat, vel in dele- ctatione cibi sistit non referendo, saltem implicite ad finem honestum, quod tan- tùm est veniale, nec ex terminis impor- tat notabilem excessum. Sumitur ex Sam. de Lub.

7. Contra gulosos per ebrietatem sic habet Apostolorum 42dus Canon: *Epi- scopus aut Presbyter aut Diaconus, alea atq; e- brietati deserviens, aut desinat aut certè com- munionem privetur*, idem statuit Eutichia-

E

nus

98 De G. RAV. TEC: CA I:
nus Papa & Concilium Moguntiacum.
Cant 46 Hæc & alia refert Pouodovius
in instructione Confessariorum supra 3.
Præceptum.

8. Acedia secundum genus suum est
p. mortale: Nam proprius effectus cha-
ritatis gaudium de Deo, acedia autem
est tristitia de bono divino. Et sic con-
trariatur charitati. Consequenter est ex
se p. mortale, nisi excuset imperfectio
actûs. S. Th. 2.2. q. 35: a 3.

9. Sive autem tristeris de re cadente
sub præcepto sive sub consilio peccas
mortaliter. Et sic qui omisit Sacrum v.g.
ex acedia propriè sumpta, non sufficit in
confessione fateri omissionem Sacri, sed
necessarium est p. acedia explicare, Gab.
à S. Vinc. V. Acedia.

Quæsitum.

*Quæ virtutes peccatis capitali-
bus contrariæ?*

1 R. Hæc à referentibus doctrinam
Christianam solent assignari. Huiusmodi
Largitas, Castitas, Benignitas seu Bene-
volentia.

De VIRT: PEC: CAP: CONTR. 99

volentia. Patientia. Temperantia & Devotio.

2. A quodam in tabula Christiana loco benignitatis ponitur amor proximi. Loco temperantiae abſtinentia. Loco devotionis, diligentia.

3. Cæterum poſſunt etiam ſic enumerari. Humilitas. Largitas. Juſtitia. Caſtitas. Charitas. Manſuetudo. Temperantia. Humilitas contra ſuperbiam. Largitas & juſtitia contra avaritiam ſupra explicatam. Caſtitas contra luxuriam. Charitas contra invidiam & acediam ut patet ex dictis. Manſuetudo & juſtitia contra iram ſupra explicatam. Temperantia contra gulam. Descriptiones harum virtutum reperies in 3. Sententiarum Thomiſticarum: ubi ago de virtutibus in particulari. Nec placet omnia repetere.

DISTINCTIO X.

De Peccatis contra Spiritum S.

Peccata in Spiritum ſanctum ſunt
E 2 ſcx.

100 *De PEC. contra SPIRIT: S.*

sex. Desperatio. Præsumptio. Impugnatio agnitæ veritatis. Invidia fraternæ gratiæ. Impenitentia & obstinatio.

2. Desperatio quando quis abiicit spem de sui emendatione, Peccatorum remissione, gratiæ & gloriæ consecutione. Potest autem aliquando conjungi hæresi, aliquando absq; hæresi esse. Nam si quis exprimat saltim corde tale iudicium, quod Deus non possit sibi parcere, aut non parcat, si debito modo se disposuerit, aut quod impossibile sit ei in hoc statu consequi gratiam & postea gloriam, est contra fidem. Sine hæresi verò: si quis secum ita deliberaret. Ego nunquam me disponam, & ideo nunquam mihi Deus parcat ac proinde damnabor.

3. Præsumptio est inordinatus conatus spei, quæ expectat quis per virtutem & misericordiam Dei id, quod secundum legem Dei ordinariâ non est possibile: v.g. remissionem peccatorum absq; poenitentia. Gloriam æternam sine meritis, aut solis viribus naturæ absq; Dei gratia. Et potest conjungi hæresi, si quis ita crederet. Et absq;

De PEC: contra SPIR: S. 101

absq; hæc eli, si ita quidem non judicaret, sed ita se gereret ac tenderet in æternam beatitudinem, ac si posset suâ voluntate absq; operibus, aut illis solis sine gratia Dei obtineri.

4. Impugnatio agnitæ veritatis tunc est, quando quis post propositam fidei vel bonorum morum doctrinam, impugnet eam volens persuadere esse falsam.

5. Invidentia fraternæ gratiæ est dum quis tristatur ex hoc quod gratia Dei crescat in mundo. Hinc si quis videns fratrem suum in Dei servitio proficere, peccatores pœnitentiam agere, doleret super hoc, peccaret contra Spiritum sanctum, quasi contemnens interioris gratiæ auxilium.

6. Impœnitentia hic non significat permanentiam in peccato usque ad mortem, sed importat propositum non pœnitendi: S. Th. in 4. d. 43. a. 2. ad 3. & in expositione literæ. Quod si esset propositum non pœnitendi usque ad mortem, sine dubio esset impœnitentia, ut hic sumitur pro speciali peccato & in Spiritum sanctum.

E3,

7. Obsti-

102 *De PEC: contra SPIR: S.*

7. *Obstinatio est firmum propositum inherendi peccato propter aliquam delectationem licet brevem.*

8. *Hæc peccata dicuntur irremissibilia. Non quod nullatenus remitti possint, sed quia difficilè & rarò remittuntur, eò quod habeant in se repugnantiam ad remissionem, & Dei dona, quæ contemni videntur.*

Quæsitum

Quod sunt remedia contra peccata in Spiritum sanctum?

R. *Esse sex, secundum Fabium incarnatum, 4. p. 1. Primò. Spes de misericordia Dei. Timor de divina justitia. Cognitio veritatis fidei & bonorum morum. Auxilium divinæ gratiæ. Dolor de peccato commisso, & propositum abstinendi à peccato.*

DISTINCTIO XI.

Referuntur aliæ divisiones peccatorum.

1. In-

Alia DIVISIONES PEC: 103

1. **I**nter alias divisiones etiam assigna-
trifollet peccatum contra Patrem,
Filium & Spiritum S. sed de hac divisio-
ne jam egimus dist. 1. n. 10.

2. Peccata in cælum clamantia sunt
quatuor. Homicidium voluntarium,
hoc est directè factum, Sodomia. Op-
pressio pauperum, ac merces operario-
rum defraudata.

3. Nomine pauperis intelligitur non
tantum miserabilis persona, v. g. adve-
na, pupillus, subditus, servus, sed etiam
quicumque est inferioris conditionis re-
spectu excellentioris.

4. Nomine oppressionis intelligitur
quæcunque afflictio.

5. Dicuntur in cælum clamare: nam
ob sui gravitatem velocem petunt ul-
tionem.

6. Peccata aliena sunt novem, Seu
novem sunt modi quibus aliena peccata
nobis imputantur, & continentur his
versibus. Iussio. Consilium. Consensus.
Palpo. Recursus. Participans. Mutus.
Non obtans. Non manifestans, Ho-

104 *RESOL: aliqua de PEG:*

rum brevis explicatio habetur in 1. Sent. Mor. de homicidio.

7. Opera carnis hæc enumerantur à S. Paulo ad Gal; 5. Fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitia, contentiones, amulationes, ira, rixa, dissensiones, secta, invidia, homicidia, ebrietas, comestiones & his similia quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt regnum Dei non consequentur.

8. Q. 1. Quot modis peccatum committitur? R. 4. Cogitatione. Locutione. Opere, & Omissione.

9. Q. 2. Quot sunt fundamenta, origines & causa peccatorum? R. 3. Ignorantia. Fragilitas quod pertinet passio. Malitia.

10. Q. 3. Quæ concurrunt ad p. mortale? R. hæc 1. Gravitas ex parte objecti. 2. Perfecta advertentia ex parte intellectus. 3. Plenus consensus ex parte voluntatis. Gravitas ex parte objecti colligitur ex notabili contrarietate cum charitate Dei & proximi. Alia

autem

RESOL: *aliquæ de PEC:* 105

autem est gravitas objecti peccaminosi
ex se & sua natura v. g. odium Dei.
Alia ex gravi prohibitione ut fuit in po-
mo primis parentibus prohibito. Quot
modis mortale transit in veniale vel è
contra. Quæ excusant à mortali vel ab
omni, v. dicta in 4. Sent. Moral: d. 1.
Vnde sumatur distinctio numerica pec-
catorum. v. in 2. Sent. Mor. d. 61. circa
finem. Vnde distinctio specifica pecca-
torum v. in 3. sent. Thomisti-
carum d. 75.

OPVSCVLVM

QVARTVM.

De Præceptis Decalogi,

Præcepta alia sunt legis naturæ.
PAlia scriptæ. Alia gratiæ. Alia
legis canonicæ.

Præcepta legis naturæ duo sunt. Quod
tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

Et Quod

Quod tibi vis fieri, alteri facias. Legis scriptæ sunt decem, de quibus in hoc opusculo.

Legis gratiæ duo (intellige quoad maiorem explicationem, semper enim erant) Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo &c. & proximum tuum sicut te ipsum. Legis canonicæ aliqui numerant quinque. Absolutè tamen loquendo, & naturæ, & scriptæ & gratiæ & legis canonicæ sunt plura. Sed hæc, vel communiora vel magis principalia vel magis scitu necessaria.

Decalogue dicitur à denario numero præceptorum, & sic Decalogus idem est quod volumen sacrum continens in se decem moralia præcepta, sequentibus contenta.

Vnum crede Deum. Nec jures vana Per ipsum. Sabatha sanctifices. Habeas in honore parentes: Non sis occisor. Mœchus. For. Testis iniquus. Alterius sponsam. Nec rem cupias alienam.

Horum fundamentum & radix est dilectio Dei & proximi.

2. Ex præceptis Decalogi alia sunt primæ alia secundæ tabulæ. In duobus enim tabulis lapideis scripta constat ex Deutoronomij c. 4. In prima tabula tria tantum scripta erant prima præcepta, quæ nos ad Deum ordinant. In secunda verò scripta fuerunt reliqua septem, quæ ad iustitiam erga proximum servandam diriguntur. S. Th. apud Makovium in Decalogum præludio secundo.

3. Ex his alia sunt affirmativa alia negativa. Affirmativa obligant semper sed non pro semper, sed tantum quando accidit casus. v. g. honorare parentes obligamur semper sed non pro semper & omni tempore quoad executionem, sed solum datâ occasione. Negativa obligant semper & pro semper. v. g. non furari.

4. Decalogum, saltem quoad substantiam scire tenemur, ut patet ex Opusc. 2. d. 2. Præ oculis etiam habendus, ut eò facilius ad eam observandum manuducamur. Habemus autem Decalogum præ oculis examinando conscientiam de observantia ejusdem.

5. Fructus Decalogi hi numerari possunt. 1. Coercere homines à malo. 2. Invitare ad bonum. 3. Benedictio spiritualis & temporalis. Illa consistit in conscientiae puritate, tranquillitate & abundantia virtutum. Hæc in bonorum temporalium copia & alijs exterioribus bonis. Si hæc desunt, Deus in melius nostrum subtrahit. 4. Vita æternay Si vis ad vitam ingredi serva mandata.

DISTINCTIO I.

Circa primum Præceptum.

Non habebis Deos alienos coram me.

1. **H**Oc præcepto non solum prohibetur cultus falsorum Deorum, sed & præcipitur tendere in Deum, tum per actus fidei spei & charitatis, tum per actus religionis.

2. Ad præfatos actus inducimur quinque rationibus. 1. Sumitur ex Dei dignitate. 2. Ex Dei largitate: omne enim bonum à Deo. 3. Sumitur ex promissi firmitate: abrenūtiavimus enim diabolo,
& fi.

PRIMUM PRÆCEPT. 109

& fidem promissimus soli Deo. 4. sumitur ex dominij diabolici gravitate. 5. Ex præmij sive muneris largitate. D. Tho. Opusc. 4. in præsent.

3. Quid fides, spes, charitas, patet ex dictis de virtutibus. Religio est *virtus, quâ Deo debitum cultum tribuimus tanquam primo omnium principio.* Quæ circa dictas virtutes scienda occurrunt, dixi tum in 1. Sent. Mor: d 2 & seq. tum in 3. Sent: Thomisticarum d. 13. & seq.

4. Dum dicitur *non facies tibi sculpsile,* idolorum cultus & non imaginum Dei & SS. prohibetur, ut sc: imagines formaliter sumuntur, hoc est, ut dicunt respectum ad rem repræsentatam materialiter enim sumptæ & ut res quædam non possunt coli.

5. Serviunt autem imagines. 1. ad instructionem rudium. *Quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura.* S. Greg. l. 9. Epist: 9. 2. ad excitationem piorum: excitamur autem ut imitemur & honoremus Sanctos. Imagines ipsemet Christus D. approbat; Regi enim Abgaro suam

110. PRIMVM PRÆCEPT:

am imaginem misit (Ep. stola Abgari ad Christum D. & Christi D. ad Abgarum, habentur apud P. M. Ruszel de sancta Cruce dist. 37. ybi etiam reperies Epistolam Lentuli Romani Proconsulis, quâ dispositionem Corporis Christi D. describit) Item linteo S. Veronicæ, & lindoni sepulchri suam imaginem impressit, non in solam memoriam sed ut per has colatur.

6. Non prohibetur etiam hoc præcepto cultus reliquiarum seu corporum SS. reliquæ enim sunt pignora sacra SS. quos colere tenemur. Angeli honorant corpora SS. Hi enim S. Catharinæ corpus in monte Synai cum honore sepelierunt. Hi corpori S. Clementis sacellum ædificârunt in mari. Deus ipse, ut patet ex tot miraculis, vult corpora SS. à nobis honorari. Membra S. Stanislai Martyris, & Episcopi Cracoviensis nocturni de cœlo splendoris indicio collecta, & suis locis disposita, ita inter se copulata, ut nulla vulnerum vestigia extarent. Corpus S. Floriani M. Patroni Regni Poloniae.

loniæ inusitatae magnitudinis aquila custodivit &c.

7. Est autem cultus seu adoratio incommuni, *actus quo unus alteri se submittit, seu honorat in recognitionem excellentiae.*

8. Cultus seu adoratio est triplex. Patriæ, dulciæ, hyperdulciæ. Patriæ est *supremus cultus qui soli Deo propter summum imperium, quo vniversa creauit, gubernat & regit, debetur.* Dulciæ est *cultus debitus Sanctis, alijsque interdum adhiberi solet, ut docet S. Th. 2. 2. q. 103. a. 2.* Hyperdulciæ est *cultus debitus Sanctis habentibus specialem conjunctionem ad Deum.* Siccolitur humanitas Christi D. præcisè considerata, ut sancta per sanctitatem creatam, cui tamen ut sanctificatae sanctitate increata debetur cultus patriæ. Cultu hyperdulciæ etiam colitur B. V. Maria.

9. Adoratio quæcunque illa, alia est absoluta alia respectiva. Absoluta est, *quando aliquis honoratur propter se & ratione sua perfectionis.* Respectiva, *quando propter aliud.* Pater hoc in cultu & adoratione imaginum, quæ non sinit in imaginibus, sed

112 PRIMVM PRÆCEPT:

sed refunditur in prototypon seu exemplar, puta in eum cuius est imago, Adoratione sacrâ veneramur etiam nomina sacrâ, ut nomen: *Iesus MARIA*. Scilicet propter id quod representant. Patet hoc ex D. Paulo ad Philipp. 1. In Nomine Iesu omne genu flectatur.

10. Ex signis externis non sumitur differentia inter adorationes. Nam omnis submissio externa, est indifferens, potestque tam Deo quàm creaturis exhiberi, v.g. genuflexio. Totius corporis prostratio, etiam hominibus exhibentur. Quare à sola intentione pender, quòd per talia signa externa, hæc vel illa species honoris deferatur. Si enim externâ illa submissione intendas te submittere tanquam Deo, & testari d'vinitatem, erit cultus latræ. Si ut Sancto, dulci. Si ut viro potenti, erit observantia politica. *Makowski super Decal: tract 1, disp. 1, q. 1.*

11. Qui nec canonizati, nec beatificati, cum signis tamen sanctitatis decesserunt, possunt coli cultu privato, secundum

cluso populi scandalo. Possunt in privatis colloquijs vocari sancti, & in nostrum auxilium, ut pro nobis intercedant, invocari. Hæc probantur à Makovio l. c. q. 5. a. 11.

12. Occasione hujus scias. 1. Inter canonizatos & beatificatos hæc differentia, quòd circa canonizatum sit ultimum judicium & sententia de sanctitate & gloria. Circa beatificatos non. Post beatificationem enim ante canonizationem majus examen fieri solet circa vitam & sanctitatem. Et sic quòd beatificatus sit in gloria, non tam habetur per formam declarativam, quàm concessivam, quæ conceditur ut invocetur.

13. Scias. 1. ex Mak. l. c. q. 6. hanc inter cultum publicum & privatum esse differentiam. Cultus publicus fit nomine Ecclesiæ, & ab ea determinatus, ut officium divinum, Missa & alia, quæ pro Sanctis canonizatis ac beatificatis sunt determinata. Privatus exhibetur, non tanquam institutus ab Ecclesia, nec fit nomine Ecclesiæ, sed ex devotione colentis, licet

114 PRIMO PRÆC:

licet simul fiat, & publicè. Imò etſi Sacerdotes ſuperpelliceo induti recipiant dona veri gratia oblata: hoc enim non tam ad cultum publicum pertinet, quàm ad decentiam. Aliæ difficultates circa cultum privatum videantur in 12. Senti. Mor: diſt: 6.

*De Peccatis primo Præcepto op-
positis.*

14. Peccata oppoſita virtutibus Theo-
logicis, ſc: hæreſis, deſperatio & odium
Dei, opponuntur primo præcepto De-
calogi.

15. Item peccata oppoſita virtuti Re-
ligionis, Sunt autem ſuperſtitio, tenta-
tio Dei, ſacrilegium, perjurium, ſimo-
nia & blaſphemia. Si hæc præter convi-
tium addit errorem contra fidem, etiam
opponitur fidei, & dicitur blaſphemia
hæreticalis, aliàs tantùm dicitur blaſphe-
mia ſimplex.

16. Superſtitio eſt cultus vitioſus quo aut
colitur creatura cultu divino aut Deus modo
indebito. Makov. 12: 19: 1: 2: 1:

17. Tentatio Dei eſt dictum vel factum:
ad

ad capi-
tur qua-
volun-
no v.

18. Explic-
d: 10.
tibus:

19. a: 1:
præcipu-
20.

Quam
non c
quod
Deo c
move
attrib
venit.
quo p
defini
Sancto.

21.
2: 2, q
veri U
vana

PECCATA OPPOSITA 115

ad capiendum de Deo experimentum, ut sciatur qualis sit, potentiâ, bonitate, scientiâ, voluntate & similibus. Samuel de Lublino v. Tentatio.

18. *Sacrilegium est rei sacra violatio.* Explicatur hæc definitio in 1. Sent: Mor: d: 10. De perjurio & simonia in sequentibus.

19. *Blasphemia ex S: T. 2: 2: q: 13. a: 1: est derogatio excellentis bonitatis, & præcipue, divina.*

20. *Fit autem quatuor modis: 1. Quando aliquid Deo attribuitur quod ei non convenit. 2. Quando remouetur quod convenit. 3. Quando proprium Deo creaturæ tribuitur. 4. Quando remouetur à Sanctis id quod convenit, vel attribuitur convitiando, quod non convenit. Sam: de Lub: v. Blasphemia. Ex quo patet blasphemiam etiam sic posse definiri. Est maledicentia contra Deum & Sanctos.*

21. *Species superstitionis hæ à S: Th: 2: 2, qs 91, a: 1. numerantur. Indebitus veri Dei cultus. Idololatria, Divinatio, vana observantia.*

116 PRIMO PRÆC, DEC:

22. Quid sit indebitus veri Dei cultus, pater. Hoc addo: superstitiosè venialiter agit, qui contra rubricas agit. Armilla v, Superst.

23. Idololatria est cultus quo divinus honor creaturae tribuitur, tanquam Deo:

24. Divinatio est predictio inordinata futurorum.

25. Vana observantia est dum media inutilia adhibentur ad præstandum vel omitendum aliquid. v.g. dum lefores mutant locum, ut malam fortunam evitent.

26. Magia est quinta species superstitionis, sed revocatur, partim ad divinationem, si futura ope dæmonis prædicantur, partim ad vanam observationem, si mira & insolita ope dæmonis fiunt. Et sic magia superstitiosa definiri potest. Est ratio quedam ope dæmonis aut futura prædicendi aut insolita operandi.

Species divinationis cum expressa dæmonis invocatione.

27. 1. Præstigium, quando dæmon apparet ad prænuntiandum futura. & hominis oculos præstringit ne videat deceptionem,

PECCATA OPPOSITA 317

28. 2. Divinatio per somnia, dam magi ex somnijs iudicant de occultis & futuris, Si deest pactum nec eis utimur tanquam regula actionum nostrarum, est tantum veniale credere somnijs.

29. 3. Necromantia est divinatio per apparitionem & locutionem mortuorum

30. 4. Divinatio per Pythones dicitur dum demon per homines vivos, ut arreptos loquitur de occultis & futuris

31. 5. Geomantia est divinatio per aliquas notas aut signa in corpore terrestri, v.g. ligno, ferro &c.

32. 6. Hydromantia est divinatio per notas in aquis,

33. 7. Aeromantia est divinatio per notas in aere,

34. 8. Pyromantia est divinatio per notas in igne.

35. 9. Haruspicium est divinatio per notas in intestinis animalium immolatorum. Species divinationis sine expressa demonis invocatione.

36. 1. Astrologia iudiciaria, quæ ex situ morum, astrorum futura prædicuntur de hominum vita & actionibus

37. 2. Augurium, cū ex motu vel sonitu avium, aliorumq; animalium, vel etiam ex sternutatione hominum, membrorum saltu, futurum pradicitur.

38. 3. Omen, cū ex verbis alicujus absq; eo proposito dictis, futurum pradicitur.

39. 4. Chiromantia, quā ex lineamentis manuum aliquid pradicitur. Ad hanc revocatur Spatulomantia, quā aliquid pradicitur ex signis apparentibus in spaiula aticuius animalis.

40. 5. Sortilegium est cū aliquid fit ab homine ut considerato eius eventu occultum innotescat. Fit vel per schedulas extractas vel iactum taxillorum, &c. De his S: Th: 22. q 95. a: 3

41. Sors alia est divisoria, alia consultoria, alia divinatoria.

42. Divisoria est si queratur iudicio sortium, quid alicui sit exhibendum,

43. Consultoria, si queratur per sortes quid agere oporteat.

44. Divinatoria, si queratur per sortes quid sit futurum. S. Th. l. c: a: 8.

45. Hæ omnes species divinationis licet

P
licet
sunt
& con
condi
d: 8. c
Sp
nun
Fur
46
rat, C
absq; l
hoc no
& c.
47
even
ventu
turum
quis c
ideo d
faustu
48
tioner
men à
v: g. f
ro figu

PECCATA OPPOSITA 119

licet sine expressa dæmonis invocatione,
sunt prohibita, exceptâ sorte divisiâ
& consultoriâ, servatis tamen nonnullis
conditionibus de quibus in 1. Sent. Mor.
d. 8. conc. 3.

Species vana observationis quatuor
numerantur in Armilla Bartholomæi
Fumi V. Superstitio.

46. 1. Ars notoria quâ aliquis protu-
rat, & credit se posse consequi v. g. scientiam
absq. labore, mediantibus aliquibus actibus ad
hoc non ordinatis. v. g. faciendo tot jejunia
&c.

47. 2 Vana observatio futurorum
eventuum, quâ ex consideratione alicujus e-
ventus fortuito occurrentis conijcimus quid fu-
turum sit prosperum vel adversum. v. g. si
quis domo egrediens pedem offendat &
ideo domum revertatur timendo iter in-
faustum.

48 3. Vana observatio ad immuta-
tionem corporum per res naturales non ra-
men à natura ordinatas ad effectum intentum,
v. g. si quis sub signo leonis seu pat in au-
ro figuram leonis, quam superstitiosi da-

cpnt

120 1. *PRÆC: DEC: PEC: OPPOS*
cunt valere contra hydropem, pestem &
febres. Item si quis vanis rebus dijs tol-
lit fascinationem, v: g: immissione car-
bonum in aquis.

49. 4. Vana observatio ad immuta-
tionem corporum per res supernaturales
non tamen à Deo ordinatas ad effectum inten-
tum, v: g: Si verba sacra collo appendas,
credens te sic certo consecuturum sanita-
tem. Secus si solùm habeatur respectus
ad Deum, à quo humiliter expectatur ef-
fectus. Quali modo etiam licet incanta-
re serpentes. sed ut advertit S. Th: 22.
q 96^a: 4. plerumque tales incantatio-
nes habent vanas observantias & per
dæmones sortiuntur effectus. Dixi. à
Deo non ordinatas. Nam gestare Agnum
Dei benedictum, licet. Cùm id à Deo
per Ecclesiam institutum contra male-
ficia.

Divisiones sacrilegij videantur in 1.
Sent Mor: d: 10.

DISTIN.

DISTINCTIO II.

Circa 2. Præceptum.

*Non assumes Nomen Dei tui in
vanum.*

1. **H**oc præcepto prohibetur omnis
Inordinata usurpatio Nominis Dei,
Temerè jurando. Adjurando. Voven-
do & non reddendo. Blasphemando.

2. Iuramentum est *Veritas Divino testi-
monio confirmata.* Hinc jurare est Deum
in testimonium alicujus veritatis addu-
cere.

3. Tres sunt conditiones necessariæ ut
iuramentum debito modo fiat. Veritas,
Iustitia. Necessitas. S. Th. Opusc. 4. in
præsentia. Veritas consistit in hoc quòd
res ita se habeat, vel saltem putatur ita
se habere ut juratur. Necessitas quando
agitur de propria aut proximi fama &c.
Iustitia quòd res jurata non sit contra le-
gem Dei.

4. Iuramentum est quadruplex. Af-
sertorium, Promissorium, Comminato-
rium

F

rium

rium. Execratorium. Assertorium est assertio Divino testimonio confirmata. Promissorium est promissio Divino testimonio confirmata. Comminatorium est comminatio Divino testimonio confirmata. v. g. Iuro Deum, percutiam Petrum. Execratorium, est execratio Divino testimonio confirmata, v. g. Deus me damnet, si mentior.

5. Adjuratio est inductio alicujus personæ vel creature ad aliquid faciendum vel non faciendum ex invocatione rei sacra. S. Antoninus apud Armillam v. Adjuratio.

6. Duplex est adjuratio. Imperativa & deprecativa. Imperativâ quâ vimur ad subditos, præcipiendo & timerem incutiendo. v. g. adjuro te per Deum vivum. Deprecativâ quâ utimur ad Deum, Sanctos vel homines superiores, ut patet ex usu Ecclesiæ orationes sic finiendo. Per Dominum N. &c. Similiter in Litanijis. Per mysterium Sanctæ Incarnationis. Sam: de Lub. v. Adjuratio.

7. Ut adjuratio sine peccato fiat hæc præcipuè conditiones exposcit. 1. Ut de re bona fiat, 2. Ut intentione bonâ,

3. Ut urgente rationabili necessitate.

8. Votum est *promissio facta Deo de hi qua ei magis placent*. Licet vota fiant Sanctis, hoc tamen fit propter Deum qui in Sanctis colitur.

9. Votum habet perit conditiones, 1. Ut sit circa materiam bonam, 2. Possibilem, 3. Liberam votum emittenti, 4. Meliorem suo contrario. Hinc votum contrahendi Matrimonium non valet: quia materia voti non est melior suo contrario quod est cælibatus.

10. Votum aliud est simplex aliud solemne. Simplex est *nuda promissio facta Deo de meliori bono*. Solemne est quod præter promissionem Deo factam de meliori bono tradit hominem Deo irrevocabiliter, De differentia horum dixi in 1. Sent: Mor. d. 14.

11. Hi contra hoc præceptum peccant qui pejerant. Pejorare est Deum in testem adducere, vel sine veritate, vel sine necessitate, vel sine iustitia. Irreverentia, est conditio generalis in omni perjurio imbita, Adducere Deum in testem

sine veritate licet in re levi, semper est p; mortale. Tantum sine necessitate, est p; veniale. Sine iustitia in re levi, servatâ veritate p; veniale. v.g. juro, percutiam leviter Petrum.

11. Secundum Marchantium peccant etiam contra hoc præceptum, qui frequenter (ut sic loquar) dæmonem in ore habent. Eo fortè modo, quo negatio reducitur ad affirmationem. Quàmvis enim in ira nominare dæmonem, sine imprecatione, non sit peccatum, assidua tamen ejus nominatio dedecet Christianum, & sic à veniali non excusatur.

13 Qui adjurant superiorem imperativè. dæmonem deprecativè v. dicta in 1. Sent; Mor; d; 13. Conc; 2. & 3. Qui vota non implent v. dicta l. c; d; 14. Conc; 11. Qui blasphemant v. l. c. d; 7. Qui per creaturas tanquam testes ex se infallibiles jurant, v; l. c. d; 11.

DISTIN.

DISTINCTIO III.

Circa 3. Præceptum.

Memento ut diem Sabathi sanctifices

1. **H**Oc præcepto in nova lege in aliquibus immutato : Sanctificatio Festi, Missam audiendo, non laborando, orando, se ad diem festum per jejuniū præparando, semel in anno confitendo & communicando, Ministris Ecclesiæ necessaria præbendo, præcipitur,

De Die Festo.

2. Sabathi nomine intelligitur dies, quo homo vacare tenetur ab operibus servilibus ad vacandum rebus divinis. Quia tamen (ut docent Theologi) finis præcepti non cadit sub præcepto, non peccat homo contra hoc præceptum, si, supposita Missæ auditione, rebus divinis non intendat.

3: Nullum festum in Ecclesia ex jure divino est introductum ut docet Fernandez in præsentī & alij, cuius oppositum habet Povodovius secutus Angelum &

126 *III. PRÆCEPTVM*

Silvestrum. Colligit id Fernandez ex c. licet, de ferijs, & c. t. de consecratione d. 3. Licet enim jus naturale divinum, præcipiat hominibus Deum honorare & révereri, non tamen tempus definit, quo in novo testamento id facere teneamur, sed omnia festa novæ legis introducta sunt ab Ecclesia.

4. Festum ergo Dominicæ ab Apostolis institutum esse colligitur ex Apoc. 1. in hac die Christus resurrexit. Spiritum S. Apostolis misit. Cælum & terram creavit. Vinum in aquam convertit. Natus & baptizatus fuit, Quinq; panes benedixit, & multiplicavit. Januis clausis ad Apostolos intravit &c. Gabriel à S. Vinc: in Summa Mor: v. Festi dies. Adde ex eodem in N. Summa Philosophica relato: hâc die Annuntiatio & Conceptio Filij Dei in purissimo B. M. V, ytero fuit.

5. Dies festus non eodem modo incipit & terminatur. Nam quoad jejunium incipit à media nocte præcedente vigiliam. Quoad judicia incipit ab ortu Solis
& fi.

& finitur in occasu. Quoad officium
Ecclesiæ incipit à vesp̄is.

Circa Missam.

6. Scias ex Moscicensi quem retuli in
1. Sent; Mor; d; 16. audire non ita in
præsenti sumitur, ut idem significet quod
aure corporis percipere alias fuit non
diceretur Missam audire, neq; sanus si
Sacerdos submisè diceret, imò etiamsi
clarâ voce in magna populi frequentia;
nam tunc valde distantes non audiunt.
Vnde omnes DD. passim docent nemi-
nem ex præcepto teneri, sic audire & mi-
nùs intelligere verba Sacerdotis. Sumi-
tur itaque hic auditio moraliter, quòd
se gerat adinstar audientis, decenter,
piè, religiosè Missæ assistendo, cruce se
signando, genua flectendo &c. Exoptan-
do ut Sacerdos pro omnibus orans exau-
diatur. Cogitando de Deo cui Sacrifi-
cium offertur: Vel de Dei beneficijs
quæ per Sacrificium offeruntur: Nullum
impedimentum devotioni repugnans præ-
stando v.g. colloquendo, distractè oran-
do &c.

Circa Orationem.

7. Quid sit Oratio, dixi supra Opusculi 2: d: 8. ubi & orationem Dominicam explicui. *Attentio* in Oratione potest considerari triplex. *Actualis*. *Virtualis*. *Habitualis*. *Attentio actualis* est quando quis voluntariè actu attendit ad id quod operatur. *Virtualis* est quando quis à principio instituit attendere & casu contra suam voluntatem cogitat de alijs. *Habitualis* est quando quis operatur ex habitu & consuetudine mente non intendens ad illud quod operatur. v. g: qui instrumentum pulsans ex consuetudine, mente ad alia negotia totus intendit, neque à principio animum applicat ad pulsandum. *Habitualis* non sufficit ad orationem ut habetur in glossa N.N. Constitutionum c: 1 de Officio Ecclesiæ Litterrâ D

8. Loquendo ergo de attentione actuali & virtuali (quam S. Th: vocat habitualement) scias ex Cardinali Cajetano, quatuor modis potest quis orando attendere

dere. 1. quantum ad verba. Per quod significatur, quod verba non debeant dimidiari, & quasi devorari, sicut aliqui incipiunt versum & reliquum ita deglutiunt, ut vix se ipsos intelligant. Item, quod versus non debeat inchoari, nisi prius socius suum versum finiat. In quibus modò dictis si multoties intra idem officium divinum exceditur peccatur mortaliter ut cum Navarro docet Fernandez. Quia notabiliter minuitur officium divinum, & notabiliter turbatur devotio.

Secundò potest quis attendere ad sensum verborum, ut mente percipiat & applicet affectum ad id quod verba significant. Hæc non exigitur, licet in hominibus dectis. Moscicensis tractando contra scrupulos.

Tertiò, quantum ad gratiam petitam. v.g. castitatem, humilitatem, fidem &c.

Quartò ad ipsum Deum &c. Hæc omnes, excepta ada communes sunt doctis & indoctis. S. Th. 2. 2. q. 83. a. 3. has ad tres reducit

9. Qui non ex præcepto orat & distrahitur voluntariè, ordinariè non nisi venialiter peccat. Qui ex præcepto orat & voluntarie distrahitur, v: g: dicendo horas Canonicas, mortaliter peccat. Maledictionem ps: 108. fulminatam, portat: *sc: Oratio ejus fiat in peccatum.* Et ideo quibusdam irreverenter divinum officium recitantibus daemon apparuit, eosq; foetidissima (vt refert S. Greg: M.) urinâ totos asperxit, dicens. *Ad talem orationem hanc merito infundo asperersionem.*

10. Inter præcipuas orationes numerantur horæ canonicæ, sic dictæ, quod ex præscripto Canonum certis horis diu noctuq; à Clericis dicantur. Septennario complentur numero. Matutinum. Prima. Tertia. Sexta. Nona. Vesperæ. Completorium. Significant varia passionis Christi D. tempora, his expressa.

Matutina ligat Christum, qui criminapurgat. Prima replet spuris. Dat causam tertia mortis. Sexta Cruci nectit, Latus ejus Nona bipartit. Vespera deponit, Tumulo Completa reponit.

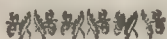
Cir-

Circa labores.

11. Opera quæ prohibentur die festo sunt opera servilia, hoc est quæ servis tantum cōveniunt, nec illis sunt communia cum hominibus ingenuis. Servorum nomine non solum mancipia intelligas, sed plebeios homines, & operibus Reipublicæ inservientes, Fernandez p: 1: c: 7.

¶ 1.

12. Præter hæc prohibentur nonnulla opera non servilia. 1. Nundinae, nisi consuetudo aliud svadeat. Locationes. 2. Iudicium civile, & criminale. Non tamen vetatur appellare. 3. Iuramentum in iudicio, nisi aliud svadeat gravis necessitas. 4. Strepitus judicialis. Et annullatur processus & sententia lata in festo, etiam de consensu partium. Nisi gravis vrgeat necessitas. Nam aliquando immanitas delicti notorii petit malefactorum subito etiam sine processu suspendi. Hæc referunt Fernandez & dela Cruz in præsentia. Alia in fine hujus tractatus examinabuntur.

DISTINCTIO IV:

Circa 4. P^ræceptum.

*Honora Patrem tuum & Matrem
tuam.*

1. **H**oc præcepto præcipitur, honora-
re, amare, obedire parentibus.
Nomine parentum. 1. intelliguntur pa-
rentes secundum carnem, 2. superiores
in rebus spiritualibus. v.g. Episcopi. Ab-
bates 3. Superiores in rebus corporali-
bus. v. g. Reges &c. Tandem omnes,
qui super nos aliquam potestatem ha-
bent. v. g. magistri, tutores &c. Fernslo-
co cit. c. 8. §. 1.

2. Peccant contra hoc præceptum,
non solum filij, sed & Parentes non in-
struendo filios & filias in doctrina Fidei
& bonorum morum Domini non præ-
bendo servis necessaria. Non curando vt
dies festos & similia observent. Maritus
uxorem contumelijs afficiendo & c. con-
tra.

DISTIN.

DISTINCTIO V.

Circa 5. Præceptum.

Non Occides.

1. **H**Oc præcepto prohibetur non solum homicidium corporale sed & spirituale, quod fit scandalizando, non corrigendo.

De Homicidio.

2. Homicidium est *injusta hominis occisio*. Sub hac comprehenditur vulneratio, percussio, mutilatio, incarceration, & cætera contra salutem corporalem proximi. v. g. non pascendo vel eleemosynam denegando. Ad homicidium etiam reducuntur Ira. Invidia. Maledictio. Odium & similia.

3. Homicidium est duplex: voluntarium, quod animo & intentione occidendi hominem, perpetratur cum effectu. Casualale, quod fit præter intentionem occidentis, aut facientis id, unde mors secuta. Est duplex. Aliud purè casuale, quod nec implicite est volitum.

Et

134 V, PRÆCEPTUM

Et hoc non causat irregularitatem. Quia nullo modo est voluntarium. Aliud est quod saltem indirectè & in sua causa est volitum, vt si sit in ea prævisum, aut expressè aut implicite, in quantum poterat prævideri & non est adhibita diligentia: Et sic peccata in ebrietate commissa solent esse voluntaria.

4. Ad iustam occisionem hæc necessaria. 1. vt fiat authoritate publicâ, 2. vt fiat ex causa gravi. 3. vt seruetur iuris ordo. 4. vt sit recta iudicis, vel ministri exequentis intentio,

5. Non solum is peccat qui physicè occidit aut vulnerat, sed etiam qui sequentibus verbis continentur.

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus.

Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

Id est, Qui præcipit. Qui consilium dat. Qui consentit, & ratum habet, siue ante siue post occisionem. Qui laudat factum, vel ut fiat. Qui defendit homicidam & præbet ad se recursum. Qui par.

partem aliquam habet in homicidio, seu socius criminis aliquomodo, & auxilium præbuit. Qui non præmonet occidendum. Qui non defendit. Qui non manifestat veritatem ad defendendam vitam innocentis.

6. Ad bellum justum tria requiruntur. 1. authoritas superiorem non recognoscentis. Nam recognoscens superiorem nequit movere bellum, cum possit jus suum prosequi iudicio superioris. 2. causa justa v. g. damna valde gravia illata: tentandum tamen medium suavius. 3. recta intentio scilicet ut bonum promoveatur & malum amoveatur. S. Th. 2. 2. q. 40. ar. 1.

De homicidio facto per denegationem elemosynæ: si enim non pavisti, occidisti: ait S.

Ambrosius.

7. Scias. Pauperum indigentia est triplex. Extrema, gravis & communis. Prima est quando desunt necessaria vitæ, & sine quibus vita aut deficit aut abbreviatur.

breviabitur, aut gravi & diuturno morbo corripietur. Gravis necessitas est, dum defunt necessaria ad conservandam conditionem proprii statûs. Communis est mendicantium, qui licet multo indigeant, quia tamen à multis postulant moraliter loquendo non possunt suo statui necessaria non invenire.

8. Dum ergo proximus est in extrema vel quasi extrema necessitate ad vitam conservandam, tenetur sub mortali quivis subvenire ei, si habeat superflua vitæ & naturæ, & probabiliter putat neminem subventurum: etiamsi non habeat superflua statûs. Hoc enim exigit lex charitatis.

9. Item dum proximus est in gravi necessitate, tenetur sub mortali subvenire ei qui habet superflua statûs, si non sit alius qui subveniat. Quia hoc exigit lex charitatis. Præsertim, si nemo subveniret, facile gravis necessitas transiret in extremam. Vtramq; conclusionem docet Armilla & Moser & alij

10. Sunt autem superflua vitæ, quæ
dem-

demptis necessarijs ad vitam conservandam adhuc supersunt. Superflua verò statûs sunt illa, quæ demptis necessarijs ad sustentandam vitam & decentem statum, juxta conditionem personæ, adhuc supersunt.

11. Loquendo de communibus proximorum necessitatibus, quales esse solent in ordinarijs pauperibus, divites habentes superflua statûs, tenentur sub mortali ad aliquam eleemosynam elargiendam, indeterminatè tamen, cui & quibus voluerint, & temporibus, quibus placerit. Nam aliquando hæc etiam necessitas facilè transiret in gravem & extremam.

De Homicidio spirituali per scandalum & omissionem correctionis fraternæ.

De Scandalo.

12. Scandalum est dictum vel factum minus rectum occasionem spirituali ruine præbens. Et sic quando aliquis ex altius peccato excitatur ad odium peccati

NON

non est scandalum. Vnde error nonnullorum sic scandalum accipientium est corrigendus.

13. Scandalum aliud est activum, aliud passivum. Activum est, quando dicto vel facto tuo directè intendis vt alter ruat, inducendo eum ad peccatum. Vel si non intendis vt ruat, ipsam dictum vel factum est inductivum ad peccandum. v: g. si publicè pecces; aut facias aliquid habens speciem peccati. Passivum est, quando dictum vel factum vni, est causa alteri per accidens peccandi. v: g. si operans non intendat aliquem inducere ad peccatum, nec opus est ex se inductivum, alter tamen sumit inde occasionem peccandi. Quod si sumat occasionem peccandi ex sua malitia est scandalum Pharisaicum. Si ex infirmitate vel ignorantia, est scandalum pusillorum vel infirmorum.

De Correctione Fraternali

14. Quinq; cōditiones ad correctionem necessariae. 1. vt certam moraliter notitiam quis habeat de peccato proximi.

2. ut proximus indigeat correctione siue
ve propter ignorantiam, siue inadver-
tentiam, siue propter propositum iteran-
di, & non putatur ab aliquo alio corri-
gendus. 3. ut ex correctione speretur
probabiliter emendatio, saltem ad tem-
pus. Nec tamen facillè nobis de emenda-
tione proximi malè persvadeamus. Cùm
sæpè emendentur de quibus minùs spera-
tur. 4. ut fiat eo ordine quo Christus D.
ordinavit. Si tamen peccatum sit contra
fidem, aut bonum commune subito de-
clarandum. S. Th. 2. 2 q. 33. a: 7. in
corpore articuli. Quòd si error contra
fidem prolatus non esset cum pertinacia,
tunc non posset subito declarari, sed
secretò corrigi. 5. ut fiat cum opportu-
nitate, siue temporis, siue loci, siue per-
sonarum, ut g: si indigens correctione,
valde irascitur, probabiliter nihil effici-
et monitio. Si in aliorum præsentia,
fortè magis exacerbatur. Quòd si con-
tinuat malitiam, suaviter occurrendum
prout fieri potest. Quandoq; expectanda
persona ad corrigendum magis idonea,

15. Ordo in fraterna correctione servandus traditur à Christo D: Matt: 18. Si peccaverit in te (idest secretè) frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. Si te non audierit adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium stet omne verbum, Quod si non audierit, dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus.

16. Attamen si iudicatur secretam correctionem non profuturam potest immediate procedi ad secundum medium, & idem de secundo medio, quod etiam omiti potest si sciatur non profuturum. Alia pertinentia ad particulares casus. vide in 4. Sent: Mor: d: 21. & sequ.

Circa sextum Præceptum.

Quo prohibetur omne peccatum reprobans castitati, vide dicta Opusc: 3. d: 3.

DISTINCTIO VI.

Circa 7. Præceptum.

Non furtum facies,

Hoc

Hoc prohibetur iniqua acceptio, &
rei alienæ detentio.

De furto.

1. **F**urtum est *ablatio rei alienæ invito domino rationabiliter.* Distinguitur specie à rapina (*quæ est ablatio rei alienæ publicæ*) ut docet S. Th: 2. 2 q. 66. a: 4. Et sic circumstantia rapinæ est necessariò in confessione explicanda.

De Simonia.

2. Simonia est *studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale vel spirituali annexum.*

3. Hoc peccatum est contra virtutem religionis. Quia res sacræ indignè tractantur si pretio temporali commutantur. Est etiam contra iustitiam, si venditur id quod debebatur. v: g: si Parochus vendit confessionem: Item dum res carius propter consecrationem v.g: calix venditur.

4. Simonia est triplex. Realis. Conventionalis, Mentalis. Realis dum exhibetur vel promittitur res temporalis pro re spirituali actu vendita & tradita,

142 VII. PRÆCEPTUM.

Conventionalis est dum convenitur de pretio & venditione, sed adhuc non est secutus effectus:

Mentalis est dum traditur temporalium cum intentione accipiendi spirituale pro ea, sed sine conventionem & pacto explicito vel è contra.

5. Præter has assignari solet confidentialis: sed secundum varias circumstantias est reducibilis ad prædictas.

6. Committitur Simonia confidentialis in collationibus & resignationibus beneficiorum, dum sc: confertur beneficium, cum confidentia, vel quòd sit resignandum alteri, vel collatori, vel ejus fructus aut aliqua pars.

7. Committitur simonia offerendo quamcumque rem per modum pretij pro re sacra. Unde dicitur, committi simoniam per munus à manu, per munus à lingua, per munus ab obsequio.

8. Tunc munus à lingua, v: g: preces, adulationes &c. habet modum precij, si ex pacto & obligatione accipiat, v: cum communi docet Bonac: vel si in.

ten,

tendatur à conferente principaliter emolumentum temporale, ut S. Th: explicat M. Sotus. Quod fit si Episcopus acceptet preces intuitu emolumenti temporalis.

9. Non sufficit ad simoniam perfectam & realem traditio pecuniæ pro beneficio, sed debet esse traditio beneficii. Valet tamen traditio beneficii sine actuali traditione pecuniæ ad perfectam simoniam, Sotus & alij apud Fernandez.

De Usura.

10. Usura est *lucrum ex mutuo proveniens* v: g: dantur alicui viginti floreni, cum pacto ut reddantur viginti quinque, illi quinque sunt *lucrum usurarium*,

11. Non nego ex accomodato posse oriri usuram, sed definitio datur per mutuum, ut quid communius.

12. Distingvitur autem mutuum ab accomodato, quòd mutuum transeat in dominium mutuatarij, & sic ei, ut pote domino perit. Accomodatum verò non transit in dominium accommodantis, ut patet in *veste accomodata*.

13. Si aliquid supra rem mutuam præstatur, ad amicitiam conciliandam, non est usura. Quia præstitum debet esse pretio æstimabile, qualis non est amicitia,

De Restitutione.

14. Restitutio est actus iustitiæ. iustitia est *perpetua & constans voluntas sui iuris unicuique tribuens* S. Th. 2. 2. q. 58. a. 1.

15. Dividitur in legalem, distributivam & commutativam. *Legalis est quæ damus bono communi quod suum est, & sibi debitum.* v: g: inimicus facit incursum contra civitatem, omnes cives obligantur ad defensionem ex iustitia legali.

16. Iustitia distributiva est, *quæ damus unicuique debitum secundum merita.* v: g: duo concurrunt pro dignitate obtinenda, ex iustitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

17. Major autem dignitas, non tantum sumitur à scientia, sed etiam ab alijs, v: g: à probitate morum, &c.

18. Commutativa est, *quæ damus unicuique*

*enig. suum non secundum merita sed secundum
aequalitatem rei ad rem, ut patet in emptio-
ne & venditione.*

19. Obligatio restituendi ex tribus
capitulis oritur. 1. ex re accepta. 2. ex
in iusta acceptione seu actione. 3. ex
utroque. Obligatio ex re accepta. v: g:
habeo rem alienam ad tempus, quo e-
lapso teneor eam reddere. Obligatio
restituendi ex iniusta acceptione tunc
est quando damifico proximum nihil
retinendo. v: g: conburo domum. Ex
v: g: q: quando rem alienam detineo da-
mificando v: g: in furto.

20. Casus restituendi reducuntur ad
sequentes versus.

Quis. Cui Quid. Quantum vel ubi.

Quo tempore. Quovè

Ordine, sive modo. Te rogo mente
notes.

21. Fructus sunt triplices. Merè natu-
rales. v. g. partus pecorum. Mixti, v: g:
fructus vinearum. Merè industriales.
v: g. lucrum ex pecunia furto ablata ludo
acquisitum. Licet pecunia sit restituen-

G

da,

146 VII. PRÆCEPTVM

da, non tamen tale lucrum.

22. Triplex etiam culpa ex qua oritur obligatio restituendi. Lata. Levis. Levissima.

23. Lata dicitur quam communiter homines supinè negligentes committunt. v. g. relinquitur liber accommodatus in porta domus vel extra domum, est culpa lata.

24. Levis est dum homo non facit diligentiam, quam homines mediocriter diligentes faciunt. v. g. relinquitur liber in cubiculo, sed ostio aperto.

25. Levissima est dum homo non facit diligentiam quam faciunt homines suis rebus bene invigilantes. v. g. relinquitur liber in cubiculo clauso sed non observato.

DISTINCTIO VII.

Circa 8 Præceptum.

*Non loqueris contra proximum tuum
falsum testimonium.*

1. Hoc

1. **H**oc præcepto prohibetur omne peccatum lingvæ. v. g. falsum testimonium, mendacium, detractio, contumelia, convitium, murmuratio, si surratio, derisio, maledictio &c. Prohibetur etiam cooperatio ad hæc. Huc pertinet iudicium temerarium, suspicio, &c. Item prohibentur peccata in iudicio commissa.

2. Falsum testimonium est assertio falsi in præiudicium tertijs. includit mendacium, quod est assertio falsi ad decipiendam proximum. Licet dicatur verum si putatur falsum, adhuc est mendacium.

3. Mendacium aliud iocosum, aliud officiosum, aliud perniciosum. Iocosum est ob delectationem. Officiosum ob utilitatem, Perniciosum in nocumentum proximi.

4. Dum quis in iudicio testificatur falsum. 1. peccat peccato mendacij, 2. peccato sacrilegij, si adhibet iuramentum. 3. peccato iniustitiæ.

5. Detractio est denigratio fame alterius

per verba in eju absentia. Differt à contumelia, quia contumeliosus per verba manifesta in faciem, remouet honorem. Detractio ergo famam, contumelia remouet honorem. Samuel de Lub: v. Detractio. v. dela Cruz exponendo. 8. Catalogi præceptum q. 2. a. 2. dub: 1.

6. Scias quod fama sit *multorum de aliquare, voce proleta opinio.* Honor est *exhibitio reuerentie in testimonium alicujus excellentia.* Gab. à S. Vinc: v. Fama & v. Honor.

7. Contumelia est *inhonoratio alicujus per verba, aut signa denotantia malum culpa.* v.g: si alicui dicatur fur, mendax &c. Differt à convicio: quia per convicium representantur mala siue pœnæ culpæ. v.g. dico. es cæcus est convicium. Dico es fur est convicium, sed non tantum secundum S: Th: 2.2. q: 72. a. 1.

8. Quando dicitur *desectio minorationis seu indigentia est improprium.* v: g: si dicatur, ego te de fame eripui.

9. *Mormuratio est querela, cum impatientia, in hū, qua homo patienter ferre deberet.*

10. *Sufurratio*, est quâ quis obloquendo *amicitiam* inter aliquos tollit

11. *Derisio*, quâ quis alterius malum vel defectum in ludum vel risum ponit ut erubescat. Potest fieri verbo, cachinno. naso &c.

12. *Detractio* multipliciter fit. 1. imponendo falsum. 2. augendo peccatum. 3. revelando occultum. 4. dicendo, bonum malâ intentione factum. 5. regando bonum alterius 6. malitiosè recitendo. 7. minuendo. 8. figidè laudando. Armilla ex S. Th: exprimuntur his.

Imponens, augens, manifestans, in mala vertens.

Qui negat aut minuit, tacuit, laudatq; remissè.

13. *Fama* sic restituenda. Qui verum crimen, occultum tamen, revelavit, dicat secundum D. Th. 2.2 q. 67. a. 2. ad 2. se malè dixisse, injuste diffamasse. Vel laudet in illa materia in qua infama, it, ut d. cet Mosc: cum Lessio. v. g: dicendo. hic homo tali virtute apud homines

250 VIII. PRÆCEPT:

claret. Nec mentitur, nam verè claret, cum oppositum publicè non conlter.

14. Dixi, qui verum crimen &c. Nam qui falsum crimen imponit, tenetur dicere se fuisse mentitum, quod si opus, tenetur jurare. Si non sufficit adducere testes sui mendacij. Dela Cruz exponendo octavum præceptum. cum Bannez & Soro.

15. Honor restituendus. t. amicâ salutatione, ostensione maioris benevolentiz, peculiari favore & honore. Qui modus sufficit superioribus erga inferiores. sc. Prælati, Dominis, Parentibus, Magistris, Viro nobili erga plebeium.

16. 2, Adhibendo ad mensam, dando locum honorificum. Hoc sæpè sufficit inter homines paræ conditionis.

17. Petendo veniam. Qui modus servandus ab inferioribus erga superiores, & sæpè ab æqualibus si justè exigitur, nec pius ante sententiâ n. judicis est exhibendum, etiam pro summis injurijs. Hunc modum moribus gentium receptum, ait Lessius. Scias, magis humilem

venim

venia petitionem, pro majori injuria exhibendam.

18. Maledictio est *quæ quæ imprecatur alicui cum desiderio aliquod malum v: g: mortem, infamiam, &c.*

19. Maledicere creaturas irracionales simpliciter absque alia ratione est verbum otiosum. Maledicere relatas ad Deum vel ad bona hominis, est p: mortale. Maledicere creaturas irracionales prout referuntur ad aliquod malum, prout Iob maledixit diei suæ, non est peccatum. Alias bonus Iob peccasset, quod non est dicendum.

20. Maledictio non animo nocendi, vel ex subreptione, est p: veniale ob imperfectionem actûs. Nisi illo parvo tempore, & in illa subita ira, esset perfectus consensus, quia tunc esset mortale. icet transacta ira nollit tale malum. Armilla ex Gaic. in Summa.

21. Habentibus consuetudinem maledicendi injungenda aliqua devotio, v. g. unum Ave Maria, vel formatio Crucis, vel nominatio Nominum IESVS MARIA

152 VIII. PRÆCEPTUM.

saltem semel singulis diebus, ut sic gratiam præservativam à tali consuetudine impetrent,

22. Iudicium temerarium est, dum quis sine sufficienti fundamento, iudicat malum de proximo.

23. Suspicio est dum quis assentitur vni parti cum incertitudine & cum formidine alterius parti. Differt ab opinione. quia opinio in utramque partem ferri potest, suspicio verò fertur in deteriorem partem.

24. Tria ad temerarium iudicium concurrunt. Deliberatè, sine sufficientibus judicijs, & sine formidine asserere. v.g. videtur juvenis in domo mulieris, vel loquens cum illa, & propter hoc tantum, iudicatur peccasse, vel intendere peccare.

DISTINCTIO VIII.

Circa 9. & 10. Præceptum.

Non concupisces uxorem proximi tui.

Non

*Non desiderabis domum proximi tui ,
non servum non ancillam , non bo-
vem , non asinum , non omnia
quæ illius sunt.*

I Circa hæc duo præcepta non mul-
ta occurrunt. Nam ea quæ sexto
& septimo quo ad actum externum, no-
no & decimo quoad desiderium prohi-
bentur. Et sic ex notitia illorum, facilius
notitia circa hæc potest haberi. Pro ma-
jori tamen notitia de cogitatione moro-
sa, aliquid.

2. Itaque cogitatio morosa tunc est ,
quando quis non intendit actu perpetra-
re peccatum v.g. carnis vel quodcunque
aliud, sed contentatur illâ delectatione,
quæ oritur ex imaginatione objecti illi-
citi. Dicitur morosa. quod in ea mora,
permittendo eam trahatur.

3. Consensus in cogitationem moro-
sam est duplex, expressus & tacitus. Ex-
pressus est, quando voluntas positivè ac-
ceptat delectationem. Implicitus est
quando voluntas nec consentit nec dis-

154 IX. & X. PRÆCEPT:

sentit expressè, sed permittit durare cogitationem & delectationem. Qui plura desiderat circa Decalogum videat primum Sententiarum Moralium.

A P P E N D I X

DE PRÆCEPTIS ECCLESIAE.

1. **P** Rincipalia & antiquissima praecepta Ecclesiae sunt quinque, ait Moyses: 1. p: Tyrocinij artis poenitentiarum: 3. §. 3. sc: confiteri semel in anno, communicare in Paschate, Missam audire de festo, quò pertinet cessare à laboribus, solvere decimas & jejunare.

2. De confessione annua dicitur tractando de Sacramento Poenitentiae. De communione Paschali tractando de Sacramento Eucharistiae. De die festo jam actum d: 3. hujus Opusculi. De decimis aliquid dicendum ut convenit scire Ordinandis relinquendo alia Calceitis.

3. Decima ergo est fructuum jure quasterum pars decima, quae ministris Ecclesiae quot-annu solvitur.

4. Multis de causis est instituta. 1. vt profiteamur Deum rerum omnium habere dominium supremum. 2. vt Ministri Ecclesiæ commodè alantur. 3. vt peregrini, advenæ & egentes subsidium habeant. 4. vt Párochi multa onera, inter quæ reparatio fabricæ sustineant.

5. De Jejunio egi Opusculo 1. d. 8. §. 1. Aliquæ tamen consvetudines circa jejunium Polonis sciendæ.

1. Licet die Veneris, aliàs feriâ sexta, extra Quadragesimam & Vigiliis SS. non sit de jure communi jejunium, in Polonia tamen est de consvetudine obligantes loquendo etiam de jejunio rigorosè accepto, consistente in vna comestione & vespertinâ collatiuncula. Accedit; hâc die non conceditur usus lacticiuorum, tempore Paschali.

2. Quandoquæq; in Regno Poloniæ conceditur usus lacticiuorum, conceditur & cœna, attendendo consvetudinem. Hinc quia in Vigilia Pentecostes, diebus quatuor temporum ante festam.

SS. Trinitatis, in eodem regno conceditur vsus lacticiniorum, conceditur & cœna.

3. Ieiunia consuetudinaria in Vigilijs B. V. Mariæ (ieiunium autem in Vigilia Assumptionis est de iure communi) non sunt sub p: mortali observanda.

OPVSCVLVM

QVINTVM.

De Sacramentis

DISTINCTIO I.

De SACRAMENTIS in GENERE

Sacramentum variè sumitur.
 1. Proramento. 2. Pro am-
 orum & principum secreto 3.
 Pro mysterio est autem mysterium res di-
 vina occulta naturalem cognitionem excedens.
 4. Sumitur propriè pro signo rei sacræ.

Quiddi.

Quidditas Sacramenti.

2. Sacramentum est *signum rei sacræ* sanctificantis nos S. Th: 3 p q 60. a. 2

3. Per signum intelligitur *signum ad placitum* scilicet divinum hoc est ex institutione Christi D: Sacram. Secretum. Practicum. quia gratiæ conferendæ. permanens. sensibile.

4. Per rem sacram intelligitur gratiam sanctificantem. quia ratione Crucis, imaginis, ceremoniæ sacræ, figuræ veteris Testamenti, non sunt Sacramenta. quia non sunt instituta ad significandam gratiam ut conferendam, sed quod idem. quia non sunt instituta ad justificationem hominis.

5. Sacramentum est *signum trium rerum.* Passionis Christi D. rememorativum, gratiæ demonstrativum, vitæ æternæ prognosticum, id est. prænuntiativum. S. Th: 1 c. a. 3. sed principaliter significat gratiam. S. Th: 1 a 3.

6. Trium in Sacramento reperiuntur. *Sacramentum tantum, res tantum, res & Sacramentum.*

De SACR: in GENERE.

Sacramentum simul. v: g: in Baptismo Sacra-
mentum tantum est exterior ablutio. *Res*
tantum, est gratia in Baptismo collata.
Res & Sacramentum simul est character, S.
Th: 3. p. q. 63. a. 3. ad 2. Est autē *Sacramen-*
tum tantum, quod significat tantum. *Res*
tantum quod significatur tantum. *Res &*
Sacramentum simul, quod significat & si-
gnificatur.

7. Ad essentiam Sacramenti tria con-
currunt. Materia, id est, res aliqua sensibi-
lis. Forma, id est, verba, & intentio
Ministri: In Sacramento Matrimonij
sufficit aliquid loco verborum, v. g. nu-
rus, vel aliud signum exprimens con-
sensum.

8. Eugenius IV in literis unionis, hoc
ponit discrimen inter Sacramenta novæ
& veteris Legis, quod si Sacramenta vete-
ris Legis tantum significaverint gratiam,
Sacramenta verò novæ Legis etiam cau-
sent.

9. Quod sic intellige. Sacramenta
novæ Legis habent vim productivam
gratiæ, Sacramenta verò antiquæ Legis

non

non habuerunt vim talem: movebant tamen & moraliter excitabant Deum ad dandam, ritè suscipientibus, gratiam, quatenus erant signa Christi venturi. Sumitur hæc doctrina ex Manuali The- mistarum P. Gonet. de Sac. c. 1.

*Institutio & necessitas Sacramen-
torum.*

10. Christus D. ut Deus authoritati-
vè & ut causa principalis, instituit Sa-
cramenta, ut homo verò per potestatem
excellentiæ. & ut causa ministerialis.

11. Omnia Sacramenta instituit Chri-
stus D. Trident: sess: 7, can: 1. Præci-
puè propter justificationem & salutem
æternam. Hic enim principalis finis &
necessitas institutionis Sacramentorum.

12. Præter principalem necessitatem,
quæ est justificatio & salus nostra, tri-
plex assignatur à S: Th: 3, p. q. 61. a: 1.
necessitas instituendi Sacramenta, sc: ut
homo erudiatur, humilietur & exercite-
tur. Sic enim loquitur. *Per Sacramentor-
um institutionem homo convenienter sua na-*

160 De SACR: in GENERE.

tura eruditur per sensibilia. Humiliatur, se corporalibus subiectum cognoscens, dum sibi per corporalia iuventur. Preservatur etiam à noxijs actionibus per salubria exercitia Sacramentorum.

13. In statu Legis naturæ fuerunt Sacramenta. Hæc autem Sacramenta fuerunt, externa protestatio fidei in Messiam futurum, & Sacrificia. Illa ordinabatur ad delendum p: originale, & fiebat per parentes vel per alium pro parvulis. Sacrificia autem ordinabantur ad tollendum: p. actuale. Bonac: de Sacramentis q. 1. punct: 3. propositione 2.

14. Sed sciendum hæc Sacrificia aliâ ratione fuisse Sacrificia, aliâ ratione sacramenta. Cùm alia definitio Sacramenti, alia Sacrificij S. Th. 3. p. q. 65. a 1. ad 7. numerat etiam decimas inter Sacramenta Legis naturæ. Sed determinatum numerum Sacramentorum Legis naturæ assignare non possumus, ut patet ex his quæ docet Philippus à S. Trin: in 3. p. de Sacram. disp: 3. dub: 2.

15. In Lege Moylaica seu scripta fuerunt

De SACR: in GENERE. 161

sunt Sacramenta. Nam erat morbus per Sacramenta curandus: Erant autem. Circumcisio. Convivium Agni Paschalis: Purificationes ab externis immunditijs. Expiationes à peccatis. Consecratio Sacerdotum. Esus Panum Propositionis. Oblatio v. & timarum. Ablutio manuum & pedum. Rasio pilorum, &c. S. Th: 1. 2. q. 102. a: 5. Nec tamen determinatum numerum assignare intendit.

16. Scias ex Philippo à S. Trin: l: c. dub: 3. Ex ceremonijs Legis scriptæ illæ tantum quæ significabant sanctificationem humanam, erant Sacramenta, aliæ verò tantum Sacramentalia, ut propositione servatâ dicimus in Lege gratiæ, in qua sunt tantum septem Sacramenta, licet sint plures ceremoniæ sacræ, quæ dicuntur Sacramentalia, ut sumptio aquæ benedictæ &c.

17. Sacramenta legis Evangelicæ alia sunt necessaria simpliciter, alia secundum quid & ad melius esse. Baptismus, Pœnitentia & Ordo sunt necessaria simpliciter, alia quatuor ad melius esse, hoc est,

162 *De SACR: in GENERE:*

ut solet dici sunt Sacramenta voluntatis & non necessitatis.

18. Baptismus ergo est cuilibet necessarius simpliciter. Pœnitentia supposito p̄ mortali post Baptismum. Ordo, Ecclesiæ S. Th. 3. p. q. 65. a. 4. Matrimonium autem ut Sacramentum ideo non est simpliciter necessarium Ecclesiæ, nam dato Matrimonio ut contractu civili tantum. adhuc Ecclesia conservaretur.

19. Post Christi Passionem & resurrectionem ac sufficientem Evangelij promulgationem, obligare cœperunt Sacramenta, tuncque legalia cessarunt. Si circumcidimini nihil vobis Christus proderit ad Gal: 5,

Materia & Forma Sacramentorum nova Legis.

20. Duplex est Sacramentorū materia remota & proxima. Remota est inter quā & formam aliquid mediat sc̄ materia proxima. Materia proxima est, inter quam & formam nihil mediat.

21. Materia remota in Baptismo est aqua.

De SACR: in GENERE. 163

aqua, in Confirmatione, Chrisma. In Eucharistia panis & vinum, absentia, ait N:P: Salazar. in Pœnitentia, peccata. In Extrema unctione, olei benedictum. In Ordine res quæ traditur Ordines suscipienti. In Matrimonio, personæ contrahentes.

21. Materia proxima in Baptismo est ablutio. In Confirmatione & Extrema Unctione, unctio. In Eucharistia, panis & vinum vt præsentia, vt insinuat N:P: Salazar. In Pœnitentia actus pœnitentis. In Ordine, traditio materiæ remotæ. In Matrimonio, corporum traditio.

23. Mutatio formæ alia substantialis alia accidentalis. Substantialis est dum mutatur sensus, v: g: dum loco baptizo, dico, no mino. Accidentalis, dum servatur idem sensus. v: g: loco baptizo, dico, abluo.

*De Ministro & Subiecto, ubi &
de Intentione.*

24. Minister Sacramentorum novæ
Legis

164 De SACR: in GENERE.

Legis est Sacerdos, ex ce pe Baptismum, in necessitate, & Matrimonium absolute, quod ipsi contrahentes ministrant.

25. Subiectum Sacramentorum est solus homo viator, non tamen omnes sunt capaces omnium. Nam quidam sunt incapaces Matrimonij propter defectum ætatis &c. alij Ordinum vt foeminae, alij Extremæ vnctionis, vt sunt usu rationis carentes &c.

26. Intentio triplex. Habitualis, actualis, virtualis. Habitualis est *proclivitas ad faciendum aliquid ex frequenti usu acquisita*. Hæc est etiam in dormientibus. Actualis est *presens animi applicatio circa opus quod agitur*, quæ hic & nunc consistit in eo, vt quis attendat ad verba, & sensum verborum. Virtualis, quam S: Th. 3. p. q: 64, a: 8. ad 3. vocat habitua'em, *quæ qui ex virtute intentionis actualis non retractata perficit opus*.

27. Ministri intentio necessario requiritur ad valorem Sacramenti, saltem virtualis. S: Th, loco cit. Sufficit autem vt minister habeat intentionem generalem

De SACR: in GENERE. 105

tem faciendi, quod instituit Christus, vel quod facit Ecclesia Catholica.

18. Requiritur etiam intentio in suscipiente Sacramenta, sed diversimodè. Nam in adulto requiritur propria intentio. In parvulis ratione carentibus, sufficit intentio Ecclesiæ.

De primario Sacr: effectu, sc: gratia.

29. Sacramenta habent suam virtutem ex Passione Christi, quâ conferunt gratiam, non solum ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, instrumenta- liter tamen: cum solus Deus principaliter causet gratiam.

30. Tunc gratia causatur ex opere operato, quando causatur ex virtute Sacramenti. Tunc verò ex opere operantis, quando ex dispositione susipientis.

31. Hæc gratia quam causant Sacramenta, est duplex: communis & propria. Communis omnibus Sacramentis est gratia habitualis, seu justificans. Propria, aliâs Sacramentalis, sunt auxilia Divina, quæ conducunt ad consequendum uniuscuiusque Sacramenti effectum.

106 De SACR: in GENERE.

32. Gratia omnibus sacramentis communis, alia est Prima, alia Secunda, Prima dicitur, quæ infunditur subiecto non habenti gratiam sanctificantem, consequenter exsistenti in peccato mortali, vel originali. Nam peccatum veniale compatitur gratiam. Secunda verò gratia est, quæ advenit subiecto in gratia exsistenti: & sic est ipsummet augmentum gratiæ sanctificantis.

33. In Baptismo ergo conferuntur auxilia Divina, quibus homo juvatur ad rectè suscipiendâ alia Sacramenta, & Christianè vivendum.

34. In Confirmatione dantur auxilia, quibus homo juvatur ad fidem coram Tyranno profitendam.

35. In Sacramento Eucharistiæ dantur auxilia ad actus charitatis & devotionis, quibus anima spiritualiter nutritur.

36. In pœnitentia dantur auxilia ad satisfaciendum Deo pro peccatis præteritis. & ad vitanda futura.

37. In Sacramento Extremæ unctionis

nis d
cator
ad m
num

38
auxil

39
tur a
delira
proli

40
Grati
grati
cram

lem f
jungi
auxil

6. J.
sent,
fori.

41
sonat

De SACR: in GENERE. 167

nis dantur auxilia, quibus reliquæ peccatorum tolluntur, ut sunt proclivitas ad malum, langvor & debilitas ad bonum: & quibus vincuntur tentationes.

38. In Sacramento Ordinis dantur auxilia pro bono usu officij suscepti,

39. In Sacramento Matrimonij dantur auxilia ad domandam libidinem, fidelitatem conjugalem servandam, curam prolis habendam, &c.

40. In rigore tamen Scholastico: Gratia Sacramentalis dicitur ipsamet gratia sanctificans, quatenus per tale Sacramentum datur; ordinaturque ad talem finem, & quatenus ei debetur, conjungiturque ex Divina institutione tale auxilium. v. dicta in 2. Sent: Moral: d: 6. q. adverte. An vero Sacramenta causent, etiam physicè gratiam, altioris est fori.

*De secundario Sacr: effectu,
sc: Character.*

41. Character ex Græco, Latine idem sonat ac figura, nota, seu signum, quo quis

108 De SACR. in GENERE.

quis ab alio distinguitur, & ad aliquid deputatur, Char. Tres Sacramentalis definitur à S. Th. 3. p. q. 63. a. 4.

Sig. sicut quoddam spirituale animum indelibiliter impressum, ad suscipiendum vel aliquid tradendum ea quae sunt Divini cultus.

42. Est triplex. Baptismi, per quem homo baptizatus ab infideli recernitur, & ad suscipienda alia Sacramenta efficitur capax. Confirmationis, quo confirmatus à non confirmato distinguitur & ad eliciendos actus fidei roboratur. Ordinis, per quem ordinatus à laicis segregatur, & ad exercenda munera cuique Ordini propria adaptatur.

43. Praedicti tres characteres differunt inter se specie, cum ad diversos actus ordinentur. Ordinum verò characteres etiam specie, sed incompletâ inter se differunt, sicut & ipsi Ordines specie incompletâ inter se differunt, ex quibus coalescit unum specie completâ Sacramentum Ordinis. Labat de Sac. Ord. disp. 1. §. 3. consequenter omnes Ordines imprimunt Characterē & non tantum impressum perficiunt,

De SACR. in GENERE. 169

44. Character subjectatur immediatè in intellectu. S. Th. 3. p. q. 63. art. 4. Nam cum character per se primò ad actus Divini cultus, quibus fit protectio fidei, ordinetur, debet habere pro subjecto immediato illam potestatem in qua immediatè subjectatur fides. Sed fides immediatè subjectatur in intellectu. Ergo & Character.

45. De Characteris effectu nihil occurrit: quia habetur ex definitione superius data.

Numerus Sacramentorum.

46. Septem sunt novæ legis Sacramenta, his versibus contenta.

Ordinat & jungit, baptizat, chrismat,
& vngit,

Peccatum plangit, & in altari sacramentum tangit.

47. Multæ solent assignari causæ, quod sint septem, nec plura, nec pauciora Sacramenta. Ima, ex similitudine vitæ spiritualis ad corporalem. Nam sicut in vita corporali homo, primò na-

H

sci.

170 *De SACR: in GENERE.*

scitur, secundò augetur, & roboratur, tertio cibo nutritur, quarto ab infirmitate curatur, quinto, contra infirmitatis reliquias per exercitium & similia juvatur, sexto, propagatur, septimò in dignitate instituitur.

Sic in vita spiritali homo per Baptismum spiritaliter renascitur, per Confirmationem in fide roboratur, per Eucharistiam nutritur, per Pœnitentiam à peccati morbo curatur, per Extremam unctionem contra peccatorum reliquias, mortisque prælium juvatur, per Matrimonium Christianè propagatur, per Ordinem in dignitate Ecclesiastica constituitur. S. Th: 3. p. q. 65. a. 1. Aliam causam recitat idem S. D, loco cit. alias alij Doctores.

48. Ex his Baptismus & Pœnitentia, sunt Sacramenta mortuorum, quia supponunt hominem per peccatum originale & mortale mortuum, & conferunt primam gratiam. Reliqua sunt vivorum, quia supponunt per gratiam vicium, & conferunt secundam gratiam, seu augmentum Gratiæ.

De SACR: in GENERE. 171

49. Item ex his Baptismus, Confirmatio & Ordo imprimunt Characterem & non possunt iterari. Reliqua quatuor non imprimunt & iterantur.

Ritus Sacramentorum.

50. Ritus Sacramentorum est duplex: essentialis, in materia, forma, & intentione consistens, estq; de necessitate Sacramenti; & accidentalis consistens in ceremonijs Sacramentalibus, videlicet in actionibus Religiosis, quibus decenter Sacramenta ministrantur, estque de necessitate præcepti, nisi parvitas materiæ exulet; talis Ritus est immersio, vel infusio, vel aspersio in baptismo,

DISTINCTIO II.

De SACRAMENTALIBVS.

1 **S**acramentalia sunt actiones, vel etiam
tres sacra ad colendum Deum auctoritate publicâ instituta, quæ vel adhibentur in usu Sacramentorum, vt exorcismus, vel ordi-

172 De SACRAMENTAL.

nantur ad Sacramenta, ordinantur autem, vel præcedendo, vt benedictio fontis baptismalis &c. vel imitando Sacramenta. imitantur autem, producendõ aliquam sanctitatem, vt aqua benedicta causat remissionem peccatorum vel causando quasi sanctitatem, ut herba benedicta causat expulsiõem maleficiorum.

Sacramentali communiter nomen datur lex, his verbis contenta:

Orans, tinctus, edens, confessio, dans, benedicens,

Per *ly orans*, intelligitur oratio Dominica, quæ inter omnes preces primatum tenet, vnde in celebratione Missæ adhibetur.

Per *ly tinctus*, intelligitur aspersio aquæ benedictæ.

Per *ly edens* intelligitur manducatio panis benedicti, qui distribuebatur diebus Dominicis.

Per *ly confessio*, intelligitur confessio peccatorum extra Sacramentum Pœnitentiæ facta & est signum illius, ad quam reducitur cunctio pectoris.

Per

De SACRAMENT. 173

Per ly dans, intelligitur eleemosyna, vel alia opera misericordiæ corporalia, vel spiritualia: hæc enim reducuntur ad pœnitentiam.

Per ly benedicens, designatur benedictio data ab Episcopo, vel alio jurisdictionem habente.

3. Huc revocantur multæ actiones sacræ, vt Exorcismi, insufflationes, benedictio fontis baptismalis, & vestium Sacerdotalium, prima tonsura, consecratio Chrismatis, olei infirmorum, templorum, calicum, &c, admixtio aquæ vino consècrando.

4. Sacramentalia causant beneficia corporalia, vt g: sanitatem &c item remissionem peccati venialis & pœnæ ipsi debitæ sicut & expulsionem dæmonum, & fugam eorum. Quomodo autem? vide dicta in 2, Sent: Mor: dist: 10, ubi & alia reperies,

De Sacramentis in Specie.
DISTINCTIO III.

De BAPTISMO.

Definitio, Divisio, necessitas Baptismi

Baptismus ex Græco, Latine ablutio-
 nem significat, Triplex assigna-
 tur: Fluminis, Fluminis & Sangvinis.

Baptismum Fluminis definit S. Th. 3.
 p. q. 66. a: 1, ex Magistro sententiarum,
 in 4. dist. 3. Est ablutio corporis exterior fa-
 cta sub præscripta verborum forma.

Subintellige à Christo Domino, instituta
 ad regenerationem spiritualem.

Fluminis, consistit in actu contritio-
 nis vel charitatis cum desiderio saltem
 implicito suscipiendi baptismum flumi-
 nis.

Sangvinis, est Martyrium. Martyri-
 um autem est passio seu lethalis crucia-
 tus pro Christi fide, aut pro vera virtute
 susceptus.

Solus Baptismus fluminis est Sacra-
 mentum, alij verò dicuntur Baptismi, in.

qua

quantū vices Baptismi fluminis supplent.

2. Baptismus institutus fuit ante Christi Domini Passionem, quando Matth. 13. Christus Dominus fuit in Iordane à Ioanne Baptista baptizatus. Ita S. Th. 3. p. q. 66 art. 2. Est necessarius, necessitate medij ad salutem æternam, nisi qui renatus fuerit ex aqua &c. Ioan. 3.

3. Dupliciter autem potest aliquid esse necessarium simpliciter ad consequendam vitam æternam: nempe, necessitate præcepti & medij. Illud est necessarium necessitate præcepti tantum, ad vitam æternam, quod si culpabiliter & per negligentiam omittitur, impedit consecutionem vitæ æternæ. Si verò inculpabiliter hoc est, vel per ignorantiam, vel per impotentiam, non impedit consecutionem vitæ æternæ. Cæterum illud est necessarium necessitate medij, ad vitam æternam, quod licet inculpabiliter omittatur, impedit consecutionem vitæ æternæ, ut patet in parvulo non baptizato.

4. Obligatio suscipiendi Baptismum non incipit ante Christi mortem, cum

lex verus usque tunc duraverit, & obligaverit. Obligavit ergò præceptum suscipiendi Baptismum post Christi mortem. Et sic quæ dixi in 2. Sent. Mor. dist. 11. Conc. 3. in sententia aliorum dixi. Item, quæ dixi supra, dist. 1. n. 18.

Materia & Forma Baptismi.

5. Materia remota Baptismi est aqua naturalis, elementalís, pura & simplex. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Ioan. 3. Ideo autem Baptismus potius in aqua, quàm in alio institutus, quia aqua, est materia communior, & ad usum facilior, & aliàs Baptismus est summæ necessitatis.

Imò non licet ministro seclusâ necessitate, quamlibet aquam naturalem puram & veram adhibere, sed benedictam, aliàs peccatum mortale.

6. Materia proxima Baptismi est exterior ablutio: cum Baptismus in usu materiæ consistat. secundum illud Matt. 29. *Baptizantes eos*, id est abluentes.

7. Baptismus tribus modis potest confici, scilicet: immersione, infusione, & asper-

asperfione: sed servandus est sub peccato mortali in Baptismo solenni propriæ Ecclesiæ ritus, nisi rationabilis causa excuset.

8. Forma Baptismi est ista: *Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs sancti Amen.* Matthæ ult: *Euntes docete omnes gentes baptizantes. In Nomine Patris, &c.*

9. Persona baptizati debet exprimi, dicendo, baptizo te: Persona verò baptizantis non necessario debet exprimi, quia *ly ego*, includitur in *ly baptizo*. Item Græci validè baptizant, nec tamen personam baptizantis exprimunt, baptizant enim sic: *Baptizetur servus Christi N. In Nomine Patris &c.*

10. Divinæ Essentiæ unitas & Personarum Trinitas necessario sunt exprimenda. Et sic in forma Baptismi dicitur, *In Nomine*, quod Essentiæ unitatem importat. Dicitur, *Patris, & Filij & Spiritûs sancti*, quod Personarum Trinitatem denotat. Hinc dicens. *Ego te baptizo, In Nominibus Patris &c.* non baptizat. Sci-

as, *ly, Nomen*, importat fidem, virtutem, authoritatem. Innocentius cap. 1. de Baptismo.

Minister & Subiectum Baptismi.

11. Duplex est Minister, scilicet solennitatis, & necessitatis. Minister solennitatis in Baptismo est Sacerdos. Qui sit proprius Parochus; potest committi Diacono, ut solenniter baptizet. Bonac, disp: 7. de censuris q. 3. puncto 7. ex Caiet. & Soto.

12. Minister necessitatis est omnis homo viator; quia cum Baptismus sit maximæ necessitatis, minister ejus debet esse communis. Et sic in casu necessitatis etiam Iudæus validè baptizat, si cætera concurrant. Patet ex Florentino, in decreto Eugenij.

13. Si duo concurrunt ad Baptismum, quorum vnus aquam fundit, alter verò formam profert, non valet baptismus; nam forma non verificatur.

14. Loquendo de subiecto Baptismi: omnis homo viator, est subiectum Baptismi, *Baptizate omnes gentes*, Matth. 28.

Et

Et sic genitus ex bruto, & fœmina homine, non est subiectum Baptismi, quia non censetur verus homo:

De Effectibus Baptismi.

15. Multi sunt effectus Baptismi, ex quibus sex numerari solent. 1us & præcipuus, est remissio peccati originalis, & omnium actualium Baptismum præcedentium. 2us, est totius pænæ peccato debitæ plena remissio, absq; ulteriori satisfactione. 3us, est infusio gratiæ sanctificantis & virtutum ac donorum eam concomitantium. 4us, sunt auxilia fini Baptismi proportio iata, scilicet, ad Christianè vivendum. 5us, est unio moralis cum Christo ut capite ad participanda Christi merita. 6us, effectus, est Character.

Præter hos effectus, qui sunt ex institutione Christi, est alius ex determinatione Ecclesiæ scilicet, ablatio irregularitatis, de qua in 2. Sent: Moral: d: 19. Concl: 3. & 6. & cognatio spiritualis.

De ritu Baptismi.

16. Inter alios, tres præcipuè sunt ritus baptismi: Catechismus, Exorcismus & Patrinus. Catechismus ex Græco significat credendorum instructionem: hinc Catechumeni dicuntur, qui ante susceptionem Baptismi, de fide instruuntur. Exorcismus ex Græco significat adjurationem per res sacras, quâ demones ab hominibus pelluntur, ne nocuant.

Patrinus est qui baptizandum offert & tenet, & pro eo fidem profitetur. per quod ostendit se infantem in suam curam recipere, & sic obligatur de fide & alijs ad salutem æternam necessarijs baptizatum instruere.

DISTINCTIO IV.

De CONFIRMATIONE.

Definitio, institutio & necessitas Sacramenti Confirmationis:

1. **C**onfirmatio est unctio Chrismati ab Episcopo facta in fronte hominis bapti-

De CONFIRMATIONE. 187

zati, sub prescripta verborum forma, ad perfectam vitam spiritualis aetatem, & Christi nomen audacter confitendum, ordinata. Sumitur ex S. Th. 3. p. q. 72.

2. Confirmatio est à Christo Domino instituta. & ut ait Fabianus Papa, ex traditione Apostolorum, constat esse in ultima Coena institutam. Et patet ex usu Ecclesiae consecrantis tunc ejus materiam. Ita infert. dela Cruz, de Confirmatione.

3. Et sic hoc Sacramentum non fuit institutum, quando Christus Dominus super pueros manus imponebat, cum pueri illi nondum erant baptizati. Nec quando Ioan. 20. in Apostolos insufflavits quia tantum tradidit Spiritum S. ad remittenda peccata. Nec, dum ibidem dixit, *sicut misit me vivens Pater, ita & ego mitto vos*, nam tunc praebeuit Apostolis potestatem hoc Sacramentum conferendi. Nec tandem ipso die Pentecostes: cum potius contulerit huius Sacramenti effectum.

4. Sacramentum Confirmationis non est simpliciter necessarium ad salutem, sed

182 *De CONFIRMATIONE.*

sed ad bene esse, videlicet perfectionem salutis operans. Hinc sponte, & non ex contemptu illud omittens, venialiter tantum peccat. S. Th. loco citi art, 8. ad 4°

Materia & Forma Confirmationis.

5. Materia remota Confirmationis est Chrisma, seu unguentum ex oleo olivarum, & balsamo confectum, ab Episcopo consecrato benedictum.

6. Materia proxima hujus Sacramenti est unctio in fronte per modum crucis facta. Dixi, *in fronte*: ut neque propter erubescenciam, neque propter timorem nomen Christi confiteri prætermittamus. Dixi etiam, *per modum Crucis*, alias forma Confirmationis non verificaretur.

7. Significat autem olum, conscientie nitorem, balsamum, bonæ famæ odorem.

8. Forma Confirmationis est hæc: *Si gnote signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis. In Nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti Amen.*

De CONFIRMATIONE 183

9. Adverte : Sacramentorum materias & formas Antistitum curâ ad hæc tempora conservatas, & in Concil: Florentino sub Eugenio IV. orientali & occidentali Ecclesia ibi congregata amplius explicatas.

10. SS. Trinitatis expressio est de essentia hujus Sacramenti, cum hoc ordinetur ad profitendam fidem, Sunt etiam essentialia illa verba, *Signo & Confirmo*; quia actio Sacramentalis est necessario exprimenda. Et quidem utrumque verbum debet exprimi: cum vnum alteri non æquiponeat: aliud enim est signare, aliud confirmare.

11. Probabilius etiam est necessariam esse illam particulam, *Signo cruci*: quia signare habet generalem significationem, & sic per prædictam particulam est determinandum.

12. Item necessarium est addere, *chrismate salutis*: quia hæc non veniunt per verbum, *Confirmo*.

184 *De CONFIRMATIONE.*

*Minister, Subiectum, & Effectus
Confirmationis.*

13. Solus Episcopus est Minister Ordinarius Sacramenti Confirmationis. Summus tamen Pontifex ex plenitudine potestatis committere potest simplici Sacerdoti Confirmationis collationem. S. Th: 3. p. 1. q. 72. art: 1. ad 1.

14. Ideo autem Episcopus maxillam, seu genam confirmati percutit, ut eum admoneat ad persecutiones pro fide sustinendas, & ut recordetur se esse confirmatum.

15. Confirmationis subiectum est homo baptizatus, sine mortali, & ulum rationis habens, quod ultimum, non est de necessitate, sed de congruentia. Recipiens autem Ordines ante Confirmationem, non peccat mortaliter, nec fit irregularis, ut docet Soto in Summa Dialectice relatus, V. *Ordinis subiectum*: Nam non est tam stricta intentio Tridentini, sed solum consulit Episcopis, ut non promoveant carentes Confirmatione.

De CONFIRMATIONE 155

16. Confirmatio confert Gratia sanctificantis augmentum, ac quædam Divina auxilia ad confitendum Christi fidem audacter. Secundò, contrahitur spiritualis cognatio, ut in Baptismo, non solum impediens, sed etiam dissolvens matrimonium. Trid: sess: 24. c. 2. Tertiò, confertur character, per quem baptizo traditur potestas agendi spectantia ad pugnam spiritualem contra fidei hostes: sicut per Baptismum confertur potestas agendi pertinentia ad propriam salutem.

DISTINCTIO V.

De SACRAMENTO EUCHARISTIÆ.

*Definitio, Institutio, & Necessitas
Sacramenti Eucharistiæ.*

1. **E**ucharistia, est Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi Domini, sub speciebus Panis & Vini, à Christo Domino institutum ad spiritualem hominis refectionem.

2. Licet duo sint elementa, Panis scilicet & Vinum,

Vinum, ex quibus integrum Eucharistia Sacramentum conficitur, non tamen plura, sed vnum tantum Eucharistia Sacramentum, Ecclesie authenticis ducti confitemur, Ex Catechismo Romano. p. 2. c. 4. Hanc autem unitatem S. Th. 3. p. q. 73. art. 3. ex unitate finis desumit, qui est, vna refectio spiritualis.

3. Totus Christus est sub utraq; specie, in qd' totus est in qualibet parte: cum succedat in locum substantiæ panis & vini, quæ erat in qualibet particula. Hoc tamen sciendum est, sub speciebus Panis esse Christi Corpus, ex vi verborum consecrationis, Sanguis verò, anima, Divinitas, per concomitantiam. Sub speciebus vini, ex vi verborum sanguis, corpus verò & alia per concomitantiam.

4. Christus D. hoc Sacramentum instituit in ultima cœna, primâ die Azimorum nocte quâ tradebatur. Quo tempore panis fermentatus in omnibus finibus Israël non reperiebatur. Instituit inquam, dum dixit Apostolis: Accipite & manducate, hoc est Corpus meum,

illis

De EUCHARISITIA 187

illis autem verbis *Ioan: 6, Panem quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*, fuit promissum hoc Sacramentum. Illis, *Nisi manducaveritis Carnem Filii hominū &c.* præceptum est latum, & non institutum.

5. Propter hos fines Sacramentum Eucharistiæ institutum. Primò, ut in medio populi Christiani Christus sit realiter, licet latenter, præsens. Secundò, ut fideles habeant refectionem spiritualem. Tertiò, ut detur Sacrificium in Ecclesia. Quartò, ut detur signum infiniti Amoris, quo Christus dilexit nos. Quintò, ut sit memoriale passionis. Tandem, ut detur pignus æternæ hæreditatis.

6. Sacramentum Eucharistiæ, in re & defacto susceptum, non est necessarium necessitate mediæ ad salutem æternam, aliàs sine eo mortuus non salveretur, quod est falsum. Est tamen necessarium necessitate præcepti. *Nisi manducaveritis carnem Filij hominū, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis, Ioan 6.*

188 *De EUCHARISTIA.*

Materia & Forma Consecrationis.

7. *Materia Consecrationis Corporis Christi*, est panis triticeus, ex communi sensu Ecclesie. Panis tamen ex siligine potest validè confici: cum ex grano tritici in malis terris seminato nascatur. S. Th. 3. q. 74, a. 3.

8. Græcus in Græcorum Ecclesia in azymo consecrans, & Latinus in Latino- rum Ecclesia in fermentato consecrans, licet validè consecret, peccat tamen mortaliter, utpotè propriæ Ecclesie ritum in gravi materia pervertens. Et hoc licet fiat ob magnam necessitatem ut: g. ad communicandum infirmum, ut docet communis, apud de la Cruz q. 1, de Euchar.

9. Ex his duobus ritibus rationabili- or est Latinorum, ut probat S. Th. q. 74, art. 4. Quia hoc Sacramentum institu- tum fuit primâ die azymorum. Matth. 26. quâ die nihil fermentatum in domibus Iudæorum esse debebat: ut habetur Exo- di 12,

10. Materia Consecrationis Sangvinis Christi, est omne vinum, modò sic verè vinum. Est autem miscendum aquâ, & hoc ob sanguinis & aquæ è latere Christi fluentium representationem. Item ad significandam populi cum Christo unitatem. Aquæ enim populos, Apoc. 2. Vinum autem Christum: Ego sum vitis vera, Ioan: 15. significat. Tandem, quia Christus Dominus dilutum calicem consecravir, vt probat S. Th. 3 p. q. 74 art. 6.

11. Forma Consecrationis Corporis Christi, est, *Hoc est Corpus meum*. Forma Consecrationis Sanguinis Christi. *Hic est Calix Sanguinis mei, novi & æterni testamenti, mysterium Fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Omittendo, *ly enim*, secundum multos non est p. mortale.

De Ministro Consecrationis & Eucharistie.

12. Solus Sacerdos est Minister Consecrationis, vt patet ex 1. ad Cor: 11. ibi.

ibi. *Hæc facite in meam commemorationem*.
 Nam hoc ad solos Sacerdotes refertur.
 Licet autem sit hæreticus, validè, sed
 sacrilegè consecrat.

13. Si Sacerdos habeat in manibus duas
 hostias, putans esse unam, nihil deter-
 minando, utraque manet consecrata, se-
 cundùm communem DD. in Summa Di-
 anæ, verbo, Eucharistia. Item, loquen-
 do de minoribus hostijs, si Sacerdos credit
 esse quadraginta, & sunt 50. omnes sunt
 consecratæ. Samuel de Lublino, verbo,
 Eucharistia. De la Cruz. q. 1. de Eucha-
 Si absolutè intendat, nec de numero tan-
 toperè curet.

14. Diaconus potest ministrare seu
 distribuere Corpus Christi D. in necessi-
 tate, jubente Episcopo, vel Presbytero.
 S. Th. 3: p. q. 82. a. 3.

De Subiecto Eucharistia.

15. Subiectum Eucharistia est omni
 homo baptizatus, rationis compos, &
 benè dispositus. Plures autem sunt dis-
 positiones, his verbis contentæ :

mem? Lotus, discretus, sanus, jejunus, & aptus
itur. Contritus, falsus, mundus, rectèque pa-
, sed Paratus, . . .

Lotus, id est, baptizatus. discretus, id
 est rationis usum habens. Sanus, id est,
 stomacho benè valens, ne evomat. Je-
 junus, jejunio naturali. Aptus, id est,
 censuris nō irretitus. Contritus, id est,
 de peccatis dolens. Falsus, id est vocaliter
 confessus. Mundus, id est, non pollutus.
 Paratus, intellige, devotione, per actus
 v: g fidei, spei, charitatis &c.

16. Conscius ergo peccati mortalis,
 obligatur ad præmittendam confessio-
 nem. Trid: sess. 12. c. 7 Imò oppositum
 docentes excommunicat, Can: 11. Et sic
 antiqui Theologi docentes sufficere con-
 tritionem etiam datā copia Confessarij,
 post Concilium Trident. non sunt audi-
 endi.

17. Sacerdos regularis non potest cum
 sola contritione celebrare, quando non
 habet copiam Confessarij suæ religionis,
 habet tamen copiam alterius, sed non
 vult illi confiteri, ad vitandam suæ reli-
 gionis

gionis infamiam, quam ille concipiet, Gab à S. Vinc: & alij. Quia ex confessione nulla aut parva sequitur infamia religioni.

18. Non potest etiam quis in mortali existens, cum sola contritione communicare, si non habeat proprium Confessarium, cui possit devotius & utilius confiteri. Idem qui supra & alij. Nam reverentia huic Sacramento debita, & Divini præcepti obligatio prævalet propriæ devotioni & utilitati.

Obligatio sumendi Eucharistiam.

19. Trident: sess. 13. c. ult. triplicem modum communicandi assignat. Spiritualiter tantum. Sacramentaliter tantum. Spiritualiter & Sacramentaliter simul. Manducare spiritualiter tantum, est per fidem & charitatem Christo D. vniri, cum desiderio in re sumendi hoc Sacramentum. Manducare Sacramentaliter tantum, est Eucharistiam sine fructu sumere, qualiter sumunt in mortali existentes, Manducare utroque modo, est

non

De EUCHARISTIA 103

non solum Eucharistiam, sed & fructum percipere.

20. Sanctus Thomas 3. p. q. 80. art. 1. assignans duos modos, scilicet Sacramentalem tantum & spiritualem, non contrariatur Tridentino. Nam per spiritualem intelligit illum, qui est cum fructu, sive sit realis, sive in voto tantum.

21. In mortis articulo tenemur sub p. mortali ex praecepto Divino sumere Eucharistiam. Præter mortis verò periculum aliquoties in vita. Quia Eucharistia est instituta per modum cibi, qui in vita non semel est necessarius. S. Th. loco cit; 2: 11.

22. Præcepto Ecclesie tenemur semel in anno communicare. Quod præceptum in propria Parochia, vel etiam in Cathedrali Ecclesia, vel alibi de Parochi licentia impletur.

23. Communicare ergo tenemur dum ad annos discretionis pervenimus. Trident; 13. Can; 9. Annus discretionis in

194 *De EVCHARISTIA.*

presenti non tunc censetur quando docti
capaces sumus, & confiteri tenemur, sed
tunc dum Sacramentum Eucharistiæ re-
verenter ac devotè suscipere possumus.
Quod licèt accidere soleat dum perve-
nimus ad annum decimum vel undeci-
mum, attamen non tantùm consideran-
da ætas, sed etiam industria, ingenium,
consuetudo, & judicium prudentum.
Mosc: 2. p. Tyrocinij artis pœnitentia-
riæ.

24. Magister Soto dicit, ante deci-
mum annum potest puer communicari,
si sit vivax. Vitanda tamen aliorum of-
fensio. si valde parvulis quàmvis sagaci-
bus publicè conferatur.

25. Exploratores talium puerorum
duo debent considerare: scientiam &
affectum. an cognoscant, quid in hoc Sa-
cramento contineatur. D inde an in af-
fectu ante sumptionem vehemens desi-
derium habeant, in usu verò aliquam sva-
ritatem spirituales vel gaudium senti-
ant. Mosc. loco cit.

Esse

Effectus:

26. Multa numerantur hujus Sacramenti effectus. Proprius & principalis est, quod conferat Gratiā per modum nutritionis & augmenti in vita spirituali: quia per modum cibi & potūs spiritualis, hoc Sacramentum institutum.

Dicitur autem conferri Gratia per modum nutritionis & augmenti, inquantum dantur quædam auxilia Divina, medijs quibus prorumpimus in actus devotionis & charitatis, quibus anima spiritualiter nutritur & augetur. De alijs effectibus v. dicta in 1. Mor. d. 44.

DISTINCTIO VI.

De SACRIFICIO MISSÆ.

1. **S**acrificium consistit in hoc, quod Deo aliquid solenniter, & cum debitis ceremonijs offeratur, faciendo aliquid circa rem oblatam ad honorem & cultum Dei. Sic potest definiri. Sacrificium est oblatio externa, rei alicujus perma-

mentū, Deo facta cum rei immutatione in pro-
 jectionem dominij, in vitam & mortem sua
 creatura. Explicatio si placet, videatur
 apud nostrum P. Labat, in 3. p. tract. 2.
 d'sp. 5. dub. 1.

2. Missa quæ est Sacrificium in spe-
 cie & legis Gratiz sic definitur. Est sa-
 crificium Corporis & Sanguinis D.N.I.O. sub
 speciebus panis & vini consecratū. Congruè
 autem vocatur Missa, eo quòd oblatio &
 preces ad Deum mittantur, sicq; illorum
 verborum; *Ite Missa est*, sensus est, abire
 licet, quia oblatio & hostia salutaris,
 jam transmissa est cum precibus ad De-
 um pro vobis. Hugo de S. Vict. l. 2; de
 Sacr.

3. Scias ex Philippo à SS. Trin: disp.
 8; de Euch. dub; 11. in Eucharistia alia ra-
 tio Sacrificij, alia Sacramenti. Nam vt
 Sacrificium, respicit Deum directè tan-
 quam terminum ad Quem: ipsi enim of-
 fertur ad gloriam & honorem propter
 bonum nostrum. vt Sacramentum, re-
 spicit filios Ecclesiæ, quibus datur ut a-
 limentum spirituale animæ.

Vt

Ut Sacrificium, est quid transiens, completur enim in consecratione ut Sacramentum, est quid permanens. Nam licet per Consecrationem conficiatur, hæc tamen peracta, permanet. In his ergo & alijs est discrimin:

4. Sacrificium Missæ à Christo D. institutum, ut patet ex Trid: sess. 22. c. 2. ibi: *Si qui dixerit illis verbis; Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi aliq; Sacerdotes offerrent Corpus & Sangvinem suum: anathema sit.*

5. Licet autem à solis Sacerdotibus Sacrificium offeratur, ministerio tamen eorundem ab alijs fidelibus offertur. Et sic ait Sacerdos in Canone: *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium.* Et sic fideles ministerio Sacerdotum implent præceptum naturale, quo tenemur Deo offerre sacrificia.

6. Sciendum ergo soli Deo sacrificari, ut patet ex definitione sacrificij. Nam, licet in honorem Sanctorum Deo sacrificemus, ut patet ex præparatione ad Mis-

sam, non tamen illis sacrificamus: potest enim actus soli Deo debitus pro honore Sanctorum fieri, ut patet in panitentia.

7. *Essentia Sacrificij Missæ* salvatur in Consecratione unius speciei, non verò integritas. Sicut & *Essentia Eucharistiæ*, etsi non integritas, salvatur in una specie. Attendendo actionem sacrificativam non idem est numero sacrificium Crucis, ultimæ Cœnæ & Missæ, secus attendendo rem oblatam & principalem offerentem qui est Christus. Dixi, in consecratione, nam *Essentia Sacrificij Missæ* non consistit in oblatione, quæ fit post Consecrationem, vel in sumptione, sed solum in Consecratione, cum respectu tamen ad sumptionem ut necessarium ad integritatem Sacrificij. Horum brevem probationem v. in 2. Sent. Mor. dist. 46.

8. Occasione hujus scias à S. Th. 3. p. q. 83. a. 4. sex numerari partes Missæ. 1. *Præparatio*. 2. *Fidei instructio*, quæ incipit ab Epistola. 3. *Oblatio*. 4. *Consecra-*

secr
qua
tion
ferin
risti
nica
à l
9
plex
detu
cijs
pecc
nov
A
cium
secun
um,
rium
10
medi
prim
cata
tum.
Non
opera

secratio, quæ incipit à Prefatione: ad quam reducitur Oblatio post Consecrationem. *Vnde & memores Domine &c. Offerimus Majestati tuae.* 5. Perceptio Eucharistiæ, quæ incipit ab Oratione Dominica. 6. Gratiarum actio, quæ incipit à postcommunione usq; ad finem.

9. Finis Sacrificij Missæ est quadruplex. 1. ut Deo summa laus & honor detur. 2. ut gratiæ agantur pro beneficijs acceptis. 3. ut detur satisfactio pro peccatis commissis. 4. ut beneficia de novo obtineantur.

Attendendo primum finem, Sacrificium dicitur laticuticum. Attendendo secundum, dicitur Eucharisticum. 3tum, propitiatorium. 4tum, impetratorium.

10. Sacrificium Missæ non confert immediatè ex opere operato & infallibiliter primam Gratiâ: nec sic remittit peccata mortalia, ut faciat ex attrito contritum. Et oppositum judicatur erroneum. Non etiam confert immediatè ex opere operato & infallibiliter augmentum Gra-

tiæ. Vterq; enim modus causandi gratiam, tantum est Sacramentorum. Causat tamen sacrificium Missæ gratiam, & augmentum gratiæ mediatè ex opere operato, impetrando auxilium Divinum, & sic non causat ista semper. Eodem modo causat alia bona spiritualia & temporalia, hoc est impetrando.

11. Per Sacrificium Missæ remittitur culpa venialis ex opere operato, non solum mediatè impetrando auxilium, per quod homo iustus eliciat actum, qui sit formalis, vel virtualis detestatio peccati venialis, sed etiam immediatè & infallibiliter; Ita sapientissimus meus Professor, & Cathedralicus Viennensis, M. Reynerus in manuscriptis. Potest autem fieri hæc remissio per hoc, quod homo ponat aliquem actum, qui licet per se non sufficiat ad remissionem venialis, sufficit tamen ex superaddita vi Sacrificij, sicut vsq; attritio non sufficit ad remissionem mortalis, sufficit tamen adjuncta, virtute Sacramenti Pœnitentiæ.

12. Sacrificium Missæ remittit pœnas
tem-

temporales, quæ remissâ culpâ, restant solvendæ, vel in hac vita, vel in purgatorio, idq; ex opere operato immediatè & infallibiliter. Idem qui (supra & communiter. Adverte ex S. Th: q 79. a 5. Virtute hujus Sacrificij non semper tollitur tota pœna, sed major vel minor, juxta dispositionem offerentium, & eorum, pro quibus offertur, quâ devotione modificatur valor infinitus Sacrificij ad effectum finitum.

13. Valor accidentalis Missæ ortus ex dignitate Ecclesiæ offerentis, orationibus, invocatione Sanctorum, devotione Ministri, est finitus. Ortus ex re oblata & principali offerente, scilicet Christo est infinitus, habet tamen effectum finitum, & sæpè nullum, vnde multum prodest replicatio Missæ pro incliuanda Divina misericordia.

14. Tres solent numerari utilitates seu fructus Sacrificij legis Gratiæ, qui ex applicatione oriuntur. Primus: ex Universalis intentione Ecclesiæ Sacrificium Missæ applicatur toti populo Chris-

stiano; & præcipiendū Papæ & Principibus Christianis, quo reducitur fructus, quem percipiunt Ministri & adstantes, qui sunt aliquomodo offerentes cum Sacerdote. Secundus, seu medius, ex intentione peculiari Sacerdotis applicatur cui ipse voluerit. Hic fructus secundum Gab: à S. Vinc: verbo; Missa, correspondet Christo D. principali offerenti, & ex facultate ab eodem concessa est applicabilis alijs. Et defactò Sacerdos tenetur hunc fructum applicare illi, qui v. g. eleemosynam dedit. Gab: l. c.

Tertius, cedit ipsi Sacerdoti. Secundum nonnullos potest Sacerdos fructum sibi proveniente alteri applicare, non tamen potest pro eo eleemosynam accipere, vt determinavit Alexander VII. damnando propositionem 8vam. Ob eandem rationem Laicus suam Missæ partem potest alteri applicare, v. g. animabus purgatorij.

15. vestes Sacerdotales pro celebrando sunt; Annictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola & Casula. Stola servire potest:

potest pro manipulo & è converso, vil-
lalobos & alij. Imò stola servire potest
pro cingulo. Vestes Sacerdotales debent
esse benedictæ sub p: mortali.

Qui tamen extra necessitatem non ad-
hibet cingulum benedictum, non est da-
mnandus peccati mortalis ob parvita-
tem materiæ. Si cingulum fractum, po-
test neci, si altera pars non sufficiat. Sâ.
& Marchantius.

16: Melius est non celebrare (nisi ali-
às Festum sit solennissimum) quàm cele-
brare sine ministro. Licet tamen cele-
brare sine ministro v. g: die Festo, pro-
dando viatico, vel dum adest similis ne-
cessitas, sed nunquam licet mulieri, eti-
am deficiente viro, ministrum agere, &
stante necessitate satius est carere mini-
stro, vt probat Bonac,

17: Si Missa diei sit de feria, potest
tunc dici alia votiva, aut de defunctis.
Patet ex usu timoratorum. Imò si Fe-
stum non sit duplex, potest ex causa ra-
tionabili dici Missa votiva, aut de defun-
ctis. Quod procedit de Sacerdote in par-
ticu-

ticulari. Nam Conventualis Missa, debet esse Missa diei. Sic præcipitur cap. cum creatura. de celebratione Missarum.

18. Circa Communionem hæc advertenda. 1° sumptâ Hostiâ, non statim spuat. Si oportet, tunc in loco honesto. 2° non statim comedatur, si fiat, non peccatur. Nam c. si manè, de Consecr. Dist. 2. est abrogatum. 3° Hostia leniter sumatur, anterioribus dentibus teratur, non totaliter conteratur. Per os non volvatur, sed lingvâ mollescat, ne aliqua pars dentibus adhareat. Si plura petis. v. 2. Sent. Mort. de Sacrif.

DISTINCTIO VII.

De SACRAMENTO POENITENTIE,

*Definitio, Institutio Necessitas huius
ius Sacramenti.*

1. **P**oenitentia ut in præsen- Est Sacra-
mentum in actibus poenitentis & absol-
ven.

ventu consistens, à Christo D. institutum per
medium iudicij emendativi ad peccatorum re-
missionem. Vel etiam secundum Moscorum
Sacramentum remissionis peccatorum post Ba-
ptismum commissorum.

Pœnitentia verò ut virtus, est quâ dole-
mus de peccato, prout est offensa Dei. Ex quo
patet: Pœnitentiam dupliciter sumi.

2. Sacramentum Pœnitentiæ à Chri-
sto D. institutum, quando post Resurre-
ctionem dixit: Accipite Spiritum S. quo-
rum remisistis peccata, remittuntur eis, &
quorum retinueritis, retenta sunt. Trid: sess.
14. c. 1.

Finis institutionis huius Sacramenti,
ut peccator, qui per peccatum à Deo re-
cesserat, per gratiam in priusnam amici-
tiam redeat.

3. Supposito peccato mortali, Sacra-
mentum Pœnitentiæ, est necessarium ne-
cessitate mediæ ad salutem æternam, sal-
tem in v. to, dum abest copia Confessarij.

Adverte. Quando per Sacramentum
Pœnitentiæ in voto susceptum iustifica-
mur, requiritur dolor perfectus, seu
Contritio.

206 De POENITENTIA

4. Non requiritur autem hoc votum, seu desiderium esse explicitum, sed sufficit implicitum, inclusum in generali proposito servandi omnia præcepta Dei. Fernandez p. 3. c. 6. §. 1. ex S. Th.

*Materia huius Sacramenti in
communi.*

5. Materia remota huius Sacramenti, sunt peccata commissa post Baptismum. Hæc: alia est necessaria, alia, voluntaria, seu sufficiens. Mortalia non confessa, sunt materia necessaria. Venialia: Materia voluntaria.

6. Peccatum actuale ante Baptismum commissum non est materia huius Sacramenti. Nam tale peccatum est commissum extra Ecclesiam, & sic non debet iudicari ab Ecclesia.

7. Materia Proxima, seu partes materiales huius Sacramenti sunt tres actus poenitentis, sc: cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Primi duo, sunt Essentiales, nec sine illis potest confici hoc Sacramentum. Tertius, est pars integralis.

De

De Contritione, & Attritione.

8. Contritio est dolor de peccatis assumptus propter Deum summè dilectum, cum proposito confitendi & satisfaciendi..

9. Attritio est dolor de peccatis assumptus propter pœnas inferni, vel propter deformitatem peccati, cum proposito confitendi & satisfaciendi. Per illas particulas, propter pœnas inferni &c. non designatur, quod finis attritionis, sint pœnæ inferni &c. aliàs attritio esset actus vitiosus, poneret enim ultimum finem in creatura. Sed designatur, pœnas inferni &c. esse motivum & excitativum attritionis: finis enim debet esse Deus. Et in hoc attritio convenit cum contritione; differt autem in motivo quòd Attritio sit propter pœnas inferni &c. Contritio verò propter Deum summè dilectum.

Sunt & alia motiva supernaturalia, ob quæ detestari possumus peccatum, sc. amissio gratiæ & gloriæ: sed hæc reductibilia ad præfata.

10. Contritio vocatur dolor perfectus:

Attri-

Attritio. imperfectus. Quia per illam sine Sacramento in re suscepto, iustificatur homo: per hanc verò extra Sacramentum non iustificatur homo. ideo Theologi dicunt, attritum recipiendo Sacramentum Poenitentiae, fieri contritum.

11. Tenemur conteri non solum in periculo & articulo mortis, sed etiam aliquando in vita, scilicet quando diu in mortali persistimus, v. g. per annum. Nam Deus graviter punit eos, qui differunt Poenitentiam. Vnde Isai 15. dicitur: *Omnes in cade corructis, propterea quod vocavi, & non respondisti.*

12. Item tenemur conteri in casu magni mali in Repub. Quia sicut tenemur pro tali malo avertendo Deum orare, ita obligamur comparare media, ut exaudiamur: medium autem est esse in gratia.

13. Item tenemur conteri, quando exercendus actus exigens hominem in gratia, v. g. quando administranda Sacramenta, vel quando suscipienda Sacramenta vivorum. Sacramentum tamen

Eucha-

De POENITENTIA 20

Eucharistiæ licet possit distribui præmissâ contritione, non tamen suscipi, nisi præmissâ Confessione. Trid: sess: 13. c: 7.

Puto tamen in præfatis casibus sufficere Contritionem virtuales inclusant in actu Amoris Dei super omnia.

Necessitas Confessionis.

14. Confessio est legitima coram Sacerdote peccatorum declaratio. S. Raym. apud Armillam. v. Confessio.

15. Præceptum Confessionis obligat imò, in articulo, & periculo mortis, 2dò, quando sumenda Eucharistia, & sumus in mortali. 3tiò, semel in anno. Quod præceptum consuetudine alligatur tempori, sc: circa Pascha, ait. Mosc. 2. p. Tyroc: artis Poenit: de Confessione annuali.

16. Præceptum Confessionis annuæ obligat, dum ad annos discretionis pertingimus, & habemus conscientiam peccati mortalis. Fernandez p. 2. c. 8. §. 31. al. elegans communem.

Nonnulli docent pueros post septennium

210 *De POENITENTIA*

nium hoc præcepto obligari, quando usus rationis in eis elucet, non autem antea, etsi rationis usum habeant: nam hoc est per accidens, ad quod Ecclesia non respicit.

Hoc certius, pueros in articulo mortis ante septennium constitutos, peccati mortalis conscios obligari ad Confessionem. Si dubium de usu rationis, consequenter de peccato, absolvantur sub conditione. Imò id fieri posse quando pueri confitentur extra articulum mortis, docet Diana.

17. Transgressoribus præcepti de facienda Confessione annua, nulla est certa imposita pœna, sed solum imponenda. Nam in cap. utriusquè &c solum dicitur, ut arceantur ab ingressu Ecclesiæ & careant Ecclesiasticâ sepulturâ, quæ pœna, non est imposita, sed per Iudicem Ecclesiasticum imponenda. In Synodalibus tamen Constitutionibus solet apponi Excommunicatio latæ vel ferendæ sententiæ.

De POENITENTIA 211

Conditiones bonæ Confessionis.

Sedecim sunt conditiones bonæ Confessionis, his contentæ.

Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis.

Atq; frequens, nuda, discreta, libens, verecunda.

Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata.

Fortis & accusans, & sit parere parata.

Simplex, id est, sine admixtione historiarum & aliorum impertinentium.

Pura, id est, bonâ intentione facta vrgt ad placandum Deum.

Fidelis, id est, vera. Nam si quis ex industria utitur talibus verbis, ut peccata non adeò curentur à Confessario, peccata.

Frequens. De frequentia Confessionis egimus agendo de necessitate.

Nuda, id est, v. b. obscuris non involuta.

Discreta, id est, prudenter facta, ut verbis honestis explicentur peccata, præcipuè, carnis.

Libens, id est, voluntaria, non timore pœnæ &c.

Lachry.

212 De POENITENTIA

Lachrymabilis, id est, dolorosa.

Fortis, id est, superans timorem mundanum & verecundiam, ne fortè aliquid omittatur.

Accelerata, hoc est non dilata, nè subito morte præventi non habeamus spatium poenitendi.

Accusans, id est, sibi imputans; non influentiæ cælesti, vel alteri.

Parere parata. Poenitens enim tenetur satisfactionem acceptare. Item in relinquendis peccatorum occasionibus Confessario obedire. Aliarum conditionum notitia patet ex terminis.

Integritas.

78. Confessio duobus modis est integra: Materialiter & Formaliter. Est integra materialiter, quando aliquis habet v. g. decem peccata, & omnia confitetur. Integra formaliter, quando rationali facto examine, confitemur omnia nobis occurrentia. Sufficit esse integram formaliter. Deus enim non plus exigit, quàm possumus. Confessio materiali-

zialiter integra, dicitur integra physice.
Formaliter integra, dicitur integra moraliter

19. Ad integritatem Confessionis necessarium est examen conscientie. Quare poenitens circa peccata mortalia, tenetur tantam inquisitionem pramittere, quantam adhiberet in negotio arduo, seu, quanta iudicio prudentis viri iudicatur sufficiens ad omnia peccata in memoriam revocanda. Hæc inquisitio sufficit mediocris, & non requiritur summa. Bonac; ex Navarro & alijs. Qui pluribus negotijs distracti, qui parvæ memoriæ, qui diu non Confessi, magis tenentur conscientiam examinare.

Circumstantia peccatorum.

20. Circumstantia peccati est accidens quoddam actus humani peccaminosi. Alia est speciem mutans, hoc est alterius speciei malitiam habens, v.g. circumstantia adulterij addita fornicationi, facit ut præter peccatum fornicationis, specie distincta malitia inveniatur in eodem actu

214 *De POENITENTIA*

actu libidinis. Alia est intra eandem speciem aggravans peccatum, Alia minuens, alia nec aggravans, nec minuens sed impertinens.

21. Clarius explicando: circumstantia speciem mutans, tunc est, quando peccatum secundum unam rationem contrariatur alij virtuti. v. g: dum furatur, peccat contra iustitiam, si verò in Ecclesia, contra religionem.

Circumstantia aggravans tunc est, quando peccato accrescit nova ratio, absque eo, quòd peccans contra distinctam virtutem faciat, v. g: dum furatur 20, florenos, est circumstantia aggravans, eo quod peccato nova ratio modicis accrescat, sc: majoritas injustitiæ. Gangericus in annot. in Summulam Caiet. v. Confessio. Quòd si furans distinctis actibus prædictam quantitatem attingeret, non circumstantia, sed numerus foret in Confessione explicandus.

Numerus Circumstantiarum.

22. Septem sunt circumstantiæ.

Q 1s, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

DE PONITENTIA. 215

Per *ly quis*, denotatur peccans, complex, & in quem peccatur.

Per *ly quid*, denotatur damnum & scandalum ex peccato secutum.

Per *ly ubi*, denotatur circumstantia loci sacri. Scias, Sacrilegium in furto committi auferendo sacrum de sacro vel non sacrum de sacro., aut sacrum de non sacro. v. dicta in 2 Moral. dist: 60.

Per *ly quibus auxiliis*, denotantur instrumenta peccandi.

Per *ly cur*, denotatur circumstantia finis.

Per *ly quomodo*, denotatur circumstantia modi, v.g. si accepisti alienum vi.

Per *ly quando*, denotatur circumstantia temporis, v.g. festi, sed hæc secundum communem sententiam non est necessariò explicanda.

Numerus peccatorum.

23. Numerus peccatorum mortalium distinctè in confessione explicandus.

Trid: sess: 14 Can:7. Non sufficit dicere aliquoties, Armilla & alij, Quodli non pos-

possit haberi : exprimat poenitens numerum vero similem addendo *plūs vel minūs*, quibus verbis satisficit pro aliquibus peccatis, quæ ultra numerum confessum postea veniunt in mentem. *Plūs minusve* extenduntur pro numeri cui adiunguntur, multitudine, quod arbitrio, prudentis relinquitur. Navarrus docuit in numero centum peccatorum *plūs vel minūs* extendi ad decem. & Mosci docet in numero denario extendi ad duo.

24. Distinctio numerica peccatorum colligenda est, vel ex interruptione per notabile tempus : quod autem sit notabile tempus relinquitur iudicio prudentis. vel ex interruptione per mutationem animi. vel ex consummatione totali actūs. Sunt enim in actibus humanis nonnulli, qui habent certum terminum in quo consummantur, vna v. g. copulatio maris & foeminae, unum homicidium. hæc autem consummatio actūs, ita distinguit peccatum, ut licet immediate post aliud sequatur, plura sint peccata. Et sic qui per noctem cum amasia dormivit

mivit, tenetur numerum copularum explicare:

Satisfactio.

25. Satisfactio Sacramentalis est passio voluntaria pœne pro peccato, à Confessario imposita ad placandum Deum cum proposito eum amplius non offendendi.

Tenetur autem Confessarius imponere culpis proportionatam satisfactionem juxta prudens arbitrium. Trid: Sess. 14. cap. 8. Dixi, juxta prudent arbitrium. Nam magis attendenda præsens poenitentis dispositio, quam culpæ præteritæ gravitas.

26. Opera externa, quæ imponi possunt in satisfactionem, sunt jejunium, oratio, & eleemosyna.

Jejunium comprehendit omnia opera poenalia carnis, quales sunt mortificationes.

Oratio comprehendit omnia opera spiritualia, v. g. celebrationes Missarum, auditiones, & his similia.

Eleemosyna comprehendit omnia opera misericordiæ.

Implens pœnitentiam in mortali, satisfacit præcepto Confessarij, nec peccat mortaliter sic implendo. De la Cruz & Filliucius, relati in 2. Mor. dist. 63.

Absolutio.

27. Absolutio à Censuris præmittatur absolutioni à peccatis. Si non constat incurrisse Censuram : præmittatur ad cautelam. Si teneri aliquo vinculo.

28. Scias : suspensionem non afficere, nisi Clericos. Quare si absolutio fertur in non Clericum, dicatur. Si teneri aliquo vinculo Excommunicationis & Interdicti &c. omittendo particulam, suspensioni.

29. Absolutio à peccatis est hæc. Ego te absolvo à peccatis tuis, in Nomine Patris & Filij & Spiritus S.

30. In his tantum consistit Essentialiter absolutio à peccatis : Absolvo te ita communiter D.D. & tamen à peccatis tuis non omittatur. Idem de invocatione SS. Trinitatis.

31. Sensus verborum : Ego absolvo te à peccatis tuis, hic est : ego tibi confero gratiam, quan-

De POENITENTIA 219

quantiùm est ex se, remissivam peccatorum. Sic enim forma verificatur, licet quis accedat contritus & iustificatus.

Quæ servanda sunt in absolutione ab Excommunicatione, non tam pertinet ad Ordinandos, quàm ad pro Confessionibus approbandos. v. tamen dicta in 2. Mori dist: 64.

De Ministro huius Sacramenti.

32. Solus Sacerdos est Minister Sacramenti Pœnitentiæ: non tamen omnis, sed habens iurisdictionem in hoc foro.

33. Iurisdictione, ut nunc accipitur, est potestas, quæ habetur in alios, ad ipsos gubernandos ac in regnum cœlorum dirigendos.

Alia est ordinaria, alia delegata. Ordinaria habetur ex vi officij. Talem habet Papa, Episcopus, Parochus, &c. Delegata, datur ab habente ordinariam. Talem habent Regulares.

De Reservatis.

34. Casus reservati alij sunt Papales :

K 2

alij

220 *De POENITENTIA.*

alii Episcopales, alij reservati Prælatibus Regularium, pro suis subditis. Papales, alij reservati in Bulla Cœnæ Domini, alij in alijs Bullis & decretis.

Episcopales reservati sunt triplicis generis. quidam de jure. quidam de consuetudine generali, hoc est, qui in omnibus Episcopatibus communiter reservantur, quidam de consuetudine particulari, sc: hujus vel illius Episcopatus. Sed hæc magis ad Confessarios.

Conditiones Ministr. Pœnitentia.

35 Conditiones Ministr. Pœnitentiæ, quinque numerantur.

Potestas.

36. Potestas, alia est Ordinis, alia jurisdictionis. Potestas Ordinis habetur ex Sacerdotio. Jurisdictionis, ex officio Pastoris, vel etiam ex commissione proprii Pastoris.

Scientia.

37. Confessarius tanta debet pollere scientiâ, ut valeat de statu Pœnitentis judicare & discernere mortalia à venialibus, 2dò, ut valeat cognoscere circumstan-

DE POENITENTIA 221

stantias speciem mutantem, & notabiliter aggravantes. 3^{io}. quibus, annexa restitutio bonorum corporis, famæ, & honoris. 4^{io}. an peccatum reservatum, an habens annexam Excommunicationem &c. & sic tenetur scire casus reser-
vatos, censuras, saltem communiores, & idem de irregularitatibus: 5^{io} quæ dispositio necessaria in poenitente. tandem. quæ remedia contra peccata.

Prudentia:

38. Scire debet Confessarius quomodo se gerere debeat erga poenitentem, modò enim suaviter, modò severè & arguendo, modò instruendo, modò ad alia incitando,

Bonitas.

39. Ad bonitatem Confessarij pertinet ut sit in gratia, aliàs exercendo officium Confessarij, sacrilegium committeret. Item, ne sit aliquà censurâ innotatus,

Sigillum.

40. Sacerdos frangens sigillum Con-

222 De POENITENTIA.

fectionis, triplex peccatum committitur. Detractionis, infamando proximum. Infidelitatis, non servando secretum. Sacrilegij, faciendo contra reverentiam hujus Sacramenti. Gonet in Manuali Thomist. de Sacra Pœn.

Docet tamen Mosc. in Exam. approb. tit. 7. q. 10. nullam esse Censuram aut pœnam defacto præter peccatum mortale. unde primò est pœna depositionis ferenda. 2. Cogendus est talis Sacerdos, ut perpetuò ignominiosè peregrinetur, quæ, ut refert Opatovius de Pœn. disp. 13. q. 1, mutata est in reclusionem perpetuam, in monasterio. Sextam conditionem, ponit Mosc. sc; fortitudinem, quam explicat 3. p. Tyroc. c. 4.

De Clavibus Ecclesiæ.

41. Clavis Ecclesiæ non aliud est quam potestas ligandi & solvendi quæ iudex Ecclesiasticus dignos recipere, & indignos excludere debet à regno calorum. S. Th. q. 17. suppl. art. 20

42. Dux sunt claves in Ecclesiâ, una
Scien-

De POENITENTIA 223

Scientia, quæ non consistit in habitu scientiæ, sed in auctoritate judicandi de dignitate aut indignitate poenitentium. 2da *Potestas*, quæ consistit in auctoritate pronuntiandi, vel non pronuntiandi sententiam absolutionis. ex S. Th. 1 c. a. 3.

Effectus Poenitentia.

43. Ex Thomistis P. Labat tres numerat effectus Poenitentia. 1. gratia remissiva mortalium, quod reducitur remissio poenæ æternæ, remanente tamen reatu poenæ temporalis; non tamen semper, si sic fervida contritio poenitentis. 2. remissio venialium. 3. recuperatio virtutum, & meritorum mortificatorum.

Bonac: addit irrevocabilitatem peccatorum & obligationem Sigilli, Sed has Labat revocaret ad remissionem peccatorum.

De Indulgentia.

44. Indulgentia est remissio poenæ temporalis pro peccatis actualibus debita, extra sacramentum facta, ex thesauri Ecclesiastici dispensatione.

224 De POENITENTIA.

Dicitur: *extra Sacramentum*, ad differentiam remissionis Sacramentalis, hæc enim fit per divinam liberalitatem, facta verò per indulgentiam, fit cum quadam compensatione, per quam de thesauro Ecclesiæ solvitur. Sam: de Lub: v. Indulgentia.

Nomine *thesauri* veniunt merita Christi D. Item intercessionēs & satisfactiones Sanctorum. Hæ satisfactiones SS. debent superare peccata quondam à SS. facta.

Tantum autem feci mentionem meritorum Christi D. Nam actiones Sanctorum quatenus meritorie non ingrediuntur thesaurum Ecclesiæ ut docet P. M. Labat in fine trac: de Poen. cum ut tales etiam ultra condignum præmientur à Deo.

45. Indulgentia distinguitur à suffragio. Suffragium enim fit pro alio auctoritate privatâ, applicando suam satisfactionem, vel applicando ut satisfaciat. Indulgentia verò fit auctoritate publicâ. Nam dispensare Thesaurum Ecclesiæ
fit

De POENITENTIA 225

sic non convenit nisi Papæ, & cui concesserit.

46. Indulgentia plenaria distinguitur à Iubilæo sed accidentaliter, inquantum Iubilæum addit potestatem à reservatis, & commutandi vota sed non omnia.

47. Plena verò plenior & plenissima distinctione nominis tantum gaudent. Opat: d. 4. q. 3. Et exaggerationem denotant.

De Iubilæo.

48. Iubilæus seu Iubilæum est Indulgentia plenaria, cum alijs gratijs in Brevis expressis; auctoritate Apostolicâ concessa, his quæ conditiones impleverint.

49. Conditiones ad consequendum Iubilæum regulariter seu ordinariè sex numerantur. 1. Processio. 2. Oratio. 3. Ieiunium. 4. Eleemosyna, 5. Confessio 6. Communio.

Tractatui Sacramenti Pœnit: annecti immediatè solet tractatus de Censuris ut facit Dignissimus P. Innocentius Le Masson Carthusianus. N. P. Labat & alij ideo sic

DISTINCTIO VIII.

De CENSURIS.

1. **C**ensura est *pœna Ecclesiastica his vel illis Ecclesia bonis privans.* Iuxta Canonistas tres sunt Censuræ. Excommunicatio. Suspendio. Interdictum. His addit M. Soto, & communiter Theologi, ait De La Cruz in præfenti, irregularitatem, non in tota latitudine sed ut habet rationem pœnæ.

De Excommunicatione.

2. Excommunicatio est *est censura Ecclesiastica quâ homo Christianus communibus fidelium bonis privatur.* Fernandez p. 2. suæ Theologiæ c. 9. securus Cardinalem Tollerum.

3. Excommunicatio, alia major alia minor. Major definitur à De La Cruz. *Est censura Ecclesiastica privans externâ communicatione fidelium, tam in civilibus quàm in divinis, & communibus orationibus & suffragiis.*

Minor: *Est censura Ecclesiastica privans passivâ Sacramentorum receptione.* 4.

4. Communia fidelium bona quibus excomm: major privat, sunt tria. Exterior conversatio, quæ in mutuo colloquio. & convictu consistit. Sacramento- rum participatio. Orationes & suffragia Ecclesiæ.

Effectus Excomm: Majoris:

5. In his quæ sequenti versu continentur prohibetur conversatio seu participatio cum excommunicato.

Os. Orare. Vale. Communio. Mensa negatur.

Per ly *Os* denotatur conversatio quovis modo v. g. verbo, signo, scripto.

Per ly *Orare* denotatur, simul interesse divinis. Per ly *Vale* denotatur salutatio, honoris exhibitio. Per ly *Communio* denotatur contractus civilis. Per ly *Mensa*, denotatur vna mensa, vnus lectus, non tamen vnum cubiculum, si habitent vt alieni habitatores. Innoc: apud Fernandez de Excomm: §. 12. Hæc ergo prohibentur cum excommunicatis non toleratis: aliàs incurritur excommunicatio minor.

6. Sunt autem excommunicati non tolerati, notorii Clericorum percussores. Item nominatim denunciati, hoc est per sententiam iudicis declarati incurrisse excommunicationem.

Nullitas Excomm: Minoris.

7. Casus quibus licet conversari cum excomm: non tolerato sequentibus continentur.

Vtile, Lex. Humile. Res ignorata. Necessse.
Per *Vtile* intelligitur omnis rationalis & sufficiens utilitas temporalis & spiritalis. Licet enim conversari cum excommunicato non tolerato, dando ei vitium, consilium, imò & hæc recipere ab eo, etsi aliqua verba misceantur vrbauitatis causâ.

Per *ly Lex* intelligitur lex Matrimonij. Nam conjugibus concessa ad invicem conversatio, licet vnus sit excommunicatus non toleratus.

Per *Humile*, intelliguntur subiecti, v.g. filij, serui, familiares, pupilli. Quid per *ly res ignorata & necessse* denotetur, ex terminis patet.

De Suspensione.

8. *Suspensio est censura Ecclesiastica privans usu Ecclesiastici officij vel beneficij* Pro officio intellige tam officium Ordinis quam jurisdictionis. Pro beneficio intellige, tam beneficia curata quàm simplicia, atque etiam Dignitates & Canonicatus.

9. Tribus modis fit suspensio, seu ut alij loquuntur tres sunt species suspensionis. Prima ab officio tantum. 2. à beneficio tantum, 3. ab utroq;.

De Interdicto.

10. Interdictum est *censura Ecclesiastica privans aliquorum Sacramentorum ministratione & receptione, divinis officijs etiam audiendis, sepulturâ Ecclesiasticâ & ingressu Ecclesie.*

11. Triplex est interdictum. Locale; Personale. Locale & Personale simul. Termini sunt clari.

Cessatio à divinis.

12. Cessatio reducitur ad interdictum. Est *simplex prohibitio, quâ Ministri Ecclesie pro-*

prohibentur persolvere divina officia, ministrare aliqua Sacramenta, & sepelire laicos in loco sacro. Gab. à S. Vinc. v. *Cessatio.*

13. Differt ab interdicto, quia cessatio non est censura ut docet Opatovius: cum non ponatur in pœnam, sed in signum gravissimi mœroris ab Ecclesia concepti propter gravissimam injuriam. v.g. si Clerus in se vel in suis bonis supra modum gravatur.

Alias differentias v. in Sent. Mori L. 3. d. 19. Item ibidem & d. 18. v. alia in particulari.

De Irregularitate.

14. Irregularitas est impedimentum jure Canonico introductum ad suscipiendos aut exercendos Ecclesiasticos Ordines.

15. Alia est ex defectu, alia ex delicto. seu: alia est sine culpa, alia ex culpa. seu: alia est ob indecentiam, alia quæ etiam est ex culpa. Seu alia est pura in hacilitas, alia etiam pœna.

6. Irregularitas ex defectu est multiplex. Ex defectu corporis. Ex defectu

ant.

animæ, qualiter sunt irregulares illiterati. Ex defectu Sacramenti, qualis est irregularitas bigamiæ, in qua deficit representatio Christi juncti Matrimonio cum vna sponsa Virgine Ecclesia. Ex defectu lenitatis, qualis est ex homicidio aut mutilatione. Sic dividit De La Cruz.

Ad irregularitatem ex defectu corporis reducitur ex defectu natalium, originis, bonæ famæ &c. v. dicta in Sent: & alibi.

17. Irregularitas ex delicto etiam provenit ex multiplici capite. Ex delicto causante infamiam: Inducente pœnitentiam publicam. Ex iteratione baptismi: indebita Ordinum susceptione. Exercitio Ordinum tempore Censuræ. Exercitio Ordinis qui non habetur. Ex delicto hæresis. Tandem ex homicidio vel mutilatione injusta. Sic dividit Lessana irregularitatem ex delictis

DISTIN-

DISTINCTIO IX.

De SACRAMENTO EXTRE-
MÆ VNCTIONIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur Extrema vnctio, quia ultimò eâ vngitur homo. Primò vngitur in Baptismo. 2. in Confirmatione. 3. in Sacerdotali ordinatione. Tandem in Extrema vnctione.

Definitio. Institutio. Necessitas.

2. Extrema vnctio est Vnctio hominû infirmi, à Sacerdote in determinatû partibus corporis facta, oleo per Episcopum consecrato, sub præscripta verborum forma, ad salutem anime, ac etiam corporis, si expedit divinitûs ordinata.

3. Hoc Sacramentum Christus D. instituit & S. Iacobus promulgavit.

Probabile est, esse institutum unâ cum Sacramento Pœnitentiæ, cùm sit hujus consummativum. Conet in Manuali Thomist: §. 1. De Extrema vnct.

Et

De EXTREMA VNCT: 233

Et sic quando Christus D. Marci 6. misit Apostolos, oleo ungere infirmos, hoc Sacramentum potius insinuavit, & non instituit. Nam Apostoli nondum Sacerdotes hanc Vnctionem, etiam non baptizatis, conferebant.

4. De necessitate hujus Sacramenti, idem dic, ac de necessitate Confirmationis.

Materia, Forma, Minister.

Materia remota hujus Sacramenti est oleum olivarum simplex ab Episcopo benedictum: Proxima verò est vnctio.

Forma: *Per istam Sanctam vñtionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid deliquisti per visum; In Nomine Patris &c.*

Eadem forma in omnibus vñtionibus repetitur, mutato partium ungendarum nomine.

Nec per tot vñctiones & formas hoc Sacramentum multiplicatur. Quia hæ partiales vñctiones & formæ ordinantur ad vnum finem, sc: ad tollendas reliquias peccatorum, quæ ex sensibus oriuntur.

134 *DE EXTREMA VNCT;*

5. Minister hujus Sacramenti, est proprius Pastor, vel alius Sacerdos de illius licentia.

Subjectum.

6. Homo fidelis lethaliter infirmus, est capax hujus Vnctionis. *Infirmatur quis ex vobis &c.* iacob. 5. Non tamen expectandum extremum periculum. Ministretur ergo hæc sacra Vnctio infirmis de quorum vita timetur, præsenio deficientibus, amencibus, lucida intervalla habentibus, & devotionem ad hoc Sacramentum tempore lucidi intervalli ostendentibus. Infirmis in phrenesi lapsis, si dum erant sanæ mentis, illud petierunt, nec Sacramenti irreverentia timetur. Imò secundum Samuellem de Lublino, & Armillam, licet antea non perisset; modò sint personæ, bonæ vitæ, scilicet, si vita sit notoriè mala.

Cæcis à nativitate, surdis &c. mutilatis: in partibus vicinis ministratur. quia licet exterius per hæc non peccaverint, peccare tamen potuerunt per po-
ten-

De EXTREMA VNCT: 235

téntias interiores illis correspondentes.
Ex vulnere moritu is.

7. Hoc Sacramentum negari debet
sanis, conflictum, mare procellosum,
ingredientibus, ad mortem damnatis,
mulieribus in partu existentibus, nisi ex
morbo in periculo mortis versentur. a-
mentibus à nativitate, pueris rationis
vfu carentibus, peccatoribus obstinatis,
mortuis: de quibus si dubitetur, detur
sub conditione.

Partes vngendæ.

8. Necessario vngendi sunt quinque
sensus, tanquam quinque peccandi radi-
ces. Aliquæ particulares Ecclesiæ etiam
pedes propter gressum, & renes propter
concupiscibilis ardorem vngunt. Sed
renum vñctio in mulieribus pudoris gra-
tia omittitur.

9. Observe: Sacerdotes non in pal-
ma, vbi Chrismate sunt vñcti, sed in ex-
teriori manûs parte, vel infra palmam
vngi debere: licet absolute nihil referat
in palmis vngi.

236 De EXTREMA VNCT:

10. An vero inter partes vngendas necessariô sit servandus ordo, negandum est. Sed quòd utrumque organum sensûs ex præcepto sit vngendum, tenet Bonac. in præf. punc. §. ex Naldo, ubi viget consuetudo.

11. In casu necessitatis, vnum oculum, aurem, manum, narem, & os, velociter sine forma Crucis vngere sufficit, & vnâ formâ dicere. Per istam vntionem, & suâ piissimam misericordiam indulgeat Tibi Deus. quidquid peccâsti per visum, auditum, gustum, odoratum & tactum.

Iteratio.

12. In vna infirmitate, in qua infirmus non nisi semel appropinquat morti, non debet hæc sacra Vntio iterari. Sed si post Vntionem in periculo mortis factam, à quo infirmus liberatur, elapso aliquo tempore arbitrio prudentis viri, in aliud periculum incidat, etsi plene non convaluerit, potest iterum vngi.

Effectus.

13. Extremæ Vntionis tres præsertim nume-

De EXTREMA VNCT: 237

numerantur effectus. 1. est gratia tollens reliquias peccatorum: quæ sunt debilitas ad resistendum diaboli tentationibus, debilitas ad iustinenda mala, proclivitas ad malum. Hic effectus est primarius. 2. Est remissio peccatorum. 3. Sanitas corporis, quando expedit.

Præter hos sunt & alij, scilicet diminutio pœnæ pro peccatis debitæ, protestatio decedentis, quod in fide moriatur, spiritualis animæ hilaritas, devotionis excitatio, robur contra dæmonis insidias, tandem diabolicæ potestatis arctatio.

Sed hi ultimi quatuor ad primum reducuntur.

DISTINCTIO X.

De SACR: ORDINIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur Ordo, quia per illud in certo dignitatis Ecclesiasticæ gradu debitè collocamur,

Definitio, Institutio, Necessitas.

2. Ordo, est Signaculum quoddam Eccle-
siæ,

ſia, per quod ſpiritualis poteſtas traditur Ordinato. Mgr: in 4. diſt: 24.

3. Inſtitutus à Chriſto D. in vltima Cœna dicente: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et licet tunc præcipue inſtitutum Sacerdotium, attamen & alij Ordines inſtituti, vtpotè eminenter in Sacerdotio contenti, & ad hoc ordinati.

4. Eſt autem Ordo principaliter inſtitutus ad communem Eccleſiæ vtilitatem, & ad aliorum ſalutem, in quos ſpiritualis poteſtas exercenda. Eſt neceſſarius ſimpliciter toti Eccleſiæ & non cuiſlibet in particulari.

Materia, Forma, Miniſter,

5. Materia remota Ordinis eſt res quæ Ordinando traditur. Proxima, eſt talis rei traditio. Forma, ſunt verba ab Epifcopo modo imperativo prolata, cum facultatis, quæ conferitur, expreſſione.

6. Solus Epifcopus eſt Ordinarius Sacramenti Ordinis Miniſter.

Conditiones.

7. 1. Confirmatio, 2. Prima conſuſa.

ra. 3. *Ætas legitima.* 4. *Intentio.* 5. *Morum probitas testimonialibus comprobata.* 6. *Dimissoria, si alibi ordinatur, etiam pro prima tonsura.* 7. *Vitæ bonitas, hoc est, esse in gratia. & sic supposito mortali peccato, necessaria confessio vel saltem contritio pro exigentia casuum. Nam si communicandum, necessaria confessio.* 8. *Scientia.* 9. *Temporum interstitia. Et sic Minoribus initiatus per annum expectet Subdiaconatum, & eadem interstitia serventur inter alios Ordines.*

10. *Tempus, Conferantur ergo Ordines Sabbathis quatuor Temporum, nec non Sabbatho *sicentes*, & Sabbatho sancto, tempore Missæ. Minores tamen conferri possunt diebus Dominicis & Festivis, dummodò Episcopus non videatur tenere generalem ordinationem. Sed prima Tonsura quolibet die conferri potest.*

11. *Locus, Qui in ordinatione solenni est Ecclesia. In privata, sacellum, vel capella.*

12. Titulus. Hic triplex est. Beneficij. Patrimonij. Paupertatis seu Professionis in Religione approbata. &c.

13. Carere impedimentis de quibus mox.

Ætas.

8. Pro tribus Minoribus, septem completi. Pro Acolythatu, duodecim completi. Pro Subdiaconatu vigesimus secundus, pro Diaconatu vigesimus tertius, pro Sacerdotio vigesimus quintus, inchoati. Pro Episcopatu trigesimus completus. In defectu ætatis ad sacros Ordines solus Papa dispensat.

Si ultimus dies ætatis sit inchoatus potest quis ordinari. Quia in favorabilibus dies inchoatus, habetur pro completo, l. quâ atâ: ff. de testam.

Sciëntia.

9. Prima Tonsura non datur, nisi scienti rudimenta fidei, & nisi legere & scribere scienti. Item nisi intendat mundum renuntiare. Trid: sess: 23, c. 4. quoad omnes partes.

Minor.

Minores non dentur ei, qui saltem
linguam latinam non intelligit. Trid:
l. c. 11. & addit. *Nemo ijs initiatur, quem
non scientia spes majoribus Ordinibus dignum
ostendat,*

In Subdiaconos & Diaconos non ordi-
nentur, qui literis & ijs, quæ ad Ordinem
exercendum pertinet, non sunt in-
structi. Trid: c. 13. & addit. *Sciant maxime
decere, si saltem diebus Dominicis & solenni-
bus, cum altari ministraverint, sacram Com-
munionem perseperint.* Per literas, intelli-
ge divinas, quas v: g: Catechismus Ro-
manus, & similes libri continent.

Sacerdotium denegetur non habenti
scientiam, quâ populus necessaria ad sa-
lutem doceatur, eiq; Sacramenta admi-
nistrentur. Trid. l. c. cap. 14.

Mortaliter peccant qui indigno con-
ferunt Ordines quia infideliter dona Dei
dispensat, Ecclesiæ detrimentum facit,
honorique Divino. S. Th. in suppl. q. 364
a: 4. Hæc conditio ab alijs vocatur Exa-
men.

Impedimenta.

10. Prohibentur promoveri ad Ordines. 1mò. ignoti. 2mò. bigami. 3mò. neophyti. 4mò. corpore vitiiati. 5mò. de thoro illegitimo nati. 6mò. servi. 7mò. ad ratiocinia obligati ante factam rationem, v. g. tutores. 8mò. homicidæ, quàmvis iustè occidant, v. g. carnifex, se vel alium mutilans. 9mò. hermaphroditi, etiamsi sexus virilis prævaleat, præcipuè, si res sit notoria. 10. omnes alii irregulares.

Numerus Ordinum.

11. Septem sunt Ordines. Ostiarius. Exorcistatus. Lectoratus, Acoluthatus. Subdiaconatus, Diaconatus. Presbyteratus.

Hi vnum efficiunt Sacramentum Ordinis. Vnum inquam perfectione finis, cum omnes ad unum finem ordinentur.

Omnes ratione Sacramenti gaudent, cum omnes secundùm S: Th: in 4. d. 24. a. 2. q. q. 1. 2 in O. characterè imprimant.

12. Isti Ordines differunt inter se: alijs enim

enim sunt Majores & Sacri, alij Minores, & non Sacri. Majores, quia majora illis incumbunt ministeria. & dicuntur Sacri, quia habentes tales Ordines possunt tangere res sacras. Obligantur ad castitatem & ad officium Divinum, unde sunt Deo specialiter mancipati.

Minores verò dicuntur, quia minora illis incumbunt ministeria, nec habent annexa, votum castitatis & Officium Divinum.

13. Majores sunt: Subdiaconatus, Diaconatus, Presbyteratus. Minores, Ostiarius. Lectoratus. Exorcistatus, Acolythatus.

Prima tonsura.

14. Prima tonsura non est, nisi, largo modo, Ordo, sed solum dispositio ad Ordines. Multò minus Cantoratus, cum non habeat specialem respectum ad Eucharistiam.

Imò nec Episcopatus est propriè Ordo, sed Ordinis eminentia & extensio. S. Th. in 4. d: 24. q. 3. art: 2. in O. & in Suppl: q. 40. a. 5. Vide dicta in 4 Sent:

Thomist. di: 51. Idem docetur de Papatu. à fortiori, nec Archiepiscopatus, Primatus, Metropolitatus, Patriarchatus, Cardinalatus, est Ordo.

15. Definitur Tonsura: Est professio quedam vite spiritualis, per quam homo numeratur in Clerum, & fit capax beneficij Ecclesiastici, aliorumq; privilegiorum.

16. Dicitur, Prima Tonsura, quia ante omnes Ordines primò conferri solet, Qui illam suscipit, appellatur Clericus,

17. Sic confertur: Tondentur capilli in summitate capitis admodum Coronæ, quæ significat perfectionem vitæ, & quilibet dum tondetur, dicit: *Deus pars hereditatis meæ, & calicis mei, tu es qui restitues, hereditatem meam mihi.* Cath: Rom.

18. Tondentur capilli ad significandum, quòd sicut capilli, qui sunt pars corporis supervacanea, tondentur, ita anima Clerici debet contemnere res externas & esse vacua coris humanis. Cath: Rom: de Saer: Ord:

19. S. Petrus dicitur primam tonsu-

ram primò instituisse in memoriam Coronæ spinæ impositæ Capiti Christi & Cath: Rom: ibid.

Ostiatorius.

20. Est *Spiritualis potestas*, per quam ordinatus in *Ostiarium*, potest dignos recipere, & indignos, ab introitu templi repellere, ad Eucharistiæ Sacramentum recipiendum.

Ejus materia remota, claves Ecclesiæ, proxima, earum ab Episcopo traditio, cum quibus ab Archidiacono, aut ab alio vicem gerente deducitur ad claudendam & aperiendam januam Ecclesiæ. Aliqui pro materia addunt cymbalum. Forma verò: verba Episcopi, in quorum prolatione & clavium traditione character imprimitur.

Lectoratus.

21. Est *Spiritualis potestas*, quæ ordinatus in *Lectorem* potest prophetas in Ecclesia legere.

Ejus materia remota liber prophetiarum, proxima, traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & mate-

ritz traditione character imprimitur;

Exorcistatus.

22. Est spiritualis potestas, quâ ordinatus in Exorcistam potest demonem expellere, ne quempiam ab Eucharistia sumptione impediat. Ejus materia remota liber exorcismorum. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur.

Acolythatus.

23. Est spiritualis potestas quâ ordinatus in Acolythum potest ad altare vceolos cum vino & aqua, accendelas deferre. Ejus materia remota saltem unus vceolus, & candelabrum cum candela extincta Proxima horum traditio. Forma, verba Episcopi. Character imprimitur in traditione vceoli secundum S. Th. in Suppl. 3. p. q. 38. art. 5. ad 6, cum iste actus sit principalior, & immediatius ad Eucharistiam ordinatus: fit enim præparatio materiæ. In candelabri traditione, utpote actu secundario, character potius extenditur quam imprimatur. Et licet

Aco;

Acolythus à candelabri ministerio denominetur, non ideo fit quia principalis sed notius.

Subdiaconatus.

24. Est spiritualis potestas quâ ordinatus in Subdiaconum potest calicem cum pane & vino ad conficiendam à Sacerdote Eucharistiam preparare. Ejus materia calix vacuus. cum patena vacua. Proxima, horum ab Episcopo traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur.

Opatovius de Sacri Ordinis præter assignatam materiam proximam, assignat traditionem libri Epistolarum: Sed Gab: à S. Vinc: hanc dicit esse complementum & partem integram ad significandum actum secundarium.

Hæc servantur in collatione

Subdiaconatus.

25. Primò examinatur quoad scientiam & alia requisita. 2. datur illi titulus, vel beneficij vel Patrimonij, ut habeat unde vivat. Si verò ante ordinationem

fecerit pactum de non petendo, vel restituendo postquam ordinatus fuerit, id quod illi pro titulo datum, peccat graviter, utpote in gravi materia decipiens Episcopum & incurrit suspensionem. v. De La Cruz de susp: n: 15. Si durante suspensione exercet Ordinem susceptum, incurrit irregularitatem à solo Papa dispensabilem. Si casus occultus, Episcopus dispensat. Nav: in Man: c: 27. Tertiò paratur cum alba, cingulo & manipulo. Quorundam significatio in sequentibus explicabitur. Hæc alijs ordinibus sacris applicanda

Diaconatus.

26. Est Spiritualis potestas quâ ordinatus in Diaconum potest Evangelium solemniter in Ecclesia canere. Materia remota liber Evangeliorum, proxima ejusdem traditio. Excepto Sacerdotio, sufficit materiam tradere per Archidiaconum. Sæ v. Ordo n: 6. Forma sunt verba Episcopi in quorum prolatione, & materię traditione character imprimitur.

Oper:

Opat: de Sacra Ord: disp: 1. q: 4. præter traditionem libri Evangeliorum assignat pro materia proxima manuum impositionem. Sed Gab: à S. Vinc: pro perfectione & complemento.

Tempore tamen Apostolorum materia erat manuum impositio, & modò est apud Græcos. Vnde ad similes difficultates dicendum est materia nà Christo D. in genere: in specie verò ab Ecclesia determinatam v. Gonet in manuali Thomistarum de Sacra Ord: c: 3.

Presbyteratus.

27. Presbyter ex Græco idem dicit quod Senior, non tantum spectando ætatem sed. & morum gravitatem, prudentiam & doctrinam.

Attendendo rem, Presbyter est qui habet potestatem conficiendi corpus & sanguinem Christi D: Quia Presbyteratus definitur Spiritualis potestas quâ Ordinatus in Presbyterum, corpus & sanguinem Christi D: conficit. Ejus materia remota est calix cum vino & patena cum hostia. Proxima horum

traditio. Forma. *Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo. Missæq; celebrandi in Nomine Domini.* In hujus prolatione & materiz traditione character imprimitur.

28. Institutus à Christo D. in ultima cœna, panem & vinum in corpus & sanguinem convertente. Et tunc instituti alij Ordines, vtpote in Sacerdotio eminenter contenti, non recurrendo ad alias difficultates quando instituti.

Officia Ordinum.

29. Officium Ostiarij est januam Ecclesiæ aperire & claudere. 2. cymbalum tempore Sacrificij pulsare. 3. excludere ab Ecclesia indignos. Tales sunt infideles, hæretici, excommunicati, interdicti. 4. admittere dignos. 5. Missæ assistere, ne quis proprius quàm par est ad altare accedat. 6. cohibere strepitus, clamores, & alia, quæ celebrantem turbant: &c

Officium Lectoris.

30. Est prophetias in Ecclesia legere. Catechismus Romæ dicit, etiam lectiones ex novo testamento annuntiare: sed
hic

hic a^{ctus} secundarius. Nam materia huius Ordinis est Liber Prophetiarum.

Refertur ab Opat: Lectorem aliquando legisse Evangelium supra pulpitum: quod intellige extra Missam & dum noturnum officium peragitur.

Adverte. Dum dicitur, officium Lectoris esse prædicare, intelligè, recitative, legendo publicè Prophetarum libros.

21. Officium Lectoris est catechumenos fidei rudimenta docere.

Cave, ne in Minoribus existens, panes & novos fructus benedicas: hoc enim Lectori jam non committitur.

Officium Exorcista.

31. Est nomen Domini super energumenos, hoc est, ab immundis spiritibus obsessos, invocare &c.

Officium Acolythi.

12. Est cereos deportare, dum Evangelium legitur, offerturq; sacrificium.
2do. Subdiacono vireolos cum vino & aqua ad Eucharistiam conficiendam præparare.

Lo

Offi.

Officium Subdiaconi.

33. Est, 1. Panem & vinum in sacris vasis, Diacono, ut Sacerdoti offerat, præparare ac ministrare. 2. Epistolam in Missa solenni cantare. 3. Palas & Corporalia abluere. 4. Crucem in Processionibus deferre, &c.

Officium Diaconi.

34. Est, Episcopum sequi concionantem. 2. Ministrare ad altare, 3. Solenniter baptizare ex commissione Parochi, sed in necessitate. 4. prædicare, saltem per modum catechizantis. 5. in Missa solenni Evangelium cantare, & in Martino Henilium recitare, &c.

Officium Sacerdotis.

35. Est, 1. offerre Missæ Sacrificium, quâ ratione dicitur, sacra faciens. Huc revocatur preces pro populo ad Deum fundere, & esse Mediatorem inter Deum & hominem. 2. benedicere, quâ ratione, dicitur sacrans, 3. præesse, quâ ratione dicitur præsul, vel etiam sacer Dos inter personas consecratas, 4. prædicare

re, quâ ratione dicitur, sacra docens. s. Sacramenta conficere & ministrare, quâ ratione Sacerdos, dicitur, sacra dans. Unde in Pontificali hæc assignantur. Offerre, benedicere, præesse, baptizare (quo revoca alia Sacramenta) & prædicare.

Plura de his videbis apud Opatovium de Sacram: Ordinis.

36. Secundum aliquos, ait Gab. à S. Vinc: v. Ordo, offic. u. n Diaconi & Subdiaconi præstari possunt ab existente in Minoribus, sine stola tamen & manipulo, aliàs esset irregularitas ex delicto. Qui verò nullis ordinibus initiatus, præfata officia nullo modo exercere valet, refert idem Doctor.

Onera Sacrorum Ordinum.

37. Qui in sacris Ordinibus constituti speciali obligatione tenentur ad castitatem, suntque sacrilegi per violationem ejusdem. Præterea tenentur sub p: mortali ad dicendas horas canonicas.

38. Occatione hujus, scias quatuor esse

esse genera Personarum obligatarum ad horas Canonicas. In Sacris Ordinibus constituti. Beneficiati. Professi choro adiecti & Moniales.

Effectus Ordinum.

39. Duo præsertim numerantur, scilicet augmentum gratiæ & character.

Ritus Ordinum.

40. Hi sunt. 1. Ordines non conferantur post prandium. 2. Sacri non dantur sine Missa 3. dantur in Ecclesia Episcopali nisi aliter Episcopus ordinaverit. 4. cum debitis vestibus. Minoribus initiandi cum superpelliceo accedant. In Subdiaconum ordinandas, cum amictu, alba, cingulo, manipulo & Dalmatica accedat. In Diaconum præter hæc, cum stola. In Sacerdotem cum his, insuper cum casula, omittit Dalmatica, accedat

Significatio vestium in Sacris constitutorum.

41. Amictus significat velum, quo Christi facies in domo Caiphæ velata fuit à Ministris dicentibus; prophetiza nobis Christus, quis te percussit. Alba

Alba significat vestem albam, quâ Herodes Regem gloriæ Christum induit irrisorè.

Cingulum quo *alba* comprimitur significat primum ligamen, quo Iudæi, Christum comprehendentes ligarunt.

Manipulus significat secundum ligamen, quo Christus D. Flagellandus, ad columnam ligatus fuit,

Stola significat tertium ligamen Christi, quo, ad crucifigendum ductus, ligatus fuit.

Casula seu *Planeta*, significat purpuram; quâ Christus ducendus in montem Calvarie crucifigendus, in domo Pilati indutus fuit. Vel etiam *Crucem*, quæ in humeros ejus imposita fuit, P. M. Camillus in Cæremoniali Missalis O. N.

Alia significatio ex S. Thoma.

42. *Amictus* significat fortitudinem ad divina. *Alba* : puritate n. *Cingulum* re-
pressionem carnis.

Sub *diaconus* habet *Manipulum* in sinistra quali sudarium ad extergendum vul-

tum, quo significatur extensio minimarum culparum. (significat etiam manipulus fructum bonorum operum.)

Diacono additur *Stola* significans applicationem ad ministerium in ipsis Sacramentis.

Dalmatica vestis larga significat largam Sacramenti dispensationem. Ipse enim sanguinem dispensat (sed hoc jam non est in usu) in dispensatione autem largitas requiritur.

Stola in utroque humero Sacerdotis plenam potestatem dispensandi Sacramenta.

Casula: Charitatem quia conficit Sacramentum charitatis scilicet Eucharistiae; Item S. Th. in supplemento 3. p. q. 40. a. 7. excepta utraque parenthesi

Significatio vestium Episcopaliū

43. Episcopis adduntur novem ornamenta super Sacerdotes, quae sunt caligae sandalia, succinctorium, tunica, dalmatica, mitra, chirotheca, annulus, baculus, quia novem sunt quae ipsi supra Sacerdotes possunt, scilicet Clericos ordinare, Virgines benedicere.

cere, Basilicas dedicare, Clericos deponere, Synodos celebrare, Chrisma conficere vestes & vasa consecrare,

Vel per caligas significatur reſtitudo gressuum.

Per sandalia, quæ pedes tegunt, contemptus terrenorum.

Per succinctorium quo stola ligatur cum alba, amor honestatis.

Per tunicam perseverantia, quia Ioseph dicitur tunicam talarem habuisse, quasi descendentem usque ad talos, per quos significatur extremitas vitæ.

Per Dalmaticam largitas in operibus misericordiæ.

Per Chirothecas cautela. Per Mitram scientiæ utriusque testamenti, vnde & duo cornua habet.

Per baculum cura pastoralis, quæ debet colligere vagos, quos significat curvitas in capite baculi, sustentare infirmos, quod ipse itipes signat baculi. Sed pungere lentos, quod significat stimulus in parte baculi. unde verius.

Collige, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta.

Per

Per *annulum* Sacramenta fidei, quâ Ecclesia desponsatur Christo Episcopi enim sunt in Ecclesia loco Christi.

Sed ulterius.

Archiepiscopi pallium habent, signum privilegiatæ potestatis, significat enim torquem auream, quam solebant legitime certantes accipere. Hæc S. Th. in terminis loco cit.

DISTINCTIO XI.

De MATRIMONIO.

DEFINITIO & INSTITUTIO.

PRæambula Matrimonij sunt Sponsalia, quæ sunt *mutua futurarum nuptiarum promissio*. S. Th. in Suppl. q: 43. a: 1. Matrimonium verò secundum rationem contractus naturalis consideratum est *legitima conjunctio maris & femine in usum conjugij, individuan vitam consequentem retinens*, Labat de Matrim. dub: 1. § 2.

Sed in ratione Sacramenti consideratum, est *nova legis Sacramentum à Christo*
D.

De MATRIMONIO 259

D. institutum causativum gratia unitivae: N. P. Salazar.

Gratia enim quæ in hoc Sacramento datur, significatur per modum vinculi & conjunctionis & ordinatur ad mutuam supportationem. Item, ad honestam procreationem & educationem prolis. Moset in Exam. approb, tit; 1 q, 5. Nec solû in hoc Sacramêto significatur gratia conjungens conjuges adinvicem, sed etiam significatur minùs principaliter unio Verbi cum humanitate, & conjunctio Christi cum Ecclesia.

2. iuxta varietatem temporum est variè institutum matrimonium. In statu innocentiae, est institutum in officium naturæ, ad propagandam speciem humanam. In statu naturæ lapsæ, ultra hoc, in remedium concupiscentiæ. In lege Gratiae à Christo D. in ratione Sacramenti. S. Th. in Supplis q, 42. a. 2. Institutum inquam, sive Ioan: 2. in Nuptijs. vel Matth: 19. dicendo: *Quod Deus coniunxit homo non separet.*

Differentia inter sponsalia & Matrimonium.
Diffe.

3. Differunt in hoc, quod Matrimonium sit indissolubile, & non possit contrahi, nisi post annos pubertatis utriusque; Sponsalia verò multis casibus solvuntur, & statim post septennium contrahi possunt.

Materia & Forma.

4. Materia remota, sunt ipsi contrahentes, vel corpora ipsorum.

Utriusque conjugis consensus mutuò per verba, vel per nutus, expressus, est materia proxima, & forma hujus Sacramenti, sub diversa tamen ratione. Quatenus enim consensus conjugum habet rationem traditionis, est materia, quatenus habet rationem acceptionis, est forma. Sumitur ex D: Th: in Suppl: q: 42. a. 1. ad 1. & 2.

Et sic verba Sacerdotis, *Ego vos coniungo*, non sunt forma hujus Sacramenti. Horum verborum non est sensus, *Ego vos coniungo*, aliàs non conjunctos, sed confirmo, & benedico vestram conjunctionem. vel, ego vos conjūgo in facie Ecclesiæ, ut pro veris conjugibus coram hominibus
fictis

De MATRIMONIO. 261

Titus, De la Cruz, de Matrim, q: 1. n. 1.

Minister.

5. Minister Essentialis Matrimonij, sunt ipsi contrahentes: cum ipsi tantum ponant formam, ut patet ex Concilio Florenti in Decreto Unionis Armenorum. Sacerdos enim tantum est Minister accidentalis, alias Matrimonia clandestina non fuissent valida ante Concilium Trid: quod est contra Sess. 24. c. 1.

Bona Matrimonij.

6. Sunt, Fides, proles, Sacramentum. Fides, ne cum alijs conjuges miscantur. Proles, ut Christianè educetur, Sacramentum, ut Matrimonium non separetur

Finis Matrimonij.

7. Est, 1. propagatio speciei, & conservatio individuorum, 2. remedium concupiscentiæ, 3. commoditas obsequij utriusque ad invicem.

Effectus

8. Sacramenti Matrimonij, est Gratia
vni-

vnitiva, hoc est, gratia sanctificans, vt importat mutuam concordiam, decentem vsum Matrimonij moderando carnis concupiscentiam, familiæ prudentem gubernationem, Christianam proli educationem, rerum domesticarum diligentem curam. dispositionem, & fidelem dispensationem; Mosc. 2 p. Tyrocæ artis Poenit; §: 4. n: 25.

Banna.

9. Antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter missarum solennia, publicè denuntiatur, inter quos Matrimonium contrahendum. Trid: Sess, 24. cap. 1.

Hæc faciant coniuges, vt rectè suscipiant hoc Sacramentum.

1p: 1. Careant impedimento, præcipuè dirimente. 2. Careant peccato mortali aliàs peccarent mortaliter sacrilegè. 3. Confiteantur & communificent, sed hoc consilium. 4. devotè & reverenter accedant, 5, habeant rectam intentionem,

nem, & non contrahant libidinis causâ.

*In celebratione Matrimonii hæc
facienda.*

11. 1. Contrahant in facie Ecclesiæ;
2. coram proprio Parocho, vel alio Sa-
cerdote de Parochi. seu Ordinarij licen-
tia. 3. adsint saltem duo testes. 4. inter-
roget Parochus contrahentes, an velint
contrahere Matrimonium de præsentî,
& notificetur de illorum mutuo consen-
su. 5. Parochus dicat hæc: Ego vos con-
juncto in Matrimonium, In Nomine Patris &c,

Post Matrimonium.

12. Parochus in libro ad hoc deputa-
to nomina Conjugum, testium, diem,
& locum contracti Matrimonij descri-
bat, & librum apud se diligenter custo-
diat.

Impedimenta impediencia tantum.

13. Impedimenta Matrimonij dupli-
cia sunt: alia tantum impediunt, ne li-
citè contrahatur Matrimonium, val deum
tamen est. Alia, contractum dirimunt,
tquam invalidum,

14. Impedimenta tantum impedientia sunt quinque: votum, interdictum, si onfala, catechismus, & crimen.

15. Crimen est multiplex, quo commissio, non licet ducere uxorem, 1. occidio vxoris adulteræ propriâ auctoritate facta. 2. Presbytericidium, per iudicem declaratum. 3. Matrimonium cum Moniali scienter contractum. 4. susceptio proprii filij in Baptismo aut Confirmatione malo animo, ut scilicet contrahat cognationem cum propria uxore, s. publica pœnitentia. Sed hæc, jam non est in vñu. 6. raptus alienæ sponsæ. Sed hoc, post Trid: est etiam dirimens secundum dicenda in sequentibus. 7 incestus cum propria affine, vel etiam cum consanguinea. Sed hoc secundum negat D. Th: & alij apud de la Cruz, q: 4. n. 1 de Mat. Hoc impedimentum criminis, juxta Sanchez, Ledesma, & alios apud Bonact de Matr: q: 3. punet: 14. n. 21. non inducit mortale, etsi dispensatio non peratur.

16. Si quis dispensationem desiderat
adeat

adeat Episcopum, qui in omnibus tantum impedientibus impedimentis dispensat, excepto voto castitatis perpetue & Religionis. Candelabrum aureum de Matr: n:uo. ex U: Anronino & Palud.

17. Nomine voti intelligitur votum simplex Religionis aut castitatis, vel votum non nubendi.

18. Nomine Interdicti venit prohibitio, quâ certo anni tempore interdicitur Matrimonium ab Ecclesia. Item si ab Ordinario loci, aut Curato interdicitur contrahere Matrimonium, donec constet non esse impedimentum, aut aliam ob causam.

19. Tempus Interdicti incipit à media nocte præcedente primam Dominicam Adventûs, usq; ad Festum Epiphaniæ, & à media nocte ante Feriam quartam Cinerum usq; ad Dominicam in Albis inclusivè, Trid: sess. 24. c: 10.

Interdicitur autem hoc tempore sollemnitas nuptiarum, v: g: accipere benedictionem in Ecclesia, aut convivium sollemniter celebrare, & contra faciens

peccat mortaliter, quia in re gravi transgreditur præceptum Ecclesiæ Bonacini citat 4. cum alijs Doctoribus.

Non interdicuntur hoc tempore sponsalia. Item, non prohibetur contractus Matrimonij & consummatio atq; Bannorum publicatio: dum modò nuptiæ adhibeantur nuptiales solennitates. Item, non prohibetur privati traducere tempore Interdicti sponsam in domum sponsi.

20. Impedimentum sponsaliorum, vtdum quis contraxit cum aliqua de futuro, non potest cum alia contrahere de presenti.

21. Impedimentum Catechismi est, dum quis sceptor fuit in Catechismo tantum & non in Baptismo & Confirmatione, v: g: tenendo baptizandum, & respondendo ejus nomine Ministro interroganti, an credat, an renunciet diabolo? &c.

Impedimenta dirimentia.

22. Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Calculus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas.

Si sis affinis, si forte coire nequibis,
 Si Parochi, & duplicis desuper sententia testis,
 Raptaq; sit mulier, nec parti reddita tuta.
 Hac facienda vetant connubia, facta retractant.

Error Persona.

23. Tunc est, si quis putat contrahere cum Gatharina, & contrahit cum Agnate &c.

Conditio.

Quando liber ducit servam, putans esse liberam, & è contra.

Votum Solenne.

Quale communiter est Religiosorum.

Cognatio.

Quæ est triplex, spiritualis, legalis & naturalis.

Crimen.

Est quadruplex, 1. Si adulteri sibi invicem promiserunt de Matrimonio contrahendo, post mortem alterius conjugis. 2. Si vir & femina convenerunt ad occidendum conjugem, ut inter se contrahant, & defacto occidunt: oritur inter eos impedimentum dirimens etiam

nullo præmisso adulterio: 3. Si vnus conjugum occidat alterum conjugem animo contrahendi Matrimonium, etiam eo nesciente, cum quo intendit contrahere, dummodò interueniat adulterium cognitum ab ipsis adulteris. 4. Si adulteri contraxerunt vivente innocente, dummodò vterq; adulter sciat alteram conjugem esse superstitem. Et sufficit adulterium subsecutum, vt docet Armilla v. Matrimonium. n. 33. & Bonac. de Matr. q. 3. punct. 6. n. 8.

Cultus disparitas.

Vt si fidelis contrahat cum infideli, id est, cum non baptizata.

Vis,

Quando quis cogitur ad contrahendum Matrimonium per metum v: g. mortis, vel notabilis verberationis: & si tu acriter consentiat. Nam aliàs hoc impedimentum non esset juris Ecclesiastici, sed naturalis: cum defectus consensus seu intentionis, ex se verum contractum destruat. Scias: in femina minor metus requiritur.

Ordo

Ordo sacer.

v.g. Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus.

Ligamen.

Id est, qui Matrimonio rato licet non consummato junctus est, non potest contrahere cum alia, nisi post mortem prioris.

Publica honestas.

Ex Sponsalibus de futuro oritur. ut si quis despondeat puellam, licet eam carnaliter non cognoverit, nullus ex consanguinitate ejus potest eam ducere; nec ipse aliquam de consanguinitate sponsa. Hæc propinquitas tantum extenditur ad primum gradum.

Affinitas.

Id est, cognatio quædam ex copula carnali procedens. Quando enim duo habent copulam, tunc consanguinei redduntur illis affines. Consurgit autem affinitas non solum ex copula licita Matrimonij, sed etiam ex copula illicita. Et quidem ex copula licita ad quartum gradum.

dum, ex illicita ad secundum gradum
inclusivè.

Impotentia còeundi.

Matrimonium clandestinum.

Hoc est, in absentia Parochi, & duorum testium contractum, est illicitum, & novo jure Tridentini, nullum.

Raptus.

Inter raptorem & raptam, quamdiu rapta est, in potestate raptoris, non potest esse Matrimonium. Et raptor, auxiliantes, consulentes, faventes, excommunicantur, manent perpetuò infames. Quòd si sint Clerici de proprio gradu decident & tenetur raptor, raptam decente arbitrio iudicis dotare sive eam in uxorem ducat cessante rapto & libertati restituendo, sive non. Trid: sess, 24. cap: 6.

Nota, raptum tunc propriè committi, quando mulier vi rapitur ad Matrimonium, non verò si rapiatur ob aliam causam, etiamsi rapiatur causa libidinis, Sanchez. Et declaravit Sacra Congregatio

grega-

De MATRIMONIO 271

gregatio, quam insinuat Summa Dianæ,
v. *Inpedimenta Matrimonij. n. 22.*

Hæc duo Opuscula, scilicet, de decem
Dei Præceptis, & Sacramentis, desum-
pta sunt ex Opusculis Sententiarum Mo-
ralium proprio labore compositarum.

Hæc subsint infallibili iudicio
S. Matris Ecclesiæ.

Errat.

Errata sic corrige.

christallus.	crystallus. 27.
De fiddleibus	De fidelibus. 30.
maximè	maximè 45.
non au dicitur	non autem dicitur. 47.
venereris	venereris. 55.
apèenda	aperienda. 81.
Præcipatio	Præcipitatio. 84.
alinâ	alienâ. 88.
Abgaro	Abâgaro. 109.
arreptos	arreptitios. 117.
spaiula	spatula. 118.
îmbita	imbibita. 123.
traditur tempora-	traditur res tempore
lis	lis 142.
judicijs	indicijs. 151.
de	die 154.
principium	principum. 156.
baptizo	baptizato 185.
verbus	versibus. 190.
falsus	fassus 191.
perinet	pertinent. 241.
a. 2. q. q. 1. 5.	q. 1. 2. 2. q. 2. 245.
peccant	peccat. 241.
proprius	propius. 250.

Cetera corrigat benevolus Lector.

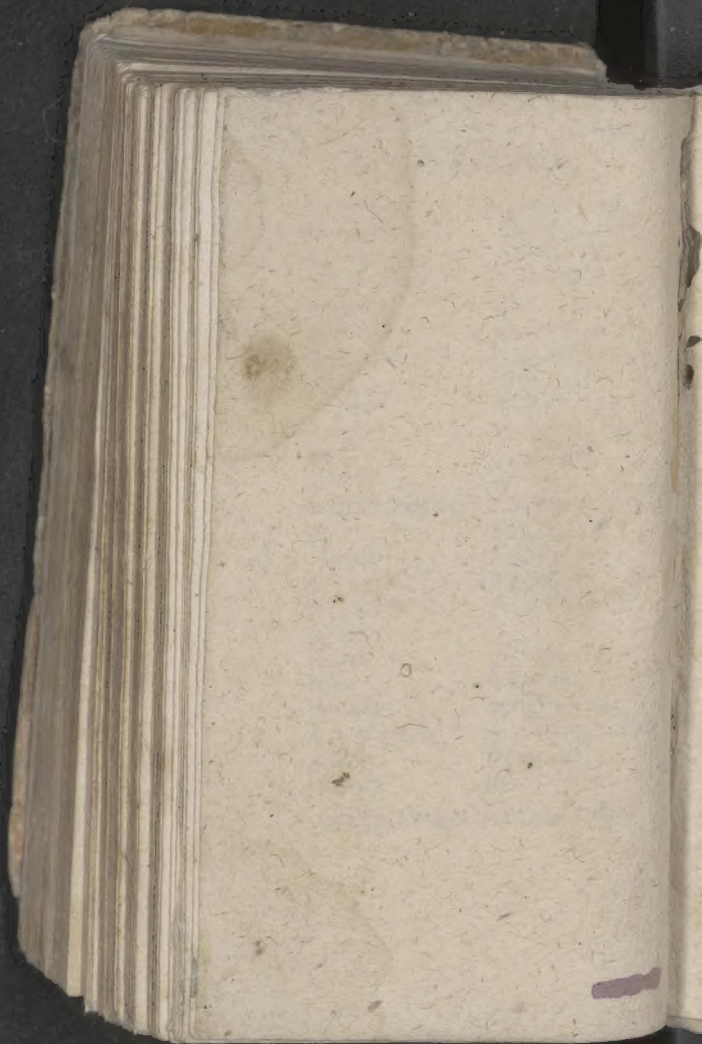
go.

tur. 47

4.

npot

451

Biblioteka Jagiellońska

stdr0027919

71